

Täysistunto

Keskiviikko 6.3.2024 klo 14.00—19.09

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.09.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.00—16.00), ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (16.00—16.59 ja 18.56—19.09) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (16.59—18.56).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmastovuosikertomus 2023

Kertomus K 17/2023 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 1/2024 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pitko, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.00 **Jenni Pitko vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmastolain mukainen vuoden 2023 ilmastovuosikertomus sisältää tiedot ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumisesta, arvion ilmastotoimien riittävyydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä arvion lisätoimien tarpeesta. Yksimielisessä mietinnössään ympäristövaliokunta pitää ilmastovuosikertomusta tärkeänä osana kansallista ilmastopolitiikan seurantajärjestelmää.

Saaduissa lausunnoissa kertomuksen sisältöön esitetään kehittämistarpeita. Valiokunta toi uudestaan esille, että ilmastovuosikertomusta tulee kehittää strategisempaan suuntaan. Sen valmistelussa on hyvä korostaa ennakointia ja toimintavaihtoehtojen hahmottamista.

Ilmastovuosikertomuksen ja valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan päästöt eri sektoreilla ovat vähentyneet suotuisasti vuoden 2022 osalta, jota vuosikertomus tarkastelee. Ongelmalliseksi nähdään nettopäästöjen kehitys maankäyttösektorilla, joka johtaa siihen, ettei Suomi saavuta EU-lainsäädännön mukaisia velvoitteitaan eikä kansallista tavoitetta olla hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä, mikäli kehitys jatkuu.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Ilmastovuosikertomuksessa kuvattu vaje voidaan välttää lisätoimia toteuttamalla nielu-
jen kasvattamisen tai päästöjen vähentämisen muodossa. Maankäyttösektorin hiilinielujen
kasvattaminen edellyttää pitkäjänteisiä toimia. EU-velvoitteisiin vastaaminen edellyttää
nopeavaikutteisia toimia. Valiokunnan näkemyksen mukaan hiilinielujen kasvattamiseen
tulee pyrkiä tieteeseen perustuvien keinoin ja tunnistaen laskentamenetelmiin liittyvät muu-
tokset. Samalla on tärkeää ottaa huomioon huoltovarmuus sekä luonnon monimuotoisuus.

Valiokunta katsoo, että taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla tarvitaan lisää kus-
tannustehokkaita ja kokonaisuutena kestäviä ilmastotoimia. Valiokunta toteaa, että ilmas-
totoimet edellyttävät merkittäviä investointeja yksityisellä sektorilla. Julkisen sektorin roo-
lissa korostuu suotuisan investointiympäristön luominen muun muassa fossiilitaloudesta
luopumisen esteenä olevaa sääntelyä purkamalla, luvitusta sujuvoittamalla ja oikein suun-
natuilla tukitoimilla. Ilmastotoimien suunnittelussa tulee ottaa huomioon toimien oikeu-
denmukaisuus ja taloudelliset vaikutukset.

Valiokunnan mukaan ilmastotavoitteiden saavuttamista ei voida lyhyellä aikavälillä ra-
kentaa sellaisten teknologisten ratkaisujen varaan, joiden kehittäminen vaatii vielä aikaa ja
merkittäviä investointeja yrityksiltä. Mietinnössä nostetaan esiin hiilidioksidin talteenot-
toon, kuljetukseen ja pysyvään varastointiin liittyvät epävarmuustekijät sekä mahdollisuu-
det. Teknologisten hiilinielujen kehittäminen ja käyttöönotto vaatii mittavia resursseja.
Valiokunta toteaa, että samalla kun nykyistä kehityskulkua pyritään korjaamaan käytettä-
vissä olevin keinoin, on ensiarvoisen tärkeää panostaa suotuisan yritystoiminta- ja inves-
tointiympäristön rakentamiseen. Muuten Suomen tavoitteet puhtaan siirtymän kärkeen
na, joka vetää puoleensa puhtaan teknologian ja energiatalouden murroksen vaatimaa pää-
omaa ja innovaatioita, jäävät saavuttamatta.

Valiokunta hyväksyi seuraavan ehdotuksen kannanotoksi: ”Eduskunta edellyttää, että
hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi
ja valmistelee ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset
huomioon ottaen.”

Valiokunnan mielestä on myös tärkeää muodostaa kokonaiskuva ilmastomuutoksen
hillinnän globaalista tilanteesta. Suomen hiilijalanjäljen ohella tulee tarkastella myös hiili-
kädenjälkeä. Puhtaan siirtymän teknologioiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa on
käynnissä maailmanlaajuinen, eurooppalainen ja pohjoismainen kilpailu, jossa Suomen pi-
tää pysyä mukana.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, valiokunnan puheenjohtaja Pitko. — Edustaja Ki-
velä, olkaa hyvä.

14.05 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Meillä ei ole sellaista luksusta, että ilmastotoi-
met voisi laittaa hyllylle yhden hallituskauden ajaksi. Ne eivät yksinkertaisesti voi odottaa,
jokaisella vuodella on väliä. Siitä kertoo myös käsittelyssä oleva ilmastovuosikertomus. Il-
masto kuumenee hetki hetkeltä, ja syy, miksi meillä ei ole varaa välivuosiin, johtuu siitä,
että emme vuosikymmenten saatossa ole toimineet ajoissa ja nyt tarvittavia ja pakollisia il-
mastotoimia puuttuu edelleen paljon. Lisäksi koko ajan on pidettävä mielessä vaihtoehto-
kustannus eli se, mitä toimimattomuus maksaa. Selvää on, että tulevaisuuteen siirrettävät
toimet tulevat vain kalliimmaksi ja vaikeammaksi toteuttaa. Yksi tärkeä nosto ympäristö-
valiokunnan mietinnössä onkin, että perusteellinen ilmastopolitiikan taloudellisten vaiku-
tusten tarkastelu on tärkeää sisällyttää ilmastovuosikertomukseen.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Kiireen lisäksi me olemme tilanteessa, jossa pienet muutokset eivät riitä. Hyvin monen alan perustoimintalogiikan pitää muuttua, jotta päästöt kääntyvät uskottavasti laskuun. On meidän päättäjien vastuulla muuttaa tämä toimintalogiikka politiikan voimin.

Samaan aikaan me kaikki tiedämme, että isoin ongelma on maankäyttösektori. Hiilinielut on pakko saada kasvuun, muuten ilmastolakiin kirjattua hiilineutraalisuustavoitetta ei saavuteta. Hiilineutraalius muodostuu päästöjen leikkaamisesta ja nielujen tietystä tasosta yhtä lailla. Jos nielut puuttuvat ja maankäyttösektorin toimet eivät täyty, ei täyty myöskään meidän ilmastotavoite. Maankäyttösektorin toimet olisivat myös kustannustehokkaita. Kun oikeistokin peräänkuuluttaa aina kustannustehokkuutta, niin miksei sitten noudatettaisi tätä periaatetta myös ilmastopolitiikassa? Olemassa olevia kustannustehokkaita toimia nimittäin on. On toimia, joita voisi heti ottaa käyttöön, jos hallitus niin vain päättäisi. Hiilitonni olisi edullisempaa sitoa kuin leikata päästöä esimerkiksi liikenteen tai rakentamisen puolella.

Hallitus tarjoaa kuitenkin tilalle lähinnä toiveita teknisistä nieluista. Tavoitteena on potentiaalisesti hyvän ratkaisun löytyessä skaalautuva ilmastoratkaisu. Mutta tästä huolimatta on niin, että jos ilmastotavoitteen kanssa ollaan tosissaan, on kaikki maankäyttösektorin toimet metsityksestä kosteikkoviljelyyn ja hakkuutason laskemiseen tehtävä potentiaalisten teknisten nieluratkaisuiden lisäksi. Maankäyttösektorin tavoitteisiin ei ole mahdollista päästä, jos toimia ei aloiteta välittömästi. Ensi kaudella on jo liian myöhäistä.

Liikenne on sitten toinen päästöjen murheenkryyni. Bensapopulismin nimissä hallitus kuitenkin vain lisää päästöjä, vaikka liikenteen päästövähennystavoitteen saavuttaminen näytti jo ennen näitä päästöjä lisääviä toimia äärimmäisen vaikealta saavuttaa. Miten te aiotte kompensoida esimerkiksi jakeluvelvoitteen alentamisen tai sähköautoilun infratukien leikkaamisen? Jos te olette tosissanne päästöjen vähentämisessä, pitää teidän tehdä uskottavia päätöksiä myös liikenteen puolella.

Taakanjakosektorin puolella liikenteen lisäksi huolta aiheuttaa maatalous. Tällä hallituksella on vastuu varmistaa, että kotimaisella maataloudella ja ruokaketjulla on toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa. Parhaat näkymät on kehittää kasvipohjaista ravintoa ja kasviproteiineja. Esimerkiksi Tanska on laatinut kansallisen toimintasuunnitelman kasvipohjaisille ruoille ja päättänyt investoida kasvipohjaisen ruoan edistämiseen lähes 200 miljoonaa euroa. Myös Suomessa tulisi toteuttaa pitkäjänteinen investointipaketti kasvipohjaisen ruokaketjun edistämiseksi esimerkiksi tki-rahoituksen kautta.

Minusta ja varmasti monesta muustakin on kuitenkin alkanut tuntua siltä, että hallituksen on mukava puhua tulevaisuuden teknisistä ratkaisuista, jotta näyttää siltä, että jotain oltaisiin tekemässä, vaikka samaan aikaan joko ei tehdä mitään tai sitten päinvastoin pahimmassa tapauksessa tehdään päätöksiä, jotka lisäävät päästöjä. [Ben Zyskowiczin välihuuto] Esimerkiksi tämän vuoden budjetti sisältää useita päätöksiä, jotka lisäävät päästöjä tai lakkauttavat aiemmin päätettyjä ilmastotoimia. Siksi teknisistä ratkaisuista puhuminen muuttuu savuverhoksi, jonka taakse kätkeytyy se isompi asia: olematon toiminta ilmastokriisin torjumiseksi ja meidän oman ilmastolakimme noudattamiseksi.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hallituspuolueet miettivät omaa osuuttaan historiallisessa jatkumossa. Kannetaanko teidän vahtivuorollanne vastuuta ilmastosta vai ei? Eduskunnalla on teille nyt vastaus. Ympäristövaliokunta kirjasi mietintöönsä yksimielisesti velvoittavan lausuman siitä, että lisätoimia on valmisteltava ja niitä on tuotava eduskuntaan, jotta hallitus noudattaa ilmastolakia. Eli tästä nyt ei ole tietä yli eikä ympäri, vaan hallitusta todella velvoittavat sekä suoraan laki että eduskunnan tuore kanta. Lisää ilmastotoimia on

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tehtävä. Jos näitä toimia ei valmistella, niistä ei päätetä tai niitä ei rahoiteta, toimitaan ilmastolain vastaisesti. Luulisi, että lainsäädäntö sitoo hallitusta kuten muitakin hallituksia ja julkista valtaa, ja jos ei ilmasto itsessään kiinnosta, niin lähtökohta on kuitenkin se, että lakia noudatetaan.

Hallituksesta on useasti vakuutettu sitoutumista Suomen vuoden 2035 ilmastotavoitteen. Nyt teidän pitää näyttää se teoissa. Keinoja nielun vahvistamiseksi ja päästöjen laskemiseksi kyllä on vaikka kuinka paljon.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

14.12 Oras Tynkkynen vihr: Kiitos, puhemies! Ilmastovuosikertomus toteaa selvästi: ”Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia.” Ympäristövaliokunnan mietintö toteaa selvästi: ”Asiantuntijalausunnoissa on todettu lisätoimien tarpeen olevan ilmeinen.” Tämä edustaja Kivelän edellä kuvaama valiokunnan yksimielisesti hyväksymä lausumahan edellyttää hallitusta valmistelevaan nyt ehdotukset lisätoimiksi.

Nyt hallituksella onkin tilaisuus osoittaa, että se ottaa asiantuntijoiden ja eduskunnan vaatimukset tosissaan. Nyt hallituksella on tilaisuus osoittaa, että se, mitä hallitusohjelmassa on luvattu, myös pitää. Ja nyt hallituksella on tilaisuus osoittaa, että se on todella sitoutunut hiilineutraaliuteen. Toistaiseksi ja valitettavasti juuri mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että hallitus todella ottaisi ilmastotyötä vakavasti. Ensin hallitus lupaili ilmasto- ja energiastrategiaa tämän vuoden puolella. No, sitten sitä lykättiin ensi vuoden puolelle. Strategiat ovat strategioita, ja ilmaston kannalta väliä on teoilla, siis sillä, että päästöjä vähennetään ja nieluja kasvatetaan. Sitä strategiaa odotellessa hallituksella olisi kaikki mahdollisuudet tuoda meille eduskunnan käsittelyyn konkreettisia päästöjä vähentäviä esityksiä, mutta kun te luette hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaa, niin siellä ne loistavat lähes poissaolollaan. Hitaita siis ovat herrojen kiireet silloin, kun on kyse päästöjä vähentävistä toimista. Hallitus on kuitenkin paikinut hiki hatussa töitä silloin, kun on pitänyt askarrella päästöjä kasvattavia toimia. Hallitus on omilla veropäätöksillään lisäämässä fossiilisten tuontipolttoaineiden ja saastuttavien vanhojen autojen käyttöä, ja vastaavasti uusiutuvan energian käytöstä hallitus on omilla päätöksillään tekemässä aiempaa vähemmän houkuttelevaa.

Olen paljon tässä salissa miettinyt, että kun hallitus toistuvasti viittaa Ruotsin esimerkkiin työmarkkinauudistusten käsittelyn yhteydessä, niin voisiko hallitus nyt ottaa mallia Ruotsin ilmastopolitiikan parhaista piirteistä. Hallituksen sisältäkin on toistuvasti haastettu tätä vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitetta meillä Suomessa sillä perusteella, että sitä pidetään liian kunnianhimoisena. Kuitenkin jos käytetään samaa laskentatapaa hiilineutraaliuden määrittämisessä, Ruotsi oli hiilineutraali vuonna 2013. Kuulitte oikein: Ruotsi oli hiilineutraali vuonna 2013, siis silloin maan nielut olivat suuremmat kuin maan päästöt. Jos Ruotsi on voinut olla hiilineutraali vuonna 2013, niin kyllä sen pitää meiltä Suomessakin onnistua edes vuoteen 2035 mennessä.

Suomessa on tuskailtu paljon maankäyttösektorin nettonielun romahdusta. On kiinnostavaa katsoa, mitä Ruotsissa on tapahtunut. Ruotsissa nielu ei ole romahtanut. Se on kyllä laskenut sieltä huippuvuosista jonkun verran, mutta viime vuodet nettonielu on pysynyt itse asiassa aika vakaalla tasolla. Ruotsi on Suomen tavoin vahva metsäteollisuusmaa ja Ruotsissa on hyvin samankaltainen ilmasto ja maantiede, ja siitä huolimatta siellä ei ole nähty vastaavaa maankäyttösektorin nettonieluromahdusta kuin meillä Suomessa.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Ero naapurien välillä näkyy myös monissa toimissa. Ruotsissa hallitus on esimerkiksi lissännyt soiden ennallistamisen rahoitusta 200 miljoonalla kruunulla; Suomessa hallitus on päinvastoin leikannut vastaavista toimenpiteistä, muun muassa kosteikkoviljelyn edistämisestä.

No, entäs sitten hallituksen suosikkiratkaisut, tekniset nielut? Ruotsissa on päätetty ottaa käyttöön maailman ensimmäinen huutokauppa bioenergialla tuotettujen negatiivisten päästöjen edistämiseksi, ja siihen on Ruotsissa varattu 36 miljardia kruunua. Tätä summaa on hyvä verrata Suomen hallitusohjelmaan sisältyvään 160 miljoonaan euroon, jolla pitäisi kattaa kaikki hallituksen kestäväan energian kärkihankkeet yhteensä. Siis toisin sanoen Ruotsissa on varattu teknisten nielujen edistämiseen suuruusluokkaa 20 kertaa niin paljon rahaa kuin meillä täällä Suomessa.

Otetaan loppuun vielä yksi esimerkki, puhemies: Monien muiden Euroopan maiden tavoin Ruotsi on ottanut käyttöön kansallisen lentoveron. Sitä maksetaan Ruotsissa enimmillään 50 euroa matkustajaa kohti, ja tällä saadaan lentämisen päästöistä perittyä hinta, joka vastaa paremmin todellisia kustannuksia ja haittoja, ja samalla saadaan eri liikennemuotojen kilpailua tasoitettua. No, vaikka valtiontalouden alijäämä Suomessa on tunnetun valtava ja siitä on tässä salissa keskusteltu päivästä toiseen, niin hallitus ei ole ollut valmis harjitsemaan tätä Ruotsissa toimivaksi todettua lentoveroa edes valtiontaloutta tasapainottavana keinona, ja sen takia — jos ministeri Mykkänen ei olisi katsonut tarpeelliseksi poistua tästä salista, kun täällä keskustellaan hänen hallinnonalansa ilmastovuosikertomuksesta — olisin häneltä kysynyt, miksei oteta mallia Ruotsista ilmastopolitiikan parhaissa piirteissä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska täällä näyttää olevan tiettyä mielenkiintoa debatointiin, niin halukkaat edustajat voivat pyytää vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Guzenina, olkaa hyvä.

14.17 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ilmastovuosikertomuksessa on paljon aivan erityisen hyviä pointteja. Haluaisin nostaa esille myöskin sen, että kun me puhumme ilmastomuutoksen torjunnasta, meidän täytyy puhua myöskin luonnon diversiteetin säilyttämisestä, tästä koko meidän ekosysteemistä ja sitä kautta esimerkiksi siitä, millä tavalla me olemme menossa nyt kohti seuraavaa kautta Euroopan parlamentissa ja millä tavalla Suomi on ennakko vaikuttamassa niihin asioihin, jotka komissio ottaa siihen omaan työohjelmaansa. Yksin me emme tässä asiassa tule selviämään. Me tarvitsemme tähän laajemmat hartiat. Meidän tarvitsee miettiä muun muassa sitä, millä tavalla meidän teollisuuspolitiikkamme tulee muotoutumaan seuraavien vuosikymmenten aikana. Niitä askeleita otetaan jo tällä hetkellä EU-tasoisesti, ja Suomen täytyy olla vahvasti mukana vaikuttamassa tässä asiassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

14.18 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ilmasto on yhteinen, ja se ei noudata mitään valtioiden rajoja. Sen vuoksi onkin erittäin tärkeää, että Euroopassa ja Suomessa pyritään varmistamaan kilpailukyky teollisuudessa, raaka-ainetuotannossa ja ruuantuotannossa. Euroopassa ja Suomessa tuotettu on ilmastoteko. Euroopan on pyrittävä eroon Kiina-riippuvuudesta ja myös johdonmukaisesti kannustettava EU-ta-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

son ilmastoneutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä kilpailukyky varmistuen. Ilmastopolitiikassa on huomioitava toimien vaikutukset Euroopan talouteen, kestävyyteen, kilpailukykyyn ja siihen, että kaikki nämä toimet ovat kustannustehokkaita sekä teknologianeutraaleita. Meidän on pyrittävä siihen, että Suomen metsäpolitiikka, meidän maatalous, kaikki tämä, mikä Suomessa tuotetaan, on meidän omissa käsissämme. Suomalainen ruoka, Suomessa tuotettu puuteollisuuden tuote [Puhemies koputtaa] tai mikä tahansa muu on ilmastoystävällinen teko.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

14.20 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pelkään, että nyt tässä ilmastovuosikertomusta käsiteltäessä paljastuu se, että nykyinen hallitus asettaa ansaa, tai sitten he eivät ole ymmärtäneet, mitä liikennesektorilla tapahtuu.

Esimerkiksi nyt kun ollaan rakentamassa tätä jakeluvelvoitetta — nythän sitä on loivennettu — niin on pelkona, että se taas nousee rajusti sitten, kun kuljetaan vuoteen 2030 asti. Eli sitä kauttahan Suomi lipeää päästövähennystavoitteista. Erittäin tärkeätä olisi huolehtia, että kuljetusten kulut eivät kasva, mutta kuka sitten maksaa tämän lopulta, kun meille tulee EU:sta vaatimuksia? Eli on arvioitu, että jopa puolella miljardilla pitäisi ostaa päästöoikeuksia näiden hallitusten toimien takia. Sehän tarkoittaa taas sitä, että lopulta se hinta laitetaan sitten bensaan tai johonkin muuhun liikennesektorille, koska muualta niitä päästöjä ei saada samassa mittakaavassa pois. Vai onko hallitus sitten sitä mieltä, että se oteetaan maataloudesta tai maankäyttösektorilta, joissa ne sitten tarkoittavat, että siellä pitäisi päästöt saada nolleen, koska liikenne on kuitenkin se, mistä niitä voisi kuvitella saatavan?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

14.21 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Iso osa maapalloa uhkaa käristyä elinkelvottomaksi. Hallituksen toimettomuus ympäristökriisien ratkomisen ja talouden uudistamisen saralla on minusta anteeksiantamatonta. Hallituksen riveistä viime aikoina kuulunut ilmastotyötä vesittävä puheenparsi on myrkkyä myös suomalaiselle elinkeinoelämälle ja Suomelle ennakoitavana investointiympäristönä. Herää kysymys, onko Suomi edelleen sitoutunut kansainvälisiin ilmastovelvoitteisiimme, onko hallitus yhä sitoutunut ilmastolain mukaiseen tavoitteeseen tehdä Suomesta hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä, ja ennen kaikkea, millä keinoilla hallitus aikoo nämä lakisääteiset velvollisuutensa hoitaa.

Tähän mennessä hallituksen teot ilmastokestävän tulevaisuuden puolesta ovat loistaneet poissaolollaan. Itse asiassa suunta on ollut päinvastainen, katsotaan sitten liikennettä, maataloutta, metsäpolitiikkaa tai esimerkiksi EU-politiikkaa, jossa yritysvastuudirektiivi osaltaan hallituksen toimien takia kaatui. Tämä kaikki on karhunpalvelus [Puhemies koputtaa] meidän lasten ja meidän luonnon tulevaisuudelle mutta myös Suomen taloudelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä. — Ja muistutan edustajia, että vastauspuheenvuoroa pyydetään painamalla nappia ja nousemalla seisomaan.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

14.22 Timo Furuholm vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen ilmastopäästöt vuoteen 2030 mennessä, mutta tähän ei olla pääsemässä nykyisillä toimilla. Liikenteen päästöt kyllä vähenevät mutta aivan liian hitaasti. Kyseessä on merkittävä osa koko Suomen ilmastokuormasta, ja siksi liikenteen päästövähennystahdin pitäminen on äärimmäisen tärkeää, jotta nuo tavoitteet saavutetaan. Tarvitaan lisätoimia, tarvitaan lisärahoitusta.

Ja kyllä, kävely ja pyöräily ovat osa tätä ratkaisua, kuten myös joukkoliikenne. Vaikka täällä nyt on naureskeltu kävelylle ja pyöräilylle, niin ikävä kyllä, meidän pitää niihin panostaa, jotta kulkumuotojakauma tulevaisuudessa muuttuu. Ja haluan nyt vielä muistuttaa, että sekä kävelystä ja pyöräilystä että joukkoliikenteestä leikataan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aalto-Setälä, olkaa hyvä.

14.23 Pauli Aalto-Setälä kok (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ennen kuin tämä menee tähän meidän klassiseen syyttelyyn ja eri puolilta sormien ja etusormien heilutteluun, niin muistuttaisin kuitenkin, että nythän me käsittelemme sitä vuosikerromusta, jossa Orpon hallitus ei ole ollut vielä vallassa, me emme ole vielä noita päätöksiä tehneet. Jaan täysin sen huolen, mistä täällä puhutaan.

Me olimme yksimielisiä ympäristövaliokunnassa, kun tämä oma mietintö kirjoitettiin, ja yksimielisiä olemme varmaankin niitten ratkaisujenkin etsimisessä tulevaisuudessa. Minä haluaisin kuitenkin sanoa vielä sen, että nämä ongelmat eivät ole kokonaan Suomessa ratkaistavissa. On kuitenkin niin, että nämä pidemmän tähtäimen hankkeet, mihin nyt hieman kuulen tämmöistä niin kuin pilkan tuntua, mitä tulee hiilen talteenottoihin ja muihin teknologioihin, on tehtävä silti, vaikka ne eivät vielä tänään näkyisi. Ne ovat seuraavien sukupolvien ja tämän maapallon kannalta välttämättömiä toimenpiteitä. Minusta ne ovat oikein fiksuja vetoja. Minä tulen omassa puheenvuorossani käymään vielä tarkemmin läpi, mitä seuraavaksi tapahtuu, vaikka niin kuin tiedätte, tässä mietinnössähän ei ole ehdotuksia toimenpiteistä [Puhemies koputtaa] vaan kokonaiskuva on kuvattu siinä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Ollikainen, varsågod, och sedan går vi tillbaka till listan.

14.25 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Det är ju så att klimatförändringen är en megatrend som berör hela jordklotet. Vi är naturligtvis en viktig del eller en av spelarna på den här spelplanen, och därför är det viktigt att vi agerar. Precis som vi enhälligt har konstaterat i den här klimatårsberättelsen så finns det ännu en hel del att göra kring det här. Den nuvarande regeringen har satsat en hel del på den gröna omställningen, och här har vi väldigt stora och fina möjligheter.

Tässä on tullut esille kaikenlaisia näkökulmia. Kannatan esimerkiksi edustaja Furuholmin näkemyksiä kävelystä ja pyöräilystä, myöskin Suomi liikkeelle -ohjelman näkökulmasta.

Mutta haluan muistuttaa, että tässä on ja tarvitaan monta eri näkökulmaa. Esimerkiksi tässä hiilen talteenotossa myös kunnilla on todella tärkeä rooli, että rakennetaan puusta kerrostaloja ja muita taloja, julkisia rakennuksia. Se on ensisijaisen tärkeää, ettei ainoastaan betonista. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaa hyvä. Edustaja Elo, olemme palanneet puhujalistaan. [Tiina Elo: Ahaa, okei! — Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle.]

14.26 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Ilmastovuosikertomus on tärkeä työkalu ilmastotoimien vaikuttavuuden seurantaan, ja se antaa hyvän pohjan käydä julkisuudessa keskustelua ilmastotoimien riittävydestä. Vuoden 2023 ilmastovuosikertomuksen viesti on selvä: lisätoimia tarvitaan, jotta Suomi voi saavuttaa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen. Suurimmat ongelmakohdat ovat maankäyttösektorin hiilinielujen tasossa sekä taakanjakosektorilla. Päästökaupparektorilla Suomen päästöt ovat laskeneet tasaisesti, ja lasku vaikuttaa jatkuvan edelleen. Tämä osoittaa, että päästökauppa toimii ja että sitä kannattaa siksi myös laajentaa.

Arvoisa puhemies! Ilmastopolitiikkamme kompastuskivi on hiilinielujen romahdus. Keskeisiä syitä siihen ovat voimakkaat hakkuut sekä puuston kasvun hidastuminen. Tiedeyhteisön viesti on selvä: ilmastomuutoksen ja luontokadon torjumiseksi hakkuumääriä on rajoitettava. Se tarkoittaa, että meidän on saatava rajallisesta puuraaka-aineesta enemmän irti jalostusarvoa nostamalla. On selvää, että erityisesti jos hakkuiden määrää ei rajoiteta, merkittävä maankäyttösektorin nettonielun saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä vaatii päästöjen vähentämistä ja/tai nielujen kasvattamista huomattavasti nykyistä enemmän.

Arvoisa puhemies! On huolestuttavaa, että maatalouden päästöt eivät ole laskeneet käytännössä lainkaan vuodesta 2005. Vika ei ole maataloustuottajissa vaan harjoitetussa maatalouspolitiikassa. Keinoja päästöjen vähentämiseksi on olemassa, ja ne on otettava käyttöön hyvässä yhteistyössä viljelijöiden kanssa. Haluamme todellakin syödä kestävästi tuotettua kotimaista ruokaa myös tulevaisuudessa. On tärkeää muistaa, että maatalous ei ole ainoastaan ilmastopäästöjen lähde vaan metsien ohella yksi niistä harvoista sektoreista, joka pystyy myös sitomaan ilmakehästä hiiltä. Suotuisilla viljelykäytännöillä hiiltä saadaan sitoutumaan maaperään, ja samalla maan kasvukunto paranee. Näiden käytäntöjen vakiinnuttaminen on myös viljelijöiden etu.

Arvoisa puhemies! Kunnilla on suuri merkitys Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ne voivat aktiivisesti vaikuttaa sekä omiin että alueensa toimijoiden ilmastopäästöihin. Esimerkiksi kestävä liikunnan edistämisessä kunnilla on todella merkittävä rooli. Monissa kunnissa tehdään jo kunnianhimoista ilmastotyötä, mutta ei kaikissa. Siksi on onnetonta, että Orpon hallitus päätti poistaa ilmastolaista kuntien ilmastosuunnitelmat ja leikkasi niiltä rahoituksen.

Myös kansalaisten näkökulmasta toimivalla ilmastopolitiikalla on aivan keskeinen merkitys. Tuotannon rakenteet on muutettava politiikkatoimin vähäpäästöisiksi sen sijaan, että vastuulliset valinnat sysättäisiin yksittäisten kuluttajien harteille. Ympäristöä vähemmän kuormittavien vaihtoehtojen on aina oltava ihmisille edullisempia.

Arvoisa puhemies! Ilmastomuutos on ihmiskunnan kohtalonkysymys. On tärkeää, että kuuntelemme tiedeyhteisöä ja perustamme toimemme tutkittuun tietoon. Orpon hallitusohjelman linjaukset ja hallituksen ensimmäisen talousarvion leikkaukset osoittavat, että Suomi ei tällä hetkellä harjoita sellaista politiikkaa, joka tähtää johdonmukaisesti vuosien 2030 ja 35 ilmastotavoitteiden toteuttamiseen. Samaan aikaan kun hallitus venkoilee ilmastotoimien kanssa, ilmaston kuumenemisen seuraukset näkyvät myös täällä Suomessa. Nyt ei ole aika painaa jarrua vaan päinvastoin varmistaa, että Suomi tekee osansa globaalin ympäristökriisin ratkaisemiseksi. Jokaisen hallituksen on osaltaan huolehdittava siitä, että politiikkajohdonmukaisuus toteutuu yli vaalikausien ilmastomuutoksen hillitsemisen kalta-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sessä pitkäjänteisessä työssä. Tämä on edellytys luotettavalle investointiympäristölle ja sille, että Suomeen saadaan vihreän siirtymän investointeja.

Arvoisa puhemies! Ilmaston kuumeneminen on tosiasia, ja ilmastovuosikertomus osoittaa, että nykytoimet eivät riitä Suomen tavoitteiden saavuttamiseen. Maailma huutaa kestäviä ratkaisuja, oli kyse maataloudesta, kiertotaloudesta, puhtaan energian tuotannosta tai liikenteestä. Meillä on edellytykset niitä tarjota, mutta se edellyttää määrätietoisia politiikkatoimia, kannusteiden lisäksi myös sääntelyä ja vero-ohjausta sekä satsaamista koulutukseen, tutkimukseen ja kehitystyöhön.

Lopuksi haluan kiittää ympäristövaliokuntaa yksimielisestä ja painavasta lausumasta, jossa edellytetään, että hallitus ryhtyy toimiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistelee tarvittavat lisätoimet. Tähän jo ilmastolakikin hallitusta velvoittaa.

Ja aivan lopuksi haluan kiittää edustaja Oras Tynkkystä silmiä avaavasta vertailusta naapurimaa Ruotsiin. Se osoittaa, että hallitus voisi myöskin tässä asiassa ottaa mallia naapurista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista, olkaa hyvä.

14.32 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Ilmastokriisi on totta. Maapallon keskilämpötila on jo noussut, ja sen vaikutukset näkyvät. Se, että ilmastokriisiä ei ratkaista, tulee paljon kalliimmaksi kuin ne toimet, joita voimme tehdä sen ratkaisemiseksi, ja ne toimet, joita joudumme jo tekemään siihen sopeutumiseksi. Jokaisella asteen kymmenyksellä on väliä, kun puhutaan ilmaston kuumenemisesta.

On hyvä muistaa, että ilmastopolitiikka aivan kuten kaikki muukin politiikka vaatii määrätietoista työtä. Tavoitteet eivät toteudu itsestään, vaan tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä niiden toteuttamiseksi. On hyvä, että nykyisen hallituksen ohjelma pitää kiinni tavoitteista. Mutta haluan taas muistuttaa, että ne eivät toteudu itsestään, ellei ole toimia.

Ilmastotoimissa haasteet koskevat erityisesti taakanjakosektorin päästöjen vähentämistä. Kuten tämä nyt käsittelyssä oleva ilmastovuosikertomus toteaa, viime kaudella asiassa edistyttiin, mutta se vaati valtavan pitkän listan erilaisia toimia, joita kertomuksessa on lueteltu, ja on valitettavaa, että näistä toimista varsin monet on nyt lopetettu. Siksi huoli onkin erityisesti tulevaisuudessa ja siinä, miten ilmastotyötä jatketaan.

Jos katsotaan taakanjakosektorin päästöjen vähentämistä ja sitä näkymää tulevaisuuteen, niin erityisesti toimet liikenteessä, toimet rakennusten lämmityksessä ja maatalouden päästöjen vähentämiseksi ovat niitä, joista nyt on merkittävästi leikattu, ja tämä on väärä suunta. Sen sijaan päästökaupparektorilla päästöt vähenevät, kun niillä on hinta, ja siksi yhtä lailla hinta pitäisikin saada paremmin näkyväksi myös taakanjakosektorilla.

Toinen suuri haasteemme on maankäyttösektori. Oma kansallinen hiilineutraalisuustavoitteemme vuonna 2035 pohjautuu merkittävästi nielujen suureen kokoon. Sinänsä tuo koko, 21 megatonnia, ei ole mikään suuren suuri — se on samaa tasoa, mikä nielun koko on historiallisesti ollut 1990-luvulta — mutta kuten tiedämme, tuo nielu on nyt laskenut merkittävästi, ja siksi erityisesti tarvitaan lisätoimia sen kasvattamiseksi. Juuri siksi viime hallitus lähti pohtimaan erillistä nielujen pelastamispakettia, kun tieto nielujen merkittävästä vähenemisestä tuli esille.

Esimerkiksi yksi erittäin vaikuttava ja nopea toimi olisi kosteikkoviljely. Sen osalta viime hallitus lisäbudjetissaan osoitti määrärahan, ja hakua aloitettiin valmistella syksyllä

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

2022. Olikin valtava pettymys, kun sittemmin kävi selville, ettei tuota hakua koskaan avattu ja uusi hallitus peruutti sen ensi töikseen ilmeisesti jo ennen kuin hallitusohjelmakaan oli valmis. Tämä on yksi valitettava esimerkki siitä, että hallitus ei perusta ilmastotyötään vaikuttavuuteen, vaan kosteikkoviljely otettiin ymmärtämättömyyttään naureskelun kohteeksi jo ennen vaaleja edes selvittämättä, miten vaikuttava keino se todellisuudessa on.

Myös toimet turvemaiden päästöjen vähentämiseksi ovat avainasemassa maankäyttösektorin päästöjen pienentämiseksi. Toivottavasti hallitus tosissaan miettii nyt siihen liittyviä keinoja. Viime hallituskaudella tehtiin paljon työtä ja selvitystä ja erilaisia pilottihankkeita, esimerkiksi Hiilestä kiinni -ohjelma ja muita konkreettisia toimia, millä lähdettiin etsimään vaikuttavia keinoja maankäyttösektorille. No, nyt näyttää siltä, että näiden ohjelmien jatko on vaakalaudalla, ja sen takia toivon todella, että hallitus nyt miettii näitä konkreettisia keinoja varmistaa työn jatkuvuus.

Kun puhutaan suomalaisesta ilmastopolitiikasta, hyvin usein puhutaan metsistä. Meidän täytyy ymmärtää metsien tärkeä rooli ilmastossa, ja ennen kaikkea meidän täytyy löytää niitä keinoja, miten me voimme metsänomistajille luoda lisätuloja nimenomaan myös hiilinielun kasvattamisesta. Tiedämme, että metsien kiertoajan pidennys on yksi nopeimpia ja vaikuttavimpia keinoja hiilinielujen kasvattamiseksi, ja se mahdollistaisi myös sen, että sitten myöhemmin niitä hakkuutasoja voidaan lisätä, jos niitä nyt pienennettäisiin — sitten kun esimerkiksi ne tekniset nielut, mitä tässä edustaja Aalto-Setäläkin mainitsi, saadaan toimimaan, koska tällä hetkellä se ei ole ratkaisu. Nyt me tarvitaan muita keinoja.

Suomalaisen ilmastokeskustelun yksi erikoinen piirre on myös se, että ylipäättänsä maankäyttösektorin roolia vähätellään. Maankäyttösektorilla on tärkeä rooli, mutta se ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö samanaikaisesti tule tarmokkaasti vähentää päästöjä. Siis molempia tarvitaan. Itse asiassa, jos katsotaan nykyistä tilannetta, tämänhetkinen haaste on nimenomaan se, että maankäyttösektorin nielu on huvennut siitä, mitä suunniteltiin. Samanaikaisesti päästöjä on kuitenkin saatu merkittävästi alenemaan. Mutta koska tämä nielu on huvennut, se on johtanut tilanteeseen, että ilmastotavoite uhkaa karata. Eli kaikki se työ, mikä päästöjen vähentämiseksi on saatu tehtyä, ikään kuin valuu hukkaan, ja jos nielua ei kasvateta, niin se tarkoittaa sitä, että päästöjä tulee tietysti vähentää vielä nopeammin, ja kuten tiedämme, se ei ole kovin helppoa.

No nyt, kun hallitus miettii ennen kaikkea taloutta, toivoisin, että se pohtisi julkisen talouden leikkaamisessa niitä keinoja, joilla samanaikaisesti edistetään myös ilmastotoimia. Niitä on esimerkiksi lentoveron käyttöönotto, fossiilisten energiatukien leikkaaminen ja maankäytön muutosmaksun käyttöönotto. Me tarvitsemme konkreettisia toimia nyt heti. Me emme voi ilmastopolitiikkaa laskea sitku-politiikan varaan — eli sitten kun joskus joku tekninen keino keksitään — vaan meidän täytyy juuri nyt, tänään, ottaa käyttöön ne vaikuttavat keinot, jotka ovat jo olemassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, olkaa hyvä.

14.40 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Järjenkäyttö on sallittua ihan kaikessa. Suomen ja suomalaisten edun tulee olla etusijalla ihan kaikessa. Kiilusilmäinen teollisuuden alas ajava ilmastoidiotismi on tuhoisaa Suomelle. Onneksi punavihersokeudesta käännytään nyt sinivalkoiseen puhtaaseen siirtymään. Tästä hyötyvät myös suomalaiset, yritysmaailma.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Puhemies! Ilmastotoimia tehdessä tulee hahmottaa mittasuhteet ja suhteellisuudentaju. On sulaa hulluutta kieriskellä omahyväisyydessä, että meillä on niin ja niin kovat ilmastotavoitteet, jos se tarkoittaa kestävästä yhteiskunnan alasarjoja ja tuottavan työllisyyden ulosajoa. Tämän hallituksen lähtökohta on, että ilmastoidiotismin sijasta ilmastotoimet eivät nosta arjen kustannuksia tai heikennä kilpailukykyä. Suomalainen tehtaaniippi on ilmastoteko ja kotimainen liha tai vaikkapa marjat ilmastosta kannalta viisaampi valinta kuin laivalla rahdatut eksoottiset etelän hedelmät.

Puhemies! EU on sen kokoluokan toimija, että vaikutusta alkaa olemaan jo hieman ilmastoonkin. EU:ssa tulee ottaa tiukempi linja Kiinan ja muiden isojen Aasian tuontimaiden suhteen. Kiinasta tulleille tuotteille tulee laittaa selvä ilmastolisä, ja näin ohjataan myös tuotanto siirtymään takaisin Suomeen ja muualle Eurooppaan. EU:n toimet ilmastosta ja ympäristön eteen näyttäytyvät Suomessa lähinnä täysin järjettöminä korkeina niin maantölkkeissä kuin kivennäisvesipulloissa. EU:n tulee olla suuri suurissa asioissa ja jättää muu kansallisvaltioille.

Puhemies! Suuruudenhulluus ei ole viisautta, ja ilmastotavoitteiden järkevyyttä tulee harkita tulevaisuudessa. Ilmastosta saa ja pitää olla huolissaan, mutta se pelottelu on vaarallista, mitä tiettyjen järjestöjen osalta on viime vuosina näkynyt. Ei mikään ihme, että mielenterveyden haasteet ovat saaneet käsittämättömät mittasuhteet, kun lietsotaan pelkoa maailmanlopulla.

Puhemies! Yleisesti ilmastoasioissa on käsittämättömyyksiä, miten isot, paljon saastuttavat maat kertovat Suomelle, että lisätkää te hiilinieluja. Meidän tulee sanoa heille takaisin: vähentäkää te päästöjä vaikkapa suomalaisten yritysten teknologioiden avulla. Näin ilmasto pelastuu järkevästi, kun samalla suomalaiset yritykset pääsevät kukoistamaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

14.42 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Ilmastopolitiikassa tarvitaan monipuolinen keinovalikoima, jossa ovat mukana niin biomassat kuin kiertotalous ja sähköistäminen. Biotalous Suomessa on vahvaa tutkimus- ja tiedeosaamista sekä pitkiä tilastollisia aikasarjoja, joita voidaan hyödyntää. Tämä kaikki osaaminen ja tieto ei ole riittävän hyvin käytettävissä tällä hetkellä. Ongelma on, että yhteiskunnassa paheneva polarisaatio vaikuttaa myös tieteelliseen keskusteluun. Asioita ei käsitellä kokonaisuuksina, joissa eri toimijat yhdessä muodostaisivat näkemyksiä ilmastotoimista. Tarvitaan kokonaan uusia instituutioita, joissa rikotaan olemassa olevat rakenteet, niin henkiset kuin fyysiset, ja joissa ei ole poliittisia eikä ideologisia rasitteita. Mikäli jatkamme nykyisellä tavalla, osa tiedeyhteisöstä hiljenee ja vain koväänisimmät ääripäät saavat äänensä kuuluviin.

Arvoisa puhemies! Ilmastomuutos on globaali ilmiö, ja se on myös ratkaistava globaalisti. Suomi ei ole ongelmamaa, vaan meillä on tarjota ratkaisuja niihin. Ongelma on, että julkinen keskustelu keskittyy syyllisten hakemiseen eikä kannusta positiiviseen ja ratkaisuhakuiseen ilmapiiriin. Koska ratkaisuja tarvitaan laaja-alaisesti ja kaikilla elämän osa-alueilla, on myös tehtävä tätä tukevaa politiikkaa. Yhden asian liikkeillä tai yhden asian politiikalla ei päästä toivottuun tulokseen, eikä se saa koko yhteiskunnan ja ihmisten hyväksyntää. Ihmisten on koettava tehtävät päätökset oikeudenmukaisiksi. Suomalaisen yhteiskunnan vahvuus on hajautetuissa toiminnoissa. Hajautettu yhteiskunta kestää kriisejä paremmin eikä ole altis niille. Tämä pätee niin ruuan- kuin energiantuotantoon. Nyt on vii-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

meiset ajat turvata tämä tilanne, mutta se vaatii suunnan muuttamista keskittämispolitiikasta hajautettua yhteiskuntaa ylläpitävään politiikkaan.

Arvoisa puhemies! EU:n ilmastopolitiikassa keskeistä on turvata maa- ja metsätalouden sekä energiantuotannon toimintaedellytykset koko Suomessa, idästä länteen ja etelästä pohjoiseen. Maa- ja metsätalouden sekä energiantuotannon tulee perustua hajautettuun malliin, jossa koko maa on kehittämisessä mukana. Tämä edellyttää EU:n ilmastopolitiikalta jäsenmaakohtaista joustoa ja Suomen sisällä mahdollisuuksia ottaa huomioon maan eri osien mahdollisuudet ja vahvuudet. Maataloudessa ilmastopolitiikan tulee tukea koko maassa harjoitettavaa ja kaikkia tuotantosuuntia tukevaa politiikkaa. Metsätaloudessa ilmastopoliittinen päätösvalta pitää metsien käytössä ja suojelussa olla Suomessa. Metsien osalta ilmastopolitiikan tulee tukea puuperäisten tuotteiden kehittämistä ja innovaatiotoimintaa. Energiapolitiikassa ilmastopolitiikan tulee tukea sekä säästä riippuvaista että varsinkin säästä riippumatonta energiantuotantoa. [Mai Kivelä pyytää vastauspuheenvuoroa] Kaikissa ilmastopoliittisissa päätöksissä on huomioitava jäsenmaakohtainen huoltovarmuus ja erityisesti turvallisuuspolitiikka huomioiden Suomen sijainti suhteessa Venäjään. On välttämätöntä, että jokaisen ilmastotoimen vaikuttavuus ja kustannustehokkuus suhteessa tavoitteeseen selvitetään aina ja kaikissa politiikkatoimissa. Tähän liittyy erottamattomasti myös ilmastopolitiikan teknologianeutraalius sekä pitkäjänteinen ennakoitava ohjaus.

Arvoisa puhemies! Vuoden vaihtuminen ei näytä selkeyttävän myöskään Suomessa käytävää metsäkeskustelua. Suomen metsistä, jotka sitovat muun yhteiskunnan aiheuttamia päästöjä, on tehty ongelma. Julkinen keskustelu liikkuu nieluissa, vaikka pitäisi keskustella päästöistä. [Mai Kivelä: Molemmista!] Maa- ja metsätalous ovat ainoat toimialat, jotka sitovat luonnonmukaisesti hiiltä. Tämä edellyttää, että huolehdimme peltojen ja metsien kasvukunnosta. Ilmastopolitiikka ei voi olla sen varassa, että metsien hiilinielu kasvaisi rajattomasti. Ilmastopolitiikan ja julkisen keskustelun keskiöön on nostettava fossiilisten raaka-aineiden käytön vähentäminen. Ajallaan tehtävät metsien hoitotyöt ja hakkuut ovat varmin keino varmistaa metsien säilyminen hiilinieluna ja samalla tuottaa uusiutuvia raaka-aineita, joilla korvataan fossiilisia raaka-aineita. Maatalouden keskeinen kysymys ei ole se, mitä me syömme, vaan se, onko meillä tulevaisuudessa ylipäättään ruuantuottajia. Ruokavaliolla emme maailmaa pelasta, mutta Suomen olosuhteisiin soveltuvalla ja huoltovarmuuden varmistavalla monipuolisella maataloudella voimme sen osaltamme tehdä. Tähän kuuluu oleellisena osana myös koko Suomessa harjoitettava kotieläintuotanto. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Liittyykö edustaja Kivelän vastauspuheenvuoropyyntö suoraan edustaja Kallion puheenvuoroon? [Mai Kivelä: Kyllä!] — Olkaa hyvä, yksi minuutti.

14.47 **Mai Kivelä vas** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Kallio totesi, että ilmastomuutos on globaali haaste ja vaatii globaaleja ratkaisuja. Olen tästä samaa mieltä, mutta haluaisin huomauttaa, että eihän tässä ilmastovuosikertomuksessa esitetään muuta kuin se, että me vastaamme omasta osuudestamme globaaleista päästöistä. Meidän pitää vastata omien päästöjemme vähentämisestä ja omien nielujemme ylläpitämisestä.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Se, mistä olen myös eri mieltä, on se, että ei päästöjä voi vähentää tavalla, joka pienentää ja jopa romahduttaa meidän nielumme. Eli tämä koko keskustelu biotaloudesta ja puupohjaisten tuotteiden käytöstä: kun täällä toistetaan, että se on kestävä, niin ei se ole kestävä, jos me käytännössä käytämme meidän arvokasta metsiämme hiilivarastoa siihen, että poltetaan energiaa tai tehdään Kiinaan vessapaperia. Tämä on aivan ehdottoman keskeinen kysymys ilmastopolitiikassa eli se, [Puhemies koputtaa] että hakkuita pitää pienentää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Jatkamme listaa. Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

14.48 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Takana mittaushistorian kuumen vuosi — jälleen — kuumenevat meret, kulman takana peruuttamattomia keikahduspisteitä. Miten on mahdollista, että nämä tiedot eivät herätä vastuullisina itseään pitäviä poliitikkoja horroksesta? Viime kesänä sään ääri-ilmiöitä nähtiin jo Suomessakin, eteläisemmästä Euroopasta puhumattakaan, ja nämä ilmiöt olivat vasta alkusoittoa. Tätä ei oikein voi näetisti sanoa, mutta ei sitä oikein voi jättää sanomattakaan: iso osa maapallosta uhkaa käristyä elinkelvottomaksi. Me emme tee tarpeeksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen toimettomuus ympäristökriisien ratkomisen ja talouden uudistamisen saralla on anteeksiantamatonta. Hallituksen ilmastopolitiikan epäuskottavuuden ei pitäisi olla vain meidän ilmastosta välittävien huoli — siinä piilee nimittäin myös merkittäviä talouteen ja turvallisuuteen liittyviä riskejä.

Hiilinielut ovat jo nyt romahtaneet. Uusia toimia niiden kasvattamiseksi tarvitaan ja nopeasti. Riskinä on, että Suomi päätyy ostamaan muilta EU:n jäsenmailta nieluysiköitä, ja hintalappu voi osoittautua suureksi. On välttämätöntä valjastaa myös markkinat ratkomaan ympäristökriisejä ja suitsimaan holtitonta luonnonvarojen ylikulutusta. Nämä keinotkin hallitus jättää käyttämättä. Sen sijaan ympäristölle haitallisista tukiaisista pidetään kynsin hampain kiinni, ja niitä jopa askarrellaan lisää.

Arvoisa puhemies! Ilmasto- ja luontotoimet eivät voi odottaa parempia aikoja. Teollisuus, energia, maatalous, metsät, liikenne, rakentaminen — kaikilla sektoreilla on tehtävä ympäristön kannalta kestävästä ratkaisusta aina kannattavimpia niin yksilöille kuin yrityksillekin. Se on tämän päivän päättäjien ylivoimaisesti tärkein tehtävä. Silmänkääntötemput eivät riitä. Ei riitä, että näennäisesti pidetään kiinni tavoitteista, jos toimet niiden saavuttamiseksi jäävät tosiasiallisesti puolittiehen.

Tähän mennessä hallituksen teot ilmastokestävän tulevaisuuden puolesta ovat loistaneet poissaolollaan. Itse asiassa suunta on ollut päinvastainen. Liikenteen päästöt pitäisi puolittaa jo aivan lähivuosina. Mitä tekee hallitus? Lisää päästöjä ja nakertaa samalla valtion verotuloja: rahaa pois valtion kassasta fossiilidiktattoreiden taskuun. Maataloudessa ympäristön ja ilmaston kannalta kestävämmät ratkaisut olisivat myös huoltovarmuuden ja kannattavuuden kannalta parempia, mutta mitä tekee hallitus? Ajaa alas maatalouden tehokkaat ilmastotoimet. Metsäpolitiikassa pitäisi tehdä kaikki voitava hiilinielujen pelastamiseksi, mutta hallitus jatkaa laput silmillä neliraajajarrutusta ja fantasioi teknisten nielujen ratkaisevan asian sitten joskus. Muuta ilmastotyötä koskevia kysymyksiä hallitus väistelee, mutta tehtaaniippujen tulppaamisesta kyllä puhutaan. Silti yhtäkään — siis ei yhtäkään — hallituksen esitystä tähänkään liittyen ole näköpiirissä. Sen sijaan EU:n yritysvaluutadirektiiviä, joka olisi velvoittanut yrityksiä sovittamaan toimintansa Pariisin ilmastopimuksen raameihin, Orpon hallitus on ollut osaltaan kaatamassa. Kokonaisuudessaan

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

hallituksen ilmastopolitiikka on vastuutonta, ei vain ympäristön vaan myös talouden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Täällä edustaja Aalto-Setälä aiemmin kyseenalaisti sitä, tarvitseeko täällä kritisoida nykyisen hallituksen politiikkaa, kun käsittelyssä on viime vuotta koskeva ilmastovuosikertomus. Tuota vuosikertomustahan nimenomaan on kehitetty siihen suuntaan, että siinä paitsi katsotaan, mitä menneisyydessä on tehty ja tapahtunut, myös suunnataan katsetta tulevaisuuteen. Ja kyllä ikävä kyllä on niin, että vastuu on nyt Orpon hallituksella, vastuu niistä toimista, joita on välttämätöntä tehdä, jotta ilmastopolitiikan suunta saadaan edes pidettyä ja jotta siinä saadaan vauhtia kasvatettua.

Arvoisa puhemies! Ei tätä vuoden 2035 tavoitevuotta ole valittu siksi, että sen saavuttaminen olisi helppoa tai itsestäänselvää, eikä ilmastotoimia tehdä siksi, että ne olisivat jotenkin vaivattomia tai mukavia. Kaikki tämä tehdään sen tähden, että ilmastokriisin ratkominen on ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta välttämätöntä. Se on vähintä, mitä voimme tehdä tulevien sukupolvien hyväksi, ja on minusta aivan turha puhua vastuullisuudesta, jos tämän vastuun on valmis heittämään harakoille.

Synkkienkin faktojen keskellä ajattelen, että toivo syntyy toiminnasta, mutta sitä toimintaa ei voi säilyttää vain yksittäisten ihmisten harteille, vaan tekoja tarvitaan ennen muuta päättäjiltä ja aivan erityisesti niiltä päättäjiltä, jotka tällä hetkellä istuvat Suomen hallituksessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

14.53 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Hyrkkö edellä kuvasikin tätä karua tilannetta, jossa globaalin ilmaston kanssa ollaan. Vuosi 2023 oli mittaushistorian ylivoimaisesti kuumin. Valitettavasti se ennätys tulee menemään rikki varmaankin aika lähivuosinakin. Käytännössä Pariisin sopimuksen puolentoista asteen tavoite on ilman tällaista ylitystäkin, overshoot, sanoisin, mahdoton. Tämän pitäisi herättää jokainen tässä salissa, että puhutaan fysikaalisesta ilmiöstä, joka haastaa kaiken sen talouden ja hyvinvoinnin kaiken perustan, mikä meillä on. Oli sitten oikealta, vasemmalta, liberaali tai konservatiivi, niin tätä fysiikkaa ei pääse karkuun, ja sen takia tämä asia kannattaisi ottaa vakavasti ja miettiä, mitä itse ja miten se oma ajama politiikka auttaa ratkaisemaan tätä asiaa.

Itse pidän selvänä, että Suomen täytyy kantaa oma vastuunsa — ja vauraana, osaavana maana kannattaa varmaan tehdä vähän enemmänkin, koska siitä hyvin todennäköisesti myös hyötyy. Sen takia pidän erittäin hyvänä, että ympäristövaliokunta edellyttää näitä lisätoimia. Se on minusta ilahduttava signaali tässä ajassa, jossa tämän fysikaalisen ongelman kanssa edelleen lähdetään hakemaan hieman erikoisia poliittisia, aika lennokkaita retorisia heittoja, kuten minusta vaikka edustaja Koposen surullinen esimerkki osoitti. Me ollaan siis oikeasti vaikean fysikaalisen haasteen edessä — teknisen, yhteiskunnallisen, taloudellisen.

Tätä ilmastovuosikertomusta kun katsoo, niin se muistuttaa siitä, että Suomessa nämä haasteet liittyvät erityisesti nieluihin, maatalouteen ja liikenteeseen. On aivan totta, että tämä raportti katsoo ensisijaisesti taaksepäin, myös eteenpäin, mutta minua huolettaa, että juuri näillä sektoreilla hallituksen hallitusohjelmassa linjaama ja muuten sanoittama politiikka ei oikeastaan vakuuta.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Liikenteessä otetaan askelia taaksepäin, siellä verotusratkaisuilla esimerkiksi kun käytännössä kannustetaan fossiilisen energian käyttöön. Lisäksi aivan viime päivinä on kuultu myös hyvin ivallista ja vähättelevää suhtautumista kävelyyn ja pyöräilyyn ja joukkoliikenteeseen. Minä toivon, että se on vain tämmöistä sali- ja sometouhua ja oikeasti sitten hallitusohjelmaa toteutetaan siltä osin ja mielellään siihen löytyisi sitten rahoitustakin sen leikkaamisen sijasta, että tätä kestävää siirtymää näiden liikennemuotojen pariin tehdään.

Maataloudessa on aivan selvä, että meillä on käsillä moniongelmainen tilanne, jossa meidän pitäisi luoda tuottajille toivoa tulevaisuudesta, parantaa kannattavuutta, ja se ainut tapa tehdä se rehellisesti on ohjata sellaiseen politiikkaan, joka on ilmaston ja luonnon kannalta kestävä. Nämä tuottajat oikeasti voivat voittaa siinä, heillä on paljon annettavaa, mutta meidän maatalouspolitiikka on ollut pään seinään hakkaamista tältä osin, ja käytännössä ohjataan aika tehottomaan, pahimmillaan haitalliseen ja silti kannattamattomaan tuotantoon. Tässä toivoisin, että hallitus avaisi silmät, koska nyt tuntuu olevan se linja, että istutaan käsien päällä ja todetaan niitä samoja vanhoja asioita, jotka eivät korjaa tätä asiaa millään tavalla.

No sitten ovat nämä nielut. Se nieluhaaste on vaikea, ja minä en vähättele sitä, etteikö tämä hallitus perinyt vaikeaa tilannetta, mutta kyllä niitä keinoja on. Tekniset nielut: on siinänsä hyvä, että niiden eteen asioita tehdään, mutta ne eivät tätä yksinään ratkaise. Meillä olisi tarjolla paljon keinoja, jotka olisivat myös metsänomistajan etu ja auttaisivat ohjaamaan puuta arvokkaampaan käyttöön. Viimeksi just tänään Luke tiedotti tämmöisen Hilmaritutkimushankkeen pohjalta politiikkasuosituksia, joissa he nostavat erityisesti tällaisen hiilikorvauksen, joka auttaisi metsänomistajia saamaan korvauksen siitä hiilen sidonnasta, ja sitten ehdottaa myös maankäytön muutosmaksua ja päätehakkuiden läpimittarajoja ohjaamaan sitä puun arvokkaampaa käyttöä ja vahvistamaan hiilinieluja. Näihin nieluihin liittyen täällä on minusta edelleen usein se väärinkäsitys, että puhutaan vaan niistä nieluista, kun pointtihan on se, että meillä on ilmakehässä liikaa hiiltä. Sitä pitää ottaa sieltä pois. Puut tekevät sitä, mutta mitä sitten sen jälkeen tapahtuu? On hyvin olennaista myös, mikä on se hiilivarasto, ja se on se metsä tai sitten joku pitkäaikainen puutuote. Mutta se, että me hakataan metsää ja sen jälkeen poltetaan se puu energiaksi, ei silloin auta meitä. Eli miettikää sitä koko hiilen kiertoa, mikä meidän pitää tässä korjata, ja sitä, miten saada sitä hiiltä sieltä ilmakehästä pois.

Minä vielä kerran korostan, että tämä on oikeasti yhteinen ongelma, ihan sama miltä paltilta tästä salista tätä katsoo. Minä toivoisin, että sitä ratkottaisiin sellaisena eikä tällaisena poliittisena identiteettikysymyksenä, koska me ei kukaan päästä niitä fysiikan lakeja karakuun. Me voidaan kyllä säätää vaikka mitä lakeja, mutta viime kädessä ne ovat fysiikan lait, jotka niiden lakien toteuttamisen sitten määrittävät.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä.

14.58 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Muutama sana liikennepolitiikan näkökulmasta liittyen tähän ilmastovuosikertomukseen:

Tässä kertomuksessa kuvaillaan ilmastopäästöjen ja nielujen kehitystä sekä välttämättömien ilmastolisätoimien tarvetta. Tilannekuva on viime vuoden keväältä, eli uuden hallituksen päätökset eivät ole mukana. Esimerkiksi liikenne- ja viestintävaliokunnassa käyneet asiantuntijat ovat kuitenkin myös uskaltaneet katsoa eteenpäin ja arvioineet lausunnoissaan etenkin päästövähennysten polkua tiedossa olevien poliittisten päätösten pohjal-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

ta. Ilmastovuosikertomuksen ja valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella on ilmeistä, että tässä maassa pitää teroittaa näitä tekoja ilmastotavoitteiden ympärillä. Me emme ole pääsemässä kansalliseen hiilineutraaliustavoitteeseen vuonna 2035 emmekä EU:ssa sovittuihin tavoitteisiin vuonna 2030. Ongelmaksi koituvat myös eräät Orpon hallitusohjelman linjaukset, jotka liikuttavat tavoitteita entistä kauemmas.

Liikenteen rooli ilmastokriisin ratkaisussa on keskeinen. Se on sitä kansallisella tasolla suhteessa omiin tavoitteisiimme, mutta ennen kaikkea se on sitä globaalilla tasolla koko kriisin torjumisen näkökulmasta. Autoilu, lentäminen, aktiiviset kulkumuodot sekä laiva- ja raideliikenne ovat kaikki osa ongelmaa mutta myös ratkaisua.

Arvoisa puhemies! Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen ilmastopäästöt vuoteen 2030 mennessä, mutta tähän ei olla pääsemässä nykyisillä toimilla, kuten aikaisemmin jo ilmoitin. Lisätoimia tarvitaan ja niille riittävä rahoitus. Kun kyseessä on koko maapallon tulevaisuus, ei ole vaihtoehto, että Suomi lipsuisi omasta tavoitteestaan. Ilmastotoimien väistely on lyhytnäköistä myös taloudellisesta näkökulmasta, koska tavalla tai toisella hintalappu kuitenkin maksetaan. Kun ei ole tulossa joustoja nieluista, sitten ostetaan päästö-oikeuksia tai vähennetään itse päästöjä. Ilmastoviisaat ratkaisut ovat siis myös taloudellisesti viisaita.

Arvoisa puhemies! Jätin liikenne- ja viestintävaliokunnan lausuntoon tästä kertomuksesta eriyvän mielipiteen, koska lausunnossa ei huomioitu vahvemmin liikennesuoritteen ja kulkumuotojakauman vaikutusta ilmastopäästöihin eikä siinä ilmennyt tarvittavaa kunnianhimoa ja rehellisyyttä päästötavoitteiden suhteen, vaikka juuri tätä ilmastovuosikertomuskin penää. Viime hallituskaudella tehty tiekartta fossiilittomaan liikenteeseen nostaa esiin niitä keinoja, joilla liikenteen päästötavoitteet saavutetaan — kysymys on riittävistä ja ennen kaikkea vaikuttavista investoinneista näihin toimenpiteisiin.

Arvoisa puhemies! Muutama nosto ja miksei vinkkikin hallitukselle:

Joukkoliikenteen tukeminen erityisesti isoissa ja keskisuurissa kaupungeissa on sellainen toimi, jota tässä nyt kaivataan. Hallituksen toimet joukkoliikennetuen vähentämiseksi ja joukkoliikenteen lipunhintojen nostamiseksi ajavat kuitenkin päinvastaiseen suuntaan. Kaupungeissa on paljon matalalla roikkuvia hedelmiä, jotka tässä ilmastotaistelussa on poimittava.

Vaikka täällä viimeksi naureskeltiin, niin myös kävelyyn ja pyöräilyyn satsaaminen tuo hyötyjä sekä ilmaston että kansanterveyden kannalta. Tämän hetken kolmen miljoonan euron investointituki on lillukanvarsia isojen haasteiden edessä. Toivottavasti tähän nyt löydetään tässä salissa joku yhteinen näkemys, että niitä miljoonia jostain löytyisi tähän. Täällä nostettiin esiin esimerkiksi kuntien rooli. Voin sanoa, että ei siellä kunnissa ylimääräistä rahaa pyöräilyyn satsaamiseen tai kävelyyn satsaamiseen ole. [Pekka Aittakumpu: Onko valtiolla?] — No jos, Pekka, pyydän viisi miljoonaa. Aloitetaan sillä.

Isossa kuvassa liikenteen sähköistyminen etenee kyllä, mutta samaan aikaan on syytä pohtia myös, minkälaisia muita, kestävämpiä ja vaihtoehtoisia käyttövoimia on mahdollista hyödyntää, kun fossiilisista pois siirrytään. Esimerkiksi biopolttoaineiden riittävyys on yksi oleellinen kysymys, ja kuten edustaja Harjanne tässä mainitsi, tällainen fossiilisten polttoaineiden hinnan laskeminen puoliväkinä kohdentuu huonosti ja lisää vain päästöjä ja tulevaa työmäärää.

Nostan tässä nyt vielä tällaiset erilaiset älykkäät liikenneratkaisut. Ne on tuotava osaksi kestävästä liikennejärjestelmästä rakentamista. Digitaalinen ja vihreä siirtymä

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

kietoutuvat tässä mielessä tiukasti yhteen, ja tällä saralla meillä on tässä maassa osaamista. Tämä on mielestäni myös noteerattava osana EU-vaikuttamista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että liikenteen siirtymä maksaa — kunnille ja valtioille mutta myös käyttäjille. Tehtävä se kuitenkin on, jotta planeetta voidaan pelastaa. Siksi tämän siirtymän sosiaalinen oikeudenmukaisuus, siinä missä kilpailukyvyystämme huolehtiminenkin, on otettava entistä paremmin huomioon, kun näitä välttämättömiä päätöksiä tehdään. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Muistutan edustajia siitä, että salikeskustelussa viittaamme toisiimme sukunimellä. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.04 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on hyvin tullut esille se, että maapallo on yhteinen kotimme ja että se on pidettävä hyvässä kunnossa. Ilmastopolitiikassa olennainen ongelma on ollut se, että maailmanlaajuisesti talouskasvu on pitkälti perustunut luonnonvarojen käyttöön mutta ilman riittävää ympäristön huomiointia. Tarvitsemme kohtuullista elämäntapaa.

Keskustan linja on, että tarvitsemme esimerkiksi biotaloutta ja sen osana kiertotaloutta sekä uutta puhdasta teknologiaa. Ilmastomuutosta voidaan torjua siten, että se luo työtä ja toimeentuloa eikä merkitse kärsimystä tavallisille suomalaisille. Ihmisten syyllistämisen ja pakottamisen sijasta — sitäkin aika paljon edelleen näkyy — ilmasto- ja ympäristöpolitiikan tulee olla oikeudenmukaista, perusteltua ja tutkittuun tietoon perustuvaa.

Lausunnossamme ilmastovuosikertomuksesta liikenne- ja viestintävaliokunnassa kiinnitimme huomiota siihen, että valitettavasti ilmastopolitiikan taloudellisten vaikutusten ja oikeudenmukaisuuskysymysten tarkastelu oli edellisvuotta suppeampaa. Vaikutusten pitää olla arvioituina kaikessa politiikassa, myös ilmastopolitiikassa. Ehkä jonkinlainen hyvä huono esimerkki tästä on se, että EU-tasolla fossiilinen maakaasu nähdään vihreänä mutta metsistä saatava uusiutuva energia ja hitaasti uusiutuva turve leimataan haitallisiksi. Tämä kertoo siitä, miten ympäristö- ja ilmastopolitiikkaa ohjaavat toisinaan muut kuin luontoarvot.

Huolestuttavaa on myös se, että nyt hallitus näyttää EU-avaintavoitteissaan ripustautuvan yhä tiukemmin EU:n yhteiseen ilmastopolitiikkaan. Tähän sisältyy riski. Olemme nähneet sen, että EU:ssa ei ole onnistuttu ottamaan esimerkiksi Suomen erityisolaja huomioon. Suomea on suorastaan epäoikeudenmukaisesti kohdeltu. Olennaistahan on se, että suuret saastuttajamaat saavat päästönsä kuriin. Milloin se tapahtuu? Suomen olisi viisasta EU-tasolla ennen kaikkea huolehtia nyt sitten näissä avaintavoitteissa siitä, että nämä Suomen erityisolosuhteet otetaan huomioon, ja tuoda myös sitä näkökulmaa aina esille, että ilmasto on maapallolle yhteinen, myöskin kotimaassa, ja että ilmasto ei pelastu — sehän on ihan selvä asia — vaikka me laittaisimme koko Suomen kiinni. Siksi ymmärrän sitä, että tuo vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoite voisi aivan hyvin olla sama kuin EU:lla eli vuosi 2050.

Liikenne- ja viestintävaliokuntahan toteaa, että saadun selvityksen mukaan Suomen osuus maailman päästöistä vuonna 20 oli 0,11 prosenttia — 0,11 prosenttia. Suomen ei pidä heikentää vahvuuksiaan eikä vähentää mahdollisuuksiaan liian kunnianhimoisten tavoitteiden vuoksi. Kunnian himoaminen sinänsä ei auta mitään, vaan ilmastopolitiikassa tulee tavoitella oikeita ja vaikuttavia tekoja, ja näitä Suomi pystyy tekemään esimerkiksi

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sillä tavalla, että viemme metsäosaamistamme ja puhdasta teknologiaa ulkomaille ja autamme nimenomaan näitä todellisia saastuttajamaita vähentämään päästöjään. Tämä hyödyttää sekä Suomen taloutta että yhteistä ilmastoa. Suomen ei kannata kuristaa itseään turhan tiukoilla tavoitteilla ja suhteettomalla ilmastopolitiikalla. [Mai Kivelä: Anna esimerkki!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aalto-Setälä, olkaa hyvä.

15.08 Pauli Aalto-Setälä kok: Arvoisa puhemies ja hyvät kollegat! Kyllä, nämä yhteiset haasteet on nimenomaan tunnustettu ja tunnistettu. Jaan monen ajatuksen täällä, etenkin niitä ideoita kirjasin ylös, ja pohdimme niitä varmasti yhdessä.

Ympäristövaliokunnassahan vuosikertomusta käsiteltiin niin, että päädyimme yksimieliseen mietintöön. Sinne kirjattiin tarkkaan ottaen näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistele ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset huomioon ottaen.” Tämä löytyy myös hallitusohjelmasta ja luontolaista.

Kokonaiskuvaltaan Suomi on yksi maailman eniten päästöjään vähentäneistä maista. Suomi on vuodesta 2006 vuoteen 2021 vähentänyt päästöjä 33,5 miljoonaa tonnia, mikä on yli 40 prosenttia kokonaispäästöistä — ja kyllä, Suomi aikoo vähentää päästöjä yhä edelleen. Suomessa sähköpistokkeet voisi maalata vihreiksi, sillä käyttämämme sähkö on lähes kokonaan päästötöntä. Tarkasteluajankohtana Suomen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria laskivat, kasvihuonepäästöt vähenivät noin neljä prosenttia ja myös taakanjakosektorin päästöt laskivat.

Ongelmaksi muodostuu — niin kuin moni täällä on jo sanonut, mutta toistohan kuuluu tämän talon toimintamalliin — maankäyttösektori. Vuosina 21—22 maankäyttösektori muuttui hiilinielusta päästölähteeksi. Muutama huomio: Tavoitteista ei ole tingitty. Päästöjen ja nielujen on oltava tasapainossa vuoteen 2035 mennessä. Itse asiassa samana vuonna jokaisen tiellämme liikkuvan auton tulisi olla nollapäästöinen. Vuosikertomuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, etteivät metsien hiilinielujen kasvattamiseen tähtäävät toimet ehdi vaikuttaa Suomen kansallisten velvoitteiden toteuttamiseen. Nielu- tai päästöyksiköiden ostot muilta jäsenmailta eivät myöskään ole hyvä idea.

Arvoisa puhemies! Yksin me emme tätä ratkaise, mutta me voimme olla monelle muulle ratkaisu. Suomen tavoitteena on nousta puhtaan siirtymän kärkimaaksi päästöttömissä energialähteissä, vetytaloudessa ja kiertotaloudessa. Tarvitaan kokonaan uusia innovaatioita ja suotuisampi toimintaympäristö. Meille lainsäätäjille suotuisampi toimintaympäristö tarkoittaa esimerkiksi verolainsäädännön, politiikan ennakoitavuuden ja lupasääntelyn sujuvoittamista. Sekä investointituet että lupaprosessien sujuvoittaminen etenevätkin Orpon hallituksen toimesta.

Arvoisa puhemies! Tarvitsemme kokonaan uutta ajattelua ja rohkeita avauksia enemmän kuin syyttelyä. Olen itsekin pohtinut erilaisia keinoja, miten voisimme ratkoa näitä moninkertaisia ongelmia yhtä aikaa, ilmastokriisiä mutta myös muita haasteitamme. Ideani on seuraava: Mitä jos itärajan ennallistaisi? Se ei varmaan ratkaise ongelmia yksin mutta olisi yksi ratkaisusta. Suomen itärajan tuntumassa ja valtion mailla oleva suovyöhyke tulisi ennallistaa siten, että se muodostaisi fyysisen pidäkkeen päästä Suomeen. Samalla ennallistetut suot lisäisivät Suomen luonnon monimuotoisuutta, vähentäisivät luontokatoa

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sekä ilmakehä- ja vesistö päästöjä. Mittaluokaltaan kyseessä on suuri alue. Sota Ukrainassa on osoittanut, että perinteisen sodankäynnin menetelmät eivät ole kadonneet minnekään. Panssarit ja asemasota ovat yhä keskeisessä roolissa. Ennallistettu suoalue on märkä ja upottava. Luonnontilaisten alueiden merkitystä maanpuolustuksessa ei tule väheksyä. Samalla ennallistettu suovyöhyke olisi merkittävä teko luontokadosta kärsivälle ympäristöllemme. Olen jättänyt toimenpideohjeen ennallistamisesta hallitukselle, ja odotan ideoita myös teiltä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kvarnström, olkaa hyvä.

15.12 Johan Kvarnström sd: Ärade talman, arvoisa puhemies! Vaikka viime vuosi oli mittaushistorian kuumin, niin ilmastopolitiikka on poliittisesti tällä hetkellä varjossa. Ilmastovuosikertomus kertoo meille, että Suomen päästöt vähenevät, mutta valitettavasti hiilinielut ovat nykyään niin pienet, että nettopäästöt ovat suurin piirtein samalla tasolla kuin 30 vuotta sitten. [Hannu Hoskonen: Suomi on hiilineutraali maa!] Meidän pitää pysyä parempaan. Reilu vihreä siirtymä vaatii investointeja, lakimuutoksia ja kestävämpää kulutusta. Tämä on sekä taloudellisesti että ekologisesti viisaampi tapa kuin sopeutuminen muutoksiin jälkikäteen.

Hallitus ei ole muuttanut Suomen ilmastotavoitteita, ja siitä olen iloinen. Sen sijaan olen huolissani niistä keinoista, joilla hallitus aikoo toteuttaa ilmastopolitiikan tavoitteita, ja siitä, että hallitus ei yhtenäisesti ja ylpästi puolusta näitä tavoitteita.

Tässä kontekstissa on ilahduttavaa, että me ympäristövaliokunnassa päädyimme yksimielisyyteen ilmastovuosikertomuksen mietinnössä. Valiokunta esittää yksimielisesti seuraavaa lausumaa lisätoimien tarpeesta: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keskeisten ilmastopolitiikan suunnitelmien päivittämiseksi ja valmistelee ehdotukset kustannustehokkaiksi lisätoimiksi toimien kokonaisvaikutukset huomioon ottaen.” On välttämätöntä pikaisesti uudistaa ilmastolain mukaiset suunnitelmat eli keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma. Tämän lisäksi energia- ja ilmastostrategia on syytä päivittää. Ne eivät enää vastaa muuttuneeseen tilanteeseen. Sekä maailmanpoliittinen että taloudellinen tilanne on muuttunut niin merkittävästi.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijat ovat tuoneet esiin, että kustannustehokkaiden lisätoimien tarve on ilmeinen. Tämän lisäksi oikeudenmukaisuusperiaatteen pitää aina olla läsnä ilmastopolitiikassa. Suomen hiilineutraalisuustavoitteesta tulee pitää kiinni, ja työtä tulee jatkaa sinnikkäästi ja kaikilla sektoreilla. Nyt tarvitaan tekoja. Tähän asti hallitus on tehnyt päinvastaisia päätöksiä, jotka lisäävät päästöjä.

Arvoisa puhemies! Päästökauppasektorin päästöt vähenivät selvästi, yhteensä kuusi prosenttia vuonna 2022, jota tämä kertomus siis koskee, ja maakaasun kulutus puolittui maakaasun hinnan noustua ja Venäjän tuonnin loputtua. Tämä on taas muistutus siitä, että vaihtoehtoja löytyy, kun on tarve, kun on pakko, mutta miksi kohtalokas globaali kriisi ei ole riittävä syy nopeaan muutokseen?

Ilmastovuosikertomuksessa todetaan, että kunnat ovat avainasemassa hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa. Tästä syystä on valitettavaa, että kuntien lakisääteisestä velvoitteesta laatia ilmastosuunnitelma luovutaan ja että kuntien ilmastosuunnitelmien tuki lakkautetaan. Tämä heikentää kuntien näkökulmasta pitkäjänteistä ja ennakoitavaa säänte-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

lyä. Päästövähennysten tekeminen osana paikallisdemokratiaa lähellä ihmisiä on olennaista ilmastopolitiikan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta.

Jotta vihreä siirtymä tapahtuisi reilulla tavalla, tarvitsemme järjestelmän, missä on kohdennettuja tukitoimia mukana keinovalikoimassa. Yksi mahdollinen keino voisi olla hiili-osinkojärjestelmä. Sen avulla energia- ja hiiliverojen epätasaista kohdentumista eri tulo-
luokkiin ja eri alueilla asuviin ihmisiin voidaan tasata. Järjestelmä on käytössä esimerkiksi Itävallassa. Olisi syytä käynnistää selvitys, kuinka hiileen perustuvien verotuottojen palautusjärjestelmä voitaisiin toteuttaa Suomessa.

Arvoisa puhemies! Orpon hallitus luottaa ilmastomuutoksen torjunnassa vahvasti teknologiaan, erityisesti teknisiin hiilinieluihin. Niitä pitää tosiaan kehittää, niitä tarvitaan, mutta niihin liittyy epävarmuutta, ja ne eivät saa olla syy passiivisuuteen tällä kaudella. Ilmastopolitiikan pitäisi keskittyä fossiilisista polttoaineista luopumiseen, hiilinielujen vahvistamiseen ja sosiaalisesti oikeudenmukaiseen vihreään siirtymään.

Suomen ilmastotoimet eivät ole riittävällä tasolla kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen kannalta tällä hetkellä. Tätä korostetaan ympäristövaliokunnan yksimielisessä mietinnössä, joten hallituksen on ryhdyttävä viipymättä lisätoimiin ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi, ja se on tehtävä oikeudenmukaisella tavalla.

Ärade talman! Klimatförändringarna har varit kända i stort sett under hela min livstid. Frågan var nämligen på agendan hos både allmänhet och forskare redan på 1980-talet. Krismedvetenheten var ändå inte särskilt utbredd då. Tanken var att det finns tid och möjligheter att åtgärda problemet. Flera problem med anknytning till frågan har också åtgärdats, som problemen med ozonlagret, men den globala uppvärmningen framskrider i en ödesdigert takt. Fjölåret blev mätningshistoriens varmaste globalt.

Jag minns en diskussion om klimatförändringarna från min gymnasietid. En del förespråkade åtgärder och ändrade levnads- och konsumtionsvanor för att stoppa utsläppen, andra sade att vi inte behöver göra någonting eftersom teknologin kommer att lösa allting en framtida dag, och det här var ungefär 20 år sedan. Nu har vi en regering som argumenterar för att teknologin ska lösa problemen en framtida dag.

Teknologin som krävs för en grön omställning finns i stor utsträckning redan. Det som saknas är den politiska viljan. Det som förvisso saknas är den teknologi som innebär att vi kan fortsätta som förr på många områden, alltså tekniska kolsänkor som ska väga upp andra utsläpp.

Hittills har teknologiargumentet inte varit hållbart och människor drabbas av följderna världen över redan nu. Vi behöver utveckla ny teknologi, bejaka den, gå i bräsch för den, men det räcker inte. Vi behöver åtgärder på alla nivåer, alla sektorer, och vi måste hitta rättvisa lösningar. Omställningen är samtidigt en möjlighet att stärka jämlikheten. I värsta fall sker omställningen för sent och på ett sätt som förvärrar ojämlikheten. — Kiitos, tack.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

15.19 Sara Seppänen ps: Arvoisa herra puhemies! Suomi on arktinen maa, talvi on pitkä, ja täällä on pystyttävä lämmittämään kodit, käymään töissä, syömään ja ylipäättään elämään. Kuka sammuttaa valot, jos liian kireillä toimilla teollisuus ja työpaikat ajetaan pois Suomesta tai täällä ei ole enää yksinkertaisesti varaa elää, jos ilmastopolitiikan vuoksi ei

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

ole mahdollista lämmittää koteja pakkasen paukuessa? Suomen kasvihuonepäästöt ovat yksi tuhannesosa koko maailman päästöistä.

Valtioneuvosto korostaa, että unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vastaisia ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavia politiikkatoimia huomioiden kestävä kehityksen periaatteet. On erittäin tärkeää, että Euroopassa ja Suomessa pyritään varmistamaan nimenomaan kilpailukyky teollisuudessa, raaka-ainetuotannossa ja ruuan- tuotannossa. Euroopassa tuotettu tai täällä Suomessa tuotettu on aina ilmastoteko. Euroopan on aktiivisesti pyrittävä eroon Kiina-riippuvuudesta ja pyrittävä johdonmukaisesti kannustamaan EU ilmastoneutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä samalla varmistaen elinolosuhteet ja kilpailukyky täällä. Ilmastopolitiikassa on aina huomioitava toimien vaikutukset Euroopan talouden kestävyydelle. On tärkeää, että toimet ovat kustannustehokkaita ja huomioivat sosiaalisen hyväksyttävyyden ja Suomen erityiset arktiset olosuhteet.

Valtioneuvoston pääprioriteetti on kiertotalouden edistäminen, ja tämä on erittäin tärkeää myös puhtaan siirtymän toteutumisen näkökulmasta. Biotalous ja uusiutuvat luonnonvarat tarjoavat kestäviä ratkaisuja vähähiilisyyteen, haitallisista riippuvuuksista irtautumiseen sekä EU-alueen huoltovarmuuteen. Muuttunut geopoliittinen tilanne edellyttää, että huoltovarmuus, omavaraisuus, kriisinkestävyys ja strategiset investoinnit nostetaan eurooppalaisen talouspolitiikan ytimeen.

Suomalainen ruoka on hyvää ja puhdasta. Ruuantuottajien työtä tulee arvostaa. Meidän tulee lopettaa maatalouden ahtaalle ajaminen. Hiilensidontaa ei voi syödä. Poliitiikan on siis muututtava. [Hanna Sarkkisen välihuuto] Mikäli yksipuolisesti ajamme esimerkiksi suomalaisen lihantuotannon ahtaalle, ei tämä ole ratkaisu kasvisruuan syömisen lisäämiseen. Lihansyöjät siirtyvät syömään ulkomailla tuotettua, esimerkiksi Kiinassa kasvatettua kanaa tai Brasiliassa tuotettua nautaa. [Hannu Hoskonen: Juuri näin! Aivan oikein!] Minä en halua nähdä sitä päivää, että kaupassa ei ole tarjolla kotimaista ruokaa. Tässä ajassa ja geopoliittisessa tilanteessa ei ole järkevää tuhota Suomen huoltovarmuutta.

Ilmastonmuutos ja luontokato edellyttävät monipuolisten ja realististen ratkaisujen käyttöönottoa. Monimuotoisuuden edistäminen ja metsien talouskäyttö eivät ole toisiaan poissulkevia. Suomessa osataan hoitaa metsiä. Se on ollut meidän kulttuuriamme aina. Metsä on ollut koti, kirkko, se on oikeastaan isänmaa. Metsä on yksi taloutemme peruspilareista edelleen. Koko Suomi on pidettävä asuttuna, ja tässä turvallisuustilanteessa tämä on elintärkeää. Sen vuoksi esimerkiksi teollisuuden ja metsätalouden työpaikat on pyrittävä kaikin keinoin pitämään kotimassa.

Itse kävelen ja pyöräilen paljon. Se on paras liikkumistapa ihmiselle, ja näiden liikku- mismuotojen edistäminen on toki tärkeää, mutta haluan muistuttaa, arvon kollegat: esimerkiksi Lapissa matka sairaalaan voi severtijärveläisellä olla sama kuin helsinkiläinen menisi sairaalaan Pietarsaareen tai postiin Forssaan tai pankkiin Turkuun. Ymmärrän toki, että joi- denkin puolueiden mielestä Lapissa ei tarvitse olla mahdollista elää vaan kaikkien tulisi muuttaa asumaan ahtaasti tänne pääkaupunkiseudulle. Se on valitettavaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen yksi kärkitavoite on lupaprosessien sujuvoittaminen, ja se toivottavasti jouduttaa puhtaan siirtymän investointien edistymistä Suomessa. Voimme tehdä ja me teemme osamme. Isossa kuvassa on kuitenkin tärkeää, että suuret ilmastopääs- töjen tuottajat Kiina, USA ja Intia vähentävät huomattavasti päästöjään. Kasvava maail- man väestömäärä on myös kysymys, joka tulee ratkaista. Suomi: meillä on yli 75 prosent- tia pinta-alastamme metsää, ja meitä on täällä 5,5 miljoonaa. Maailmassa on 8 miljardia ih- mistä. Siinä on meille realistinen mittakaava.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, minuutin mittainen vastauspuheenvuoro, olkaa hyvä.

15.24 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, kiitos! Tartun tähän edustaja Seppäsen sanomaan ”Suomessa tuotettu on ilmastoteko”. Se ei tarkalleen ottaen pidä paikkaansa, vaan se riippuu paljon siitä, mitä tuotetaan. Suomessa tehdään monia asioita hyvin, mutta se on minusta vaarallinen viesti, koska siitä tulee se ongelma, että nimenomaan ne yritykset, jotka oikeasti tekevät asioita hyvin, ikään kuin summataan samaan niiden kanssa, joilla on vielä aika paljon petraamista. Sen takia tämä minun mielestäni on lähinnä haitallinen viesti yrityskentälle ja suomalaisen puhtaan teknologian ratkaisujen vientiin.

Huomauttaisin vielä kerran, että maatalous on ajettu ahdinkoon tekemättä niitä ilmastoimia. Se on se tilanne, jossa me tällä hetkellä ollaan. Eikö se tie ulos siitä ole sellainen maatalouden tukeminen, joka on taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävä? Se on se suunta, mihin tietysti kannattaisi mennä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Seppänen, ja sitten palaamme listalle.

15.25 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kyllä minä väitän, että Suomessa tuotettu on ilmastoteko. Jos me ajatellaan ruuantuotantoa, esimerkiksi eläinten hyvinvoinnista huolehtimista, niin kyllä se on ihan selkeästi paljon paremmalla tolalla. Jos me ajatellaan sitä Kiinassa tuotettua kanaa, [Hannu Hoskonen: Juuri näin! Aivan oikein!] niin kyllä minä valitsen mieluummin sen kotimaisen. Täällä kotimaassa kasvatettu eläin on paljon parempi ja eettisempi, ilmaston kannalta myöskin parempi vaihtoehto. [Atte Harjanteen välihuuto]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

15.26 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Ottaen huomioon, kuinka valtava uhka ilmastomuutos on meille kaikille, puhutaan siitä tässäkin salissa aivan liian vähän, eli tämä keskustelu on erittäin, erittäin tärkeää. Valiokunnan ponsi lisätoimien tarpeesta on myös tärkeä, ja painotus toimien kustannustehokkuudesta on tervetullut. Näen, että tätä kustannustehokkuutta pitää pystyä tarkastelemaan myös sektorirajat ylittävällä tavalla. Liikennesektori ei näillä näkymin tule yltämään tavoitteisiinsa vuodelle 2030, jotka ovat siis sitovia EU-tason tavoitteita, ja tämä tulee vaarantamaan koko taakanjakosektorin tavoitteen saavuttamisen. On välttämätöntä, että hallitus hakee lisätoimia, mutta on myös pyrittävä siihen, että nämä lisätoimet ovat kustannustehokkaita. Tekemättä jättäminenkin maksaa.

Arvoisa puhemies! Maankäyttösektori on kuitenkin ehkä isoin murheenkryynimme. Hiilinielujen heikko kehitys uhkaa pudottaa pohjan Suomen ilmastotavoitteilta. On siis välttämätöntä, että maaperän hiilensidontaa vahvistetaan kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla, mukaan lukien metsäsektori. Maankäyttösektorilla on myös tutkijoiden mukaan saatavilla niitä kustannustehokkaita lisätoimia.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Arvoisa puhemies! Ilmastomuutos on aivan valtava uhka taloudelle, elämäntavallamme, terveydelle, turvallisuudellemme. Ilmastomuutoksen torjunnassa ei voi valitettavasti ottaa aikalisää, vaikka käsissämme on muitakin ongelmia.

Arvoisa puhemies! Jos ministeri olisi täällä paikalla, niin kysyisin, milloin eduskunta voi odottaa esityksiä lisätoimista annettavaksi eduskunnalle, sillä lisätoimien tarve alkaa olemaan jo täysin ilmeinen ja hallituksella on velvollisuus ne valmistella.

Lopuksi haluan kiittää vielä edustaja Kvarnströmiä erityisesti hänen pohdiskelustaan koskien hiiliosinkomallia tai muuta vastaavaa mallia, jolla voitaisiin vahvistaa ilmastotoimien sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Yhdyn tähän pohdiskeluun ja tarpeeseen. Näen myös tarpeen kehittää ilmastotoimien sosiaalista oikeudenmukaisuutta parantavia malleja edelleen, sillä vaikka me emme voi jättää ilmastotoimia tekemättä, niin meidän on kaikin tavoin pyrittävä varmistamaan, että ne tehdään sosiaalisesti oikeudenmukaisesti niin, etteivät ne kohtuuttomasti rasita erityisesti pienituloisten taloutta tai syrjäseudulla asuvia ihmisiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinäluoma, olkaa hyvä.

15.29 Eveliina Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Nyt meillä käsittelyssä täällä on tosiaan viime vuotta käsittelevä ilmastovuosikertomus. Ympäristövaliokuntahan päätyi yksimieliseen mietintöön tästä vuosikertomuksesta ja ehdottaa myös yhteistä kannanottoa, jonka mukaan edellytämme lisätoimia hallitukselta. Ympäristövaliokunnan varapuheenjohtajana haluan kyllä kiittää koko valiokuntaa. Tämä yksimielinen mietintö on hieno saavutus varsinkin näinä aikoina, mutta se myös korostaa sitä, että kyllä näistä vaikeistakin kysymyksistä pystytään tekemään yhteisiä johtopäätöksiä, jos siihen todella on tahtotilaa, ja tässä ympäristövaliokunta näyttää hienolla tavalla suuntaa.

Nyt tietenkin seuraava työ on ryhtyä toimeen, koska eihän tämä johtopäätös vielä itsessään merkitse mitään, vaan nyt hallituksen täytyisi tuoda eduskuntaan myös näitä tärkeitä lisätoimia. On siis erittäin hienoa, että myös hallituspuolueet ovat havahtuneet siihen, että ilmastopolitiikka laahaa pahasti jäljessä ja myös nämä keskeiset ilmastosuunnitelmat vaativat päivittämistä. Kustannustehokkaiden lisätoimien tarve on ilmeinen, ja tämä tuotiin myös näissä valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esille. Ja on edelleen hienoa, että koko valiokunta ja myös hallituspuolueet tunnustivat, että lisätoimille on tarve.

SDP on sitoutunut ilmastomuutoksen pysäyttämiseen ja siihen liittyviin kansainvälisiin ja EU-velvoitteisiin. Lisäksi kansallisesta 2035-hiilineutraalisuustavoitteesta tulee edelleen pitää kiinni. Erityisesti maankäyttösektorin nielun romahtaminen päästölähteenä aiheuttaa suurta huolta, ja Orpon hallituksen ohjelmasta puuttuvat kunnianhimoiset askelmerkit nielun kasvattamiseksi. SDP ei ole valmis peruuttamaan ilmastovelvoitteista, vaan työtä tulee jatkaa sinnikkäästi ja kaikilla sektoreilla.

Hallitusohjelmasta ei löydy viime kaudella sovittua maatalouden päästövähennystavoitetta, eikä siellä valitettavasti tunnisteta liikenteen roolia ilmastopolitiikassa — kuten täällä on jo aiemmin todettu — koska liikenteen päästövähennysvelvoitteita ei edes yritetä saavuttaa vaan jakeluvelvoite säilytettiin vuoden 2023 tasolla myös kuluvana vuonna. SDP esitti velvoitteen maltillista nostoa jo vuodelle 24 toisin kuin hallitus. On välttämätöntä pikaisesti uudistaa ilmastolain mukaiset suunnitelmat, ja lisäksi energia- ja ilmastostrategia on syytä päivittää. Viime kaudella siirtymää pois fossiilisista polttoaineista sekä liikenteen

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sähköistämistä myös tuettiin merkittävästi, mutta valitettavasti nyt tämä rahoitus on ajettu alas.

SDP:n johdolla uudistettiin viime kaudella myös ilmastolaki, mutta nyt Orpon hallitus aikoo heti ensi töikseen vesittää tämän lain poistamalla kunnilta juuri säädetyn velvoitteen tehdä ilmastosuunnitelmat. Tämä heikentää kuntien näkökulmasta pitkäjänteistä ja ennakkoivaa sääntelyä. Meidän mielestämme paikallisen tason hyväksyntä ilmastopolitiikan toimille on erittäin tärkeää, ja siksi nämä kuntien ilmastosuunnitelmat ovat tärkeässä roolissa.

Nykyhallitus luottaa ilmastomuutoksen torjunnassa vahvasti teknologiaan, mutta tähän sisältyy runsaasti epävarmuuksia, sillä teknologian kehityksen vauhtia, lopputulosta ja hintaa ei voi arvata ennalta. Esimerkiksi tekniset hiilinielut ovat tarpeellinen lisä ilmastopolitiikan välineisiin, mutta niiden vaikuttavuus on lyhyellä aikavälillä pieni, koska teknologia on vasta kehittymässä. Orpon ilmastopolitiikka uhkaakin jäädä ilmastoposeeraukseksi. Ympäripyöreät, kauniit kirjaukset puhtaasti energian lisäämisestä ja teknologisesta kehittämisestä uhkaavat jäädä todelliseksi ilmastoposeeraukseksi, kun toisaalta sääntelyä lievitetään tuomatta mitään korvaavaa tilalle. Nämä vaikuttavat romuttavan ilmastotavoitteiden saavuttamisen.

Jos ilmastotoimissa vitkastellaan, niiden hintalappu vain suurenee. SDP vaatii, että ilmastomuutoksen hillitsemisestä aiheutuvat kustannukset pitää jakaa yhteiskunnassa oikeudenmukaisesti, mutta tämä edellyttää pitkäjänteisyyttä ja varautumista tulevaan sekä rakenteellisia uudistuksia. Hallitus taas käyttäytyy aivan toisin. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka suunnitelmalliselta ilmastotyöltä viedään pohjaa pois perumalla kuntien ilmastotyötä. Ilmastopolitiikan pitäisi keskittyä fossiilisista polttoaineista luopumiseen, hiilinielujen vahvistamiseen ja sosiaalisesti oikeudenmukaiseen vihreään siirtymään. Nykyhallitus taas aikoo upottaa isoja summia veronmaksajien rahaa kompensoidakseen heille fossiilisten polttoaineiden käytön jatkamisen.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta katsoo, että perusteellinen ilmastopolitiikan taloudellisten vaikutusten tarkastelu on tärkeää sisällyttää jatkossa ilmastovuosisikertomukseen. Myös oikeudenmukaisuusnäkökulma on syytä pitää jatkossa entistä vahvemmin esillä.

Arvoisa puhemies! Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää siis merkittäviä lisätoimia. Tämä on eduskunnan yksimielinen kanta. Toivon, että myös hallitus ottaa tämän kannanoton vakavasti ja valmistelee tarvittavat lisätoimet mahdollisimman pikaisesti. Ilmastomuutos ei odota. Se kiihtyy, ellemme tartu toimeen. Toimia tarvitaan niin päästöjen vähentämiseksi kuin myös luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi. Tässä meillä on erityinen vastuu myös tuleville sukupolville.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

15.36 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Suomella on todellakin edessä suuri haaste saavuttaa meidän oma ilmastolain tavoite 2035-hiilineutraalisuudesta ja täyttää meidän kansainväliset sitoukseksemme oman osamme tekemiseksi ilmastopolitiikassa. On sanottava kyllä suoraan, että olen ollut hieman pettynyt siitä, miten täällä salissa on hallituspuolueiden äänellä puhuttu siitä, miten ilmastopolitiikkaa ei oikeastaan kannatakaan tehdä. Kiitos myös hyvistä puheenvuoroista, edustaja Aalto-Setälä, kun olit täällä rakentamassa myös siltaa yli. Olisimme varmasti kuitenkin halunneet kuulla eduskunnassa jotain konk-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

retiaa siitä, miten tavoite tullaan saavuttamaan, joko ministeriltä tai hallituspuolueiden edustajilta.

Ei ole Suomen etu eikä suomalaisten yritystenkään etu hidastella. Ilmastoedelläkävi-
jyys on Suomen tärkein kilpailuvaltti, sillä valtiontuilla me emme pysty, emme EU:ssa, emme Pohjoismaissa, emmekä globaalisti, kilpailemaan, ja silti vihreän siirtymän inves-
tointien sijoituspaikoista käydään valtavaa kisaa.

Hallitus on silti edelleen sitoutunut ilmastolakiin. Meidän ilmastolakimme on voimassa, emmekä ymmärtääkseni täällä eduskunnassa joudu sitä myöskään muuttamaan vaan ta-
voitteet säilyvät. Mutta pelkät tavoitteet eivät tätä ilmastoa pelasta. Nyt olisi vihdoinkin aika
alkaa toimia, tuoda tarvittavat lisätoimet eduskuntaan, tehdä se pitkään odotettu vihreä ve-
rouudistus, jota täällä on välissä vilauteltu, ja karsia ympäristölle haitalliset yritystuet. Siit-
tä voisi myös saada rahoitusta näille ilmastotoimille. Asiantuntijat ovat esittäneet lukuisia
keinoja. Ministeriössä on varmasti aikaa valmistella niitä, mikäli poliittista tahtoa löytyy.
Mikä oikein kestää? Aikaa on kuitenkin löytynyt ilmastotoimien purkamiselle. Niitä me
olemme täällä eduskunnassa käsitelleet sekä valtiontalouden budjetin yhteydessä että eril-
lisinä lakeina.

Olen huolissani siitä, onko hallituksella aidosti aikomus tarttua toimeen, kun olen kuun-
nellut tänään erityisesti perussuomalaisten pitämiä puheenvuoroja: maalataan kuvaa au-
tioituvasta, surkeasta Suomesta. Itse näen pikemminkin kukoistavan ja kestäväen Suomen,
sellaisen, missä luonto ja ympäristö voivat kukoistaa myös tulevien sukupolvien iloksi.
Ajattelen niin, että jos rahaa on valtiontaloudessa käytettävissä vain vähän, kannattaa teh-
dä ne keinot, mistä tulee mahdollisimman paljon hyötyjä myös muuhunkin kuin ilmasto-
politiikkaan. Täällä on nostettu jo esille kävelyn ja pyöräilyn edistäminen. Se lisää ihmis-
ten terveyttä, tasa-arvoa, kun kaikki pääsevät liikkumaan. Eihän kaikilla ole autoa. Se tuo
myös taloudelle hyötyjä, kun meidän ei tarvitse kaupungeissa varata niin paljon tilaa park-
kipaikoille.

Maataloudessa maaperän kasvukunto ja hiilensidonta kulkevat täysin käsi kädessä. Hii-
lensidontaa ei voi syödä, kuten totesi eräs edustaja tässä salissa, mutta siinä maaperässä,
missä on paljon hiiltä ja ravinteita, kasvaa oikein hyvä ruoka. Puurakentamisesta me sai-
simme selkeitä hyötyjä aluetaloudelle. Biopolttoaineet taas auttavat Suomea irrottautu-
maan autoritäärisistä fossiilisten polttoaineiden tuottajamaista. Eikö tämä ole meidän kaik-
kien tavoite tässä salissa?

Ympäristöhaittojen verotus toisi kaivattua rahaa myös valtion kassaan. Jos te ette halua
edistää asioita ilmaston nimissä, edistäkää niitä asioita, mitkä hyödyttävät valtiontaloutta,
ihmisten terveyttä, meidän omavaraisuutta, huoltovarmuutta ja samalla ilmasto- ja ympä-
ristöhyötyjä, koska näistä kaikista, mitä minä äsken luetteloin, te olette leikkaamassa.

Haluan myös muistuttaa ja korostaa sitä, että meillä on maailmassa menossa kolmois-
kriisi, joka uhkaa elämän edellytyksiä maapallolla. Ilmaston lisäksi luontokato etenee ja
saastuminen jatkuu. Meidän täytyy ottaa myös sellaiset keinot käyttöön, mitkä torjuvat näi-
tä kaikkia kriisejä.

Lopuksi haluan sanoa sanan ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta, jonka myös valio-
kunta nosti mietinnössään ja joka on keskeinen tavoite myös ilmastopolitiikassa. Ajatte-
len, että yhtä lailla kuin valtiontalouden tasapainottaminen ei saa tulla kenellekään liian
raskaaksi, kaikki toimet eivät saa osua samoihin ihmisiin, niin näin on myös ilmastotoimis-
sa. On tärkeää myöntää ääneen, että ilmastotoimet tulevat muuttamaan meidän elämääm-
me. Ne tulevat lisäämään kustannuksia. Siksi meidän jollakin tavallamme on syytä kom-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

pensoida niitä. Itse ajattelen niin, että tehdään rohkeasti ilmastotoimia ja tuetaan pienituloisia ihmisiä tai niitä ihmisiä, kehen ne eniten osuvat.

Hallitusohjelmassa on sanottu, että ilmastotoimet eivät saa aiheuttaa kustannuksia ihmisille. Tämä on aika vaikea tavoite sikäli, että meidän koko systeemimme täytyy pystyä tässä muuttumaan, ja se vaatii myös meidän kulutuskäyttäytymisen muuttamista. Toisaalta hallitusohjelmassa ei haluta käyttää oikein rahaakaan ilmastotoimille. Tosi monia niistä tuista, mitä aikaisemmin on maksettu, on nyt karsittu. Jos myöskään valtion varoja ei voi käyttää eikä se ihmisille saa maksaa yhtään mitään — eikä ilmeisesti yritystenkään kontolle sitä voi vierittää — niin ihmettelen kyllä, miten tämä yhtälö aiotaan ratkaista.

Ajattelen tosiaan niin, että tehdään rohkeata politiikkaa, mietitään sellaiset sosiaalisen oikeudenmukaisuuden välineet, että tällä hetkellä eläville ihmisille pystytään ne toimet kompensoimaan reilulla tavalla, mutta samalla myös varmistetaan oikeudenmukainen tulevaisuus niille ihmisille, jotka tänään eivät ole päättämässä näistä asioista mutta jotka joutuvat ne kustannukset, mitä ilmaston lämpenemisestä meille ihmisille tulee, maksamaan. Se on myös sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

15.43 Lotta Hamari sd: Arvoisa puhemies! Ilmastovuosikertomus ja tämä ympäristövaliokunnan mietintö ovat tärkeitä dokumentteja, ja sen takia haluan myöskin käyttää puheenvuoron talousvaliokunnan jäsenenä. Mehän toimimme lausuntovaliokuntana, ja haluan tästä meidän lausunnosta nostaa muutamia seikkoja.

Lausunnossamme pidämme positiivisena, että vuoden 23 kertomuksessa on ensimmäistä kertaa mukana luku lisätoimien tarpeesta. Tuomme lausunnossamme esille myös, että lisätoimia todella tarvitaan. Nimittäin ilman merkittäviä lisätoimia maankäyttösektorilla on myös todennäköistä, että Suomi ei tule saavuttamaan EU:n velvoitteita ilman yksiköiden ostoja muista jäsenmaista. Tästä on jo esimerkkejä.

Talousvaliokunnassa kiinnitimme erityistä huomiota asiantuntijakuulemisessa esille tuotuun arvioon ilmastonmuutokseen sopeutumisesta vuoden 2040 jälkeen aiheutuvista suurista kustannuksista. Ennakoivan sopeutumisen on arvioitu merkitsevän viisi—kahdeksan miljardia euroa pienempiä menetyksiä kansantaloudelle reaktiivisiin toimiin verrattuna. Olisi siis todellakin järkevää toimia ennakoivasti.

EU-tavoitteisiin pääseminen edellyttää oikein kohdennettua ja tehokasta ilmasto- ja energiapolitiikkaa. Edustaja Elo tässä nosti tutkitun tiedon merkityksen esille, ja en voisi olla enempää samaa mieltä siitä. Tarvitsemme todella tutkimusta, innovaatioita ja investointeja muun muassa maataloudessa, metsänhoidossa ja energijärjestelmässä.

Keskeistä on myös luvitusten sujuvoittaminen luontoarvoja unohtamatta. Puhdas siirtymä avaa meille merkittäviä kasvu- ja vientimahdollisuuksia, mikäli sen edellyttämät investoinnit osataan kotiuttaa ja kohdistaa oikein.

Lisäksi nostan esille, että taloudellisten vaikutusten lisääminen vuosikertomukseen olisi tärkeää sellaisten toimien osalta, missä se on mahdollista.

Lopuksi haluan kiittää painavasta valiokunnan kannanottoehdotuksesta, missä eduskunta edellyttää hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin.

Ja vielä, jos ehdin: Olen tällä hetkellä Sitran kestävä talouspolitiikan johtamiskurssilla, ja sieltä tuli mieleen tällainen 10—50-sääntö: maailman rikkain kymmenen prosenttia aiheuttaa 50 prosenttia hiilidioksidipäästöistä ja köyhin 50 prosenttia aiheuttaa kymmenen

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

prosenttia näistä päästöistä. Joten kyllä meidän todellakin täytyy tehdä oma osamme. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Oras Tynkkynen, olkaa hyvä.

15.45 Oras Tynkkynen vihr: Kiitos, puhemies! Ilmastovuosikertomus kertoo hyvin eilistä, mutta nyt on hallituksen käsissä, mitä tapahtuu tänään ja huomenna. Hallitus kertoo kyllä olevansa sitoutunut hiilineutraaliuteen, mutta hallituksen sisältäkin kyseenalaistetaan tavoitetta toistuvasti ihan varapääministeriä myöten ja jälleen kerran myös tämänpäiväisessä keskustelussa. Hallitus vakuuttelee nopeuttavansa irtautumista fossiiliriippuvuudesta ja ilmastokestävään Suomeen etenemistä, mutta hallitus kuitenkin lisää fossiilisten tuontipolttoaineiden käyttöä ja kasvattaa päästöjä verrattuna aiempaan politiikkaan. Hallitus sanoo edistävänsä tehokkaita päästövähennystoimia, mutta hallitus on peruuttanut juuri kustannustehokkaimpia toimia tästä keinovalikoimasta. Tunnetusti, myös tänään tässä salissa, hallitus on sanonut tulppaavansa tehtaiden piippuja mutta jättänyt tuomatta eduskunnan käsittelyyn ainuttakaan esitystä, joka tähän johtaisi, eikä niitä esityksiä myöskään hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan sisälly. Hallituksen puheissa on siis paljon hyvää, mutta ne hallituksen tähänastiset näytöt — ne nyt vain ovat surkeita.

Keskustelussa edustajat Koponen ja Seppänen kantoivat huolta suomalaisista yrityksistä, mutta heidän puheenvuoroistaan jäi vähän epäselväksi, keskustelevatko he suomalaisen yritysten kanssa, koska jos he keskustelisivat, he kuulisivat, että suomalaiset elinkeinoelämän järjestöt kannattavat Suomen hiilineutraaliustavoitetta 2035 ja tukevat sekä Suomen että Euroopan unionin vahvoja ilmastotoimia. Suomalaiset yritykset ovat aivan oikein nähneet, että vihreä siirtymä on suomalaisille yrityksille iso mahdollisuus tuoda tähän maahan vientiä, toimeentuloa ja työpaikkoja. Viimeksi kun katsoin Elinkeinoelämän keskusliiton vihreän siirtymän hankeikkunaa, siellä oli erilaisia vihreän siirtymän investointihankkeita yli 200 miljardin euron edestä. Iso osa niistä investoinneista, joita saattaa olla tänne Suomeen suuntautumassa, liittyy juuri vihreään siirtymään, ja jotta niistä investoinneista voidaan saada kotiutettua juuri Suomeen eikä Ruotsiin tai jonnekin muualle merkittävä osa, niin se edellyttää sitä, että harjoitamme johdonmukaista vihreää siirtymää vauhdittavaa ja edistävää politiikkaa.

Edustaja Koponen myös toivoi Kiinalle tuontilisää. Häneltä on saattanut jäädä huomaamatta, että Euroopan unionissa on jo päätetty hiilitulleista, jotka koskevat juurikin Kiinasta tuotavia tuotteita. Niin kauan kuin Kiina ei ota käyttöön EU:n päästökaupassa vastaavaa päästön kustannusta omassa maassaan omalle tuotannolleen, niin kiinalaisista tuontituotteista joutuu maksamaan tätä edustaja Koposen toivomaa tuontilisää.

Edustaja Kallio sanoi, että puhutaan nieluista, vaikka pitäisi puhua päästöistä. Itse ajattelen niin, että meidän päättäjien pitää kyetä jauhamaan purkkaa ja kävelemään yhtä aikaa, meidän pitää kyetä pitämään päässämme kaksi ajatusta yhtä aikaa. Tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, että meidän pitää yhtä aikaa vähentää päästöjä ja kasvattaa nieluja. Kumpikaan niistä ei yksin riitä, ja molempia tullaan hyvin paljon tarvitsemaan.

Edustaja Aittakumpu oman puolueensa kannan vastaisesti esitti, että Suomen hiilineutraaliustavoite pitäisi perua ja siirtää vuoteen 2050 asti. Onneksi Suomen Keskusta on tässä suhteessa perustellummilla linjoilla. Ja kysynpä vain: kun katsoo kaikkia niitä suomalaisia yrityksiä, jotka ovat tehneet merkittäviä investointipäätöksiä sillä oletuksella, että Suomesa päättäjät ovat sitoutuneet hiilineutraaliuteen 2035, mitenhan siellä suhtauduttaisiin, jos

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

alettaisiin tehdä poukkoilevaa politiikkaa, jossa aiemmin sovittu ja sanottu ei enää pidäkään?

Edustaja Aalto-Setälä nosti esiin, että Suomi on yksi eniten päästöjään vähentäneistä maista. Hän toki jatkoi sitten myöhemmin, että nieluthan tässä samalla ovat romahtaneet. Valitettavasti vain on niin, että ilmakehän kannalta on väliä vain ja ainoastaan sillä, kuinka paljon ilmakehään kertyy ilmaston kuumenemista kiihdyttäviä kasvihuonekaasuja, kuten hiilidioksideja. Sillä, päätyykö sinne ilmakehään tonni enemmän hiilidioksidia päästöistä vai nielujen hupenemisesta, ei ole ilmakehäfysiikan kannalta minkään valtakunnan merkitystä, ja jos otetaan huomioon nielujen hupeneminen, Suomen nettopäästöt eivät ole merkittävästi vähentyneet viimeksi kuluneina vuosikymmeninä. Sen takia nielujen kasvattaminen on aivan yhtä tärkeää kuin päästöjen vähentäminenkin.

Puhemies! Lopuksi: Edustaja Seppänen esitti myös toiveen, että väestönkasvu pitää ratkaista, ja tästähän olen toki hänen kanssaan aivan samaa mieltä. Hän tosin jätti ehkä ajanpuutteen vuoksi mainitsematta, että hänen edustamansa hallitus leikkaa rajusti Suomen kehitysyhteistyövaroja eli juuri sitä keinoa, jolla sitä köyhien maiden väestönkasvua voitaisiin hillitä, jos me tukisimme perhesuunnittelua, seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia, tyttöjen koulutusta ja muita perustavanlaatuisia ratkaisuja, joilla väestönkasvua todella voidaan hillitä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.51 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tätä keskustelua kuunnellessa täytyy sanoa, että tulee väkisin mieleen vanha sanonta, että kaikkea sitä kuulee, kun vanhaksi elää. Suomihan on oikeasti hiilineutraali maa. [Mai Kivelä: 50-luvulla!] Tiedänhän minä, että vihreillehän tämä on kuin myrkkyä suoneen, mutta minkä tautta te ette puhu totta?

Ensinnäkin Suomelle on laskettu päästöistä, niin kuin tiedätte, turvemaiden pelloille kahdeksan miljoonan tonnin päästö, joka ei pidä paikkaansa. Tällä hetkellä sieltä tulee nollapäästöä. Pellot ovat jäässä, ja ei mitään tule. Toinen asia: Koko metsien tuottamaa hiilinielua emme saa laskea hyödyksemme. Miksi? Kolmanneksi: Neitseelliset suot eli ojittamattomat suot sitovat hiiltä noin viisi miljoonaa tonnia. Niitäkään emme saa laskea hyödyksemme. Siis 15 miljoonaa tonnia meillä on ylimääräisiä päästöjä tai liian pieniä hiilinieluja, joiden markkina-arvo tällä hetkellä, hiilipörssin hinta hiilitonnille, on 61,36 euroa. Äsken tarkistin.

Täällä puhutaan, voi sanoa, ihan levottomia, ihan totuudenvastaisia tietoja. Vihreillä on tämä idea, että he voivat puhua ihan mitä tahansa, kun te nautitte valtakunnan tiedotusvälineissä lähes täydellistä koskemattomuussuojaa. Te saatte puhua ihan mitä haluatte. Ei Yle eikä valtakunnan media puutu kertaakaan teidän totuudenvastaisiin tietoihinne. Jos minä sanon jotakin tuommoista, niin varmasti ovat kimpussa lehdet, että miksi sanoit väärin.

Otetaan esimerkki: Kun katsotaan teidän omaa politiikkaanne, Atte Harjanne johtaa Helsingin Energiaa, joka ajaa Italiasta jätettä tänne. Te syytätte maaseudun ihmisiä hiilipäästöistä, mutta tehän ajatte valtavia määriä jätettä Italiasta laivalla. — Edustaja Heinäluoma, ettekö te tiedä totuutta? [Eveliina Heinäluoma: Se on Vantaalla!] — No niin, mutta se lämmittää Helsinkiä myös, pääkaupunkiseutua. Se on samaa miljoonakaupunkia, ja se, missä kaupungin raja menee, lienee sivuseikka. Sieltä tulee kaukolämpöä tällekin puolelle, edustaja Heinäluoma. Lopettakaa viisastelu, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Katsokaa joskus totuutta silmiin. Te leikitte täällä ihmisten omaisuudella ja syytätte meitä, että ei ole hiilineutraalia. Oletteko laskeneet, mitä myrkyjä sieltä Helsingin ilma-kehään tulee, kun siellä poltetaan valtavat määrät Italiasta tulevaa jätettä? Oletteko laskeneet päästöt, mitä tulee, kun sitä jätettä käsitellään Italiassa satoja kertoja, sitten se ajetaan jollakin likaisella laivalla tänne Helsinkiin, sitten taas käsitellään ja vielä kerran käsitellään ja sitten se menee polttolaitokseen? Sitä vartenko te Kyläsaaren polttolaitoksen täältä pois ajoitte, että pääsette vähän naapurikunnan puolelle ilmastopäästöt laskemaan? Mutta ei se auta mitään, koska siitä piisista — jota joku oli tässä puheenvuorossaan tukkimassa äsken — ne kaikki myrkyt leviävät meidän keuhkoihimme tänne joka päivä. Tuntuu, että kun kaikki muu lopetetaan, niin tätä muovia ja kaikkea muuta jätettä sieltä tänne ajetaan. Sekö teidän ympäristöpolitiikkanne oikeasti on?

Mitä me tarvitsemme? Edustaja Sara Seppänen piti hyvän puheenvuoron, kun hän omassa puheenvuorossaan nosti nämä tärkeät asiat esille. Suomihan on aidosti hiilineutraali maa. Meidän tarvitsee vain ja ainoastaan pikkusen parantaa metsien hoitoa. Elikkä me tarvitsemme ensiharvennushakkuita reilusti lisää, jolloin kasvu kiihtyy ihan selvästi. Toinen asia: Tarvitaan taimikonhoitoihin aktiivisuutta lisää — muutama kymmenen miljoonaa metsänparannusvaroja sinne, ja homma hoituu sillä — ja metsien uudistamista lisää.

Vanha metsä, 70-vuotias kuusikko, ei ole enää hiilinielu, vaan se on päästölähde. Se rupeaa happanemaan tyvestä enemmän kuin mitä latvasta kasvaa. Nämä kun rakennuspuiksi muutamme ja myymme markkinoille vaikka kestävinä rakennusmateriaaleina — vaikka puutaloina tai joinain muina — niin silloin ilmasto hyötyy, koska uusi metsä nousee kohisten ja sitoo hiiltä valtavasti. Metsien kasvu on parhaimmillaan 20—40-vuotiaassa metsässä. Silloin sitoutuu aidosti hiiltä ilmakehästä. Ja metsät ovat Suomen ainoa todellinen hiilinielu. Kaikki muu on höpöpuhetta.

Edustaja Pauli Aalto-Setälä omassa puheenvuorossaan esitti ennallistamista itärajalle. Arvoisa edustajakollega, jos sieltä joku mainituilla ajoneuvoilla on tulossa rajan yli, ne suot ovat niin valtavan vetiset, että sieltä ei tule sillä vehkeellä kukaan. Siellä on valtavat suoalueet ennen meidän rajaa ja meidän rajan jälkeen. Se on ihan sama, onko siinä metsää tai ei. Sillä ei ole mitään väliä. Kovina kevätpäivinä, kun siellä on paljon vettä, siellä jalkamies hukkuu niille soille. [Pauli Aalto-Setälä: Hyvä!] Miten siellä voi kuvitella, että jollakin panssarivaunulla joku ajelisi? En suosittele, ei kannata mennä kokeilemaan. Toivon, että näen teidät vielä monta kertaa täällä eduskunnassa. Se on meille kaikille paras näin.

Sitten näihin hiilinieluihin: Kun te ahdistette suomalaisia ihmisiä, niin Saksa purkaa tällä hetkellä ydinvoimaloita ja rupeaa polttamaan ruskohiiltä. Kaupunkejakin on pillarilla työnnetty syrjään ruskohiilikenttien tieltä. Sekö on ilmastopolitiikkaa? Pitääkö suomalaisten nämä maksaa? Ei tietenkään. Onko teidän järjen valonne sammumassa, kun tämmöisiä ihmeellisiä asioita esitätte? Meidän on pidettävä metsäteollisuus kunnossa ja puurakentaminen kunnossa, viljeltävä tässä maassa omat eväät itse ja jalostettava ne täällä, niin ettei tarvitse tuoda ruokaa tähän maahan. Sekin tuottaa hiilidioksidia ilmakehään.

Meillä on maailman puhtain maatalous, maailman puhtain maa, maailman puhtaimmat vedet ja maailman puhtain ilma — ja te olette tätä lakkauttamassa. Millä te meinaatte elää sitten jos oikein huonosti tässä maailmassa käy? Eivät ole kaukana nekaan päivät välttämättä, kun vaikea tilanne tuolla maailmanpolitiikassa vieläkin vaikeutuu. Sitä en toivo. Joka ilta toivon, että olisin väärässä ja tulisi se rauha huomenna, mutta sitä ei ehkä tule. Mutta jos se on tullakseen, niin otetaan avosylin vastaan. Maailmantilanne heikkenee, ja meidän on oltava enemmän omavaraista. Se on ainoa tie, jolla me voimme aidosti elää.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Kuka sen sanoo, jos Itämerellä vaikka laivaliikenne loppuu? Mistä te sitten saatte tänne kaupunkiin vaikka ruokaa? Meillä tuodaan Suomeen kahdeksalla miljardilla elintarviketta joka vuosi. Samalla loppuu kyllä toisaalta — on siinä hyviäkin puolia — se teidän muovin rahtaamisenne tuolta Italiasta tänne. Eipähän tarvitse sen jälkeen maaseudun ihmisille hirmuilla, että te pilaatte ilman.

Minkä tautta te tällaista teette ja sitten syytätte toisia ilmaston pilaamisesta? Toivoisin, että te joskus katsoisitte peiliin. Te olette niin kirkasotsaisia maailmanparantajia, että unohdatte valtavat Kiinan hiilidioksidipäästöt. Se koko ajan rakentaa lisää hiilivoimaa, koko ajan tulee lisää. Samoin tekee Intia, Saksa tekee sitä Keski-Euroopan sydämessä koko ajan, Puola tekee sitä koko ajan, ja te olette lakkauttamassa Suomessa teollisuutta.

Kyllä minä pikkusen teitä, arvoisat edustajakollegat siellä vasemmalla laidalla, ihmettelen, ja sanoisin vielä, että jos tällä menolla jatketaan, niin ei tarvitse demarienkaan kovin pitkään enää puhua niistä työpaikoista sahoilla ja sellutehtailla. Tällä menolla ne loppuvat. Sitten voidaan vapaasti vaikka osoittaa mieltä tai tehdä jotain muuta, mutta ei siinä leipä levene, ja siinä jäävät kyllä eläkkeet maksamatta ja palkat maksamatta. Sen jälkeen voisitte olla kiltisti ilmastoneutraaleja, kun mitään ei tapahdu. Kyllä, arvoisat edustajakollegat, toivon teiltä hieman rehellisyyttä tähän keskusteluun. Ei tällä keinoin voi jatkaa, että me heitämme ilmaan puolitotuksia. [Jenni Pitko pyytää vastauspuheenvuoroa] — Edustaja Pitko näköjään haluaa vastauspuheenvuoron, hyvä näin, mutta kertokaapa teidän ilmastoratkaisunne täällä pääkaupunkiseudulla, miten te sen hoitaisitte, kun teillä on paljon tietoa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pitkolle minuutin mittainen vastauspuheenvuoro. Olkaa hyvä.

15.59 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole pääkaupunkiseudulta, joten en pysty tähän viimeiseen kysymykseen vastaamaan, mutta haluan kyllä korostaa, jotta tulee kaikille tätä keskustelua kuuleville selväksi, millä tavalla Suomen kasvihuonekaasuinventaarion hiilinielut lasketaan.

Kysehän on siis Suomen ihmisten aiheuttamista muutoksista sekä päästöissä että hiilinieluissa. Tätähän on tarkasteltu, esimerkiksi Luonnonvarakeskus on laskenut myös niitä päästöjä, mitkä eivät ole tässä kasvihuonekaasuinventaariossa. Pahoin pelkään, että edellisen puhujan, edustaja Hoskosen, faktat eivät olleet siinä mielessä kunnossa, koska Luonnonvarakeskuksen mukaan, mikäli me laskisimme kasvihuonekaasuinventaarioon myös ne päästöt, mitkä tulevat siis ojittamattomilta soilta, se tarkoittaisi, että Suomen kasvihuonekaasujen nettopäästöt kasvaisivat kymmenellä miljoonalla tonnilla, koska sieltä soilta ne eivät pelkästään sido hiilidioksidia vaan ne päästävät valtavan määrän metaania, mikä tähän lasketaan, joten me olisimme yhä suuremmissa ongelmissa, [Puhemies koputtaa] jos nämä laskettaisiin mukaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä vastauspuheenvuoro edustaja Hoskoselle, ja sitten palaamme listalle. [Eveliina Heinäluoma: Puhemies, nimi mainittu!]

16.00 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllä pitää nyt sen verran tässä asiassa puhua, edes yrittää totuuden perässä kulkea, kun te olette näitä valtavia ennallistamissuunnitelmianne ihannoimassa tässä suuressa kunnioitettavassa salissa. Pitäähän teidän nyt, hyvänen aika, sen verran biologian peruskirjaa lukeneena

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tietää, että teette valtavan metaanipumpun siitä. Sitäkö te oikeasti haluatte? Valtavat hiilidioksidipäästöt, joita te pelkätte, muuttuvat 40 kertaa pahemmaksi metaanipäästöksi. Sekö on teidän mielestänne ilmastopolitiikkaa? Haloo! [Jenni Pitkon välihuuto] Ei biologiaa voi kääntää nurin niskoin. Motti on motti, ja euro on euro, ja tonni on tonni, ja metaani on 40 kertaa myrkyllisempi kasvihuonekaasu kuin hiilidioksidi. Aiotteko senkin kääntää nurin niskoin?

Kyllä minä suuresti ihmettelen, arvoisa kunnioittamani rouva puhemies, sitä, että tällaista keskustelua pitää täällä käydä. Kansakunta on menossa valtavaa lamaa kohti, meillä loppuvat kohta työt, sahoja pannaan kiinni, satamat seisovat, ja täällä viisastellaan joistakin hiilidioksiditonneista, joita itse aiheutamme. Meillä olisi maailman paras maa elää, kun me antaisimme sen toteutua, mutta ei näköjään käy.

Mutta nyt minä lähden kahville. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, ja sitten mennään, kuten äsken todettiin, [Eveliina Heinäluoma: Puhemies, nimi mainittu!] ainakin hetkeksi aikaa tuohon puhelistaan. — Elikkä Kivelä, olkaa hyvä.

16.01 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Edelliselle puhujalle suositteaisin tapaamista esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton edustajien kanssa tai eri teollisuudenalojen kanssa, jotka ehkä voisivat näitä huolia vähän hälventää. Esimerkiksi kun me talousvaliokunnassa puhuimme tästä ilmastovuosikertomuksesta, niin siellä jopa teollisuudelta tuli tukea sille, että EU:n 2040-tavoitetta voitaisiin kiristää. Eli kyse on siitä, että meillä monet yrityselämän edustajat näkevät, että nämä tavoitteet ovat myös teollisuuden, työpaikkojen ja meidän elinkeinoelämän etu. Sen lisäksi, jos eduskunnan tietopalvelulta kysyy, he antavat vastaukseksi, että Suomi on ollut hiilineutraali viimeksi 1950-luvulla. Eli ehkä edustaja Hoskonen voi sitten tietopalvelun kanssa keskustella tästä määritelmästä, jos tämän haluaa kyseenalaistaa.

Mutta, arvoisa puhemies, vielä muutama kommentti näihin edellä esitettyihin puheenvuoroihin. Oikeastaan jatkaisin tästä, mitä edustaja Tynkkynen jo vähän kommentoikin. Eli kun täällä on useasti toistettu, että on hienoa, että Suomen päästöt on saatu laskettua, niin haluan kuitenkin kommentoida, että on tärkeää osata katsoa näiden kokonaispäästökäytöksiä taakse ja katsoa, mistä se lasku johtuu. Mehän ollaan vähennetty fossiilisten käyttöä — kyllä — mutta meidän kokonaiskulutus ei ole vähentynyt, eli mikä on korvannut sen fossiilisen? Osittain toki uusiutuvat, mutta hyvin pitkälti se on korvattu puun poltolla. Eli kun aikaisemmin poltettiin fossiilisia, niin nyt poltetaan puuta. Eli kun täällä puhutaan tästä puun käytöstä, puun poltosta, niin se on oikeasti todella iso asia, joka näkyy ihan näissä kokonaiskaavioissa. Meillä on puun osuus energiankulutuksesta käytännössä siis kaksinkertaistunut, kun katsotaan, että 90-luvulta on 60 prosenttia lisääntynyt puupolttoaineiden kulutus. Kun täällä sitten kommentoidaan niin kuin edustaja Seppänen kommentoi, että puusta tehty tuote on ekoteko, niin ei se kyllä niin ole. Jos me tehdään siitä selua tai tehdään polttoon tehtäviä tuotteita, niin se ei ole ekoteko vaan päinvastoin, lämpöenergiaa kohden päästöt lisääntyvät. Ja sen takia on tosi tärkeää nostaa esille tämä hakkuiden määrä, jota kukaan ei ehdota lopetettavaksi vaan jota ehdotetaan maltillistettavaksi, mikä olisi mielestäni merkittävin ilmastotoimi, kun katsotaan nyt sitä, mitä meidän pitäisi Suomessa tehdä. — Kiitos

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elo, olkaapa hyvä.

16.04 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Pitko puhui täällä jokin aika sitten viisaasti ilmastopolitiikan reunaehdoista, mahdollisuuksista ja toisaalta myös lupauksista ja toiveista meille suomalaisille. Minä todella toivon, että synkistä pilvistä ja uhkakuvista huolimatta me ei tässä salissa rakennettaisi niin vahvasti vastakkainasettelua vaan pyritään löytämään niitä kestäviä ratkaisuja kestävämmän tulevaisuuden rakentamiseksi. Edelleen ei voi liikaa korostaa sitä, kuinka ensiarvoisen tärkeää on, että me perustetaan meidän politiikka ja politiikkatoimet tutkittuun tietoon.

Ilmastokriisi on osa laajempaa ympäristökriisiä, jonka juurisyynä on se, että me kulutetaan luonnonvaroja yli maapallon kestäkyvyn. Tämäkin on täällä aiemmissa puheenvuoroissa hyvin nostettu esiin. Eli ilmastokriisin ja siihen kytkeytyvän luontokadon selättäminen edellyttää koko meidän talousjärjestelmän muuttamista niin, että luonnonvarojen käyttöä vähennetään merkittävästi. Tämänkin sanominen ääneen on tärkeää, että me ymmärretään se, että me ei voida jatkaa niin kuin ennenkin. Sen sijaan, että me koetaan se uhkaksi, meidän pitäisi pystyä näkemään se mahdollisuutena ja katsoa sillä tavalla rohkeasti tulevaisuuteen. Me ollaan korkean osaamisen maa, ja me voidaan Suomessa olla kokoamme suurempi vastuunkantaja tämän kestävyysmurroksen tekemisessä. Siksi on juuri tärkeää, että me nähdään sen mahdollisuutena, ei uhkana. Se luo toivoa myös tähän tulevaisuuskeskusteluun, ja toivon, että sitä toivoa himppasen enemmän olisi myös tässä salissa. Toki niitäkin puheenvuoroja on käytetty, mutta tässä äsken ehkä lähti sitten sinne toiselle jengalle tämä keskustelu.

Haluan vielä sanoa muutaman sanan tästä tulevaisuuden kestävästä ruokajärjestelmästä — maatalouskysymyksetkin ovat täällä olleet esillä. Kävin tässä muutama aika sitten VTT:llä tutustumassa siihen, miten siellä tehdään maailmanluokan tutkimus- ja kehitystyötä kestäväan ruokajärjestelmään siirtymiseksi. Sen työn ytimessä ovat nimenomaan kasvipohjaiset ratkaisut ja toisaalta sitten tulevaisuuden ratkaisuna vielä solumaatalouskin. On suomalaisen ruuantuottajan etu, että me uudistetaan meidän ruokaketjua kestäväksi sillä tavalla, että se tehdään eri toimijoiden kanssa hyvässä yhteistyössä ja maatalouden kannattavuus nyt ja tulevaisuudessa huomioiden. Se edellyttää, että meillä on yhteinen tilanne- ja tulevaisuuskuva sen sijaan, että tämäkin keskustelu polarisoituu ja ajautuu poteroihin.

Minä toivon, että hallitus huomioi tämän maatalouden kestävyysmurroksen, kun se valmistelelee nyt Suomen kansallista ruokastrategiaa. Se voi olla tosi merkittävä linjaava paperi, jos siinä uskalletaan rohkeasti katsoa tulevaisuuteen. Minä ajattelen, että on myös maataloustuottajien etu, että etupainotteisesti pystytään uudistamaan suomalaista ruuantuotantoa ja synnyttämään näin uutta elinkeinotoimintaa ja niitä kestäviä ratkaisuja, joista voi sitten myös syntyä vientituotteita ja vientipotentiaalia. Yleisesti ottaen Suomen kannattaa olla etujoukoissa vaatimassa reiluja ja kestäviä pelisääntöjä niin EU:ssa kuin globaalilla tasolla, ja se ei onnistu, jos me katsotaan täällä vain tiukasti omaa lyhyen tähtäimen etua.

Arvoisa puhemies! Täällä on todettu tästä hiilinieluasiasta, mutta haluan myös vielä nostaa sen, että hallitus tosiaan korostaa näitä teknisiä nieluja ja piippujen tulppaamista ja näin se ikään kuin vaikuttaa antavan vaikutelman, että muille ilmastotoimille ei olisi enää niin suurta tarvetta. Näinhän se ei kuitenkaan ole, ja tämmöistä illuusiota ei pidä rakentaa. Kun täällä on todettu, niin teknologiset nielut tarjoavat lisäkeinoon Suomen hiilineutraalius-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tavoitteen saavuttamiseen, mutta ne eivät saa syrjäyttää tai hidastaa muita ilmastotoimia ja vaarantaa meidän ilmastotavoitteiden saavuttamista.

Metsistä täällä on paljon puhuttu. Edustaja Kivelä tässä äsken hyvin puhui metsien käytöstä. On toisaalta vedottu siihen, että meidän pitäisi voida hyödyntää metsiä niin kuin ennenkin. Tässäkin keskustelussa pitäisi päästä eteenpäin, nähdä se metsien arvon moninaistuminen. Se ei ole enää pelkästään taloudellinen hyödyke, vaan se on hiilinielu, se on monimuotoisuuden ja virkistyslähteen lähde, ja se johtaa siihen, että meidän tosiaan pitäisi pystyä löytämään ne ratkaisut, joilla me pystytään ohjaamaan sitä rajallista, arvokasta puuraaka-ainetta korkeimman jalostusasteen tuotteisiin. Tämähän on myös meidän metsäteollisuuden tavoite, ja iso kysymys on se, miten me pystytään tätä kehitystä vauhdittamaan, miten me pystytään vähentämään sitä tarvetta metsäbiomassan polttamiseen, mistä edustaja Kivelä äsken hyvin puhui — se ei ole kestävä ratkaisu, että me siirrytään fossiilisista puupolttoaineisiin. Tähän me tarvitaan niitä vihreän siirtymän investointeja, me tarvitaan puhdasta sähköä, me tarvitaan myös energiatehokkuutta.

Sitten ehkä tähän loppuun vielä korostan sitä, kun täällä on hiilinieluista paljon puhuttu, että minä todella toivon, että vaikka hallitus — täällä on nyt muutama hallituspuolueiden edustajakin paikalla — on nyt todennut sen, että tätä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaa ei tällä vaalikaudella päivitetä, niin nyt, niin kuin tässä ympäristövaliokunnan mietinnön lausumassakin todetaan, todella toivon, että nämä sanat voidaan ottaa takaisin ja lähteä sitä ilmastosuunnitelmaa päivittämään, koska se on hyvä työkalu siihen, että me saadaan meidän nieluja vahvistettua tai löydetään ne keinot nielujen vahvistamiseen. Tässä on hyvä mahdollisuus nyt osoittaa, että suhtaudutte näihin tavoitteisiin ja tähän keskusteluun vakavasti ja käytätte niitä kaikkia välineitä, joihin ilmastolakikin velvoittaa mutta joita se myös tarjoaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Polvinen.

16.11 Mikko Polvinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Jos sattuu lentämään Keski-Euroopasta vaikkapa Rovaniemelle ja tarkastelee näkymää lentokoneen ikkunasta matkan varrella, niin voi huomata, että koko Suomi on yhtä metsää ja Keski-Eurooppa enemmän peltoa ja kaupunkeja. Lisäksi voi havaita, että maassamme on pitkät välimatkat ja väki on väljään asutettu, kuten maassa kuuluukin olla. Tässä salissa on kuultu puheita kuin olisimme Berliinissä tai Pariisissa: jalkaisin ja pyörällä, viimeistään joukkoliikenne hoitaa. Metsistämme puhutaan kuten niitä olisi Belgian metsien verran: viimeistä vesakkoa varjele-massa.

Arvoisa rouva puhemies! Kyllä me sata kilometriä mennään Kuhmosta Kajaaniin metrolla mielellään ja otetaan Sotkamosta mukaan porukkaa mennessä ja tullessa. Suomussalmen ratikkaliikenteessä voi olla vielä hieman kehitettävää, niin että siellä kotitaloudet heittäisivät henkilöautot paalattaviksi. Oikeasti: Niin kauan kuin pysytään Suomen realiteeteissa, onnistuminen voi olla mahdollista maamme vahvuuksiemme kautta, ei ideologisilla arpajaisilla. Paljon uusiutuvaa metsää, turvetta tarjolla, laajat alueet uusiutuvalla energialle, teknologinen osaaminen rakentaa innovaatioita koko maailman ilmasto-ongelmien ratkaisemiseksi, vielä vastuullista ruokatuotantoakin — siinä muutaman mainittu vahvuutemme. Ei siten, että laitetaan polttoainetoteemiin 2,5 euroa ysivitoselle tai korotetaan dieseliä kymmenillä senteillä litralta. Se on edellisen hallituksen ideologiaa ja kuva realismista, ei tämän hallituksen.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Se, että autoilevaa suomalaista autoilun tai mopoilun hinta hirvittää tai nuori ilmastoahdistuu, ei ole yhtään lähempänä maailmanlaajuista ilmastokysymyksen ratkaisua. Sillä toiminnalla voi selittää enemmänkin osan nuorten mielenterveysongelmista ja kotitalouksien kaatumisia. Ne eivät ole ilmastotekojen oikeat mittarit. Päinvastoin yhteiskuntamme ilmastopelottelu ja kuluttajan sekä teollisuutemme kurittaminen heikentävät mahdollisuuksiamme kehittää yhteiskuntaamme tuottamaan keksintöjä koko maailman tarpeisiin ilmaston parhaaksi.

Ilmaston iso peli pelataan satojen miljoonien ja miljardien kuluttajien maissa, suurissa teollisuusmaissa, joihin Suomen puhdasta teollisuutta on siirtynyt kivihiilivetoisen teollisuuden tuotettavaksi. Se kyllä vähensi päästöjä Suomessa mutta lisäsi toisaalla mutta saastuttavammin. Noihin maihin meidän täytyy vaikuttaa. Yksittäinen teknologinen parannus siellä voi olla enemmän kuin Suomen kaikkien aikojen hiilipäästöt yhteensä. Sinne meidän tulee katseemme suunnata, jos haluamme todella isoon kuvaan vaikuttaa.

Hyvät edustajat, olemme Suomessa maamme erityispiirteiden kanssa, jotka ovat meille ympäristöasioissa edulliset. Metsät kasvavat ja sitovat hiiltä. Annettaisiinko niiden kasvaa ja sitoa hiiltä, vai suojelemmeko me ne niin, että kasvu ja sitä kautta hiilensidonta päättyy? Arvoisat vihreät, valitkaa jo: sidotaanko hiiltä vai annetaanko metsien lahota ja luovuttaa sidottu hiilidioksidi?

Hallitusohjelma on puurakentamiselle myönteinen. Hiili sitoutuu metsiin, joista rakenamme puukoteja — hiilivarastoja siinä hienosti jalostetussa muodossa — ja samalla tiedetään, että kaadettu metsä jo kasvaa uutta puuta ja sitoo samalla hiiltä.

Olen ympäristövaliokunnan jäsen, ja olen samaa mieltä siitä, että ilmaston eteen täytyy tehdä toimia. Itse kannatan toimien pohdiskelua taloudellisesti, sosiaalisesti ja oikeasti vaikuttavasti kestäväällä tavalla varsinkin niin, että olemme ratkaisemassa myös maailmanlaajuista ilmastohaastetta ja siinä samalla parannamme maamme vaihtotasetta viemällä osaa-mistamme maailmalle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Gebhard.

16.14 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Orpon hallituksen politiikan myötä Suomen lakiin kirjattua ilmastotavoitetta ei tulla saavuttamaan. Hallitus on jättämässä merkittävää ilmastovelkaa nykyisille sekä tuleville sukupolville, ellei se korjaa kurssiaan. Onkin selvää, että tarvitaan lisää toimia ja päättäväisyyttä etenkin seuraavissa asioissa:

Ensinnäkin maankäyttösektorin toimet ovat jääneet hallituksen politiikassa huomiotta. Kaikille kuitenkin lienee selvää tämänkin keskustelun perusteella, että maankäyttösektorin nielu on kaukana tavoitetasosta, ja siksi on erityisen huolestuttavaa, että hallitus ei puutu asiaan. Lisäksi ruokajärjestelmämme kestävyys on ihan keskeinen maatalouden tulevaisuuteen liittyvä seikka. Kasvipohjaisen ruuan merkitys ja vastaavasti päästöjä aiheuttavan ja myös eettisesti kestävämmän eläinperäisen ruuan tehotuotannon perusteltu kritiikki on hyvin olennainen kysymys myös päästöjen kannalta.

Toiseksikin liikenteen päästöjen vähentämiseksi ei kerta kaikkiaan riitä hokema siitä, että liikenne sähköistyy, ei varsinkaan samalla, kun liikenne nimenomaisesti ei sähköisty riittävän nopeasti ja kun hallitus tekee kaikkensa tukeakseen taloudellisesti nimenomaan ympäristölle haitallista bensa-autoilua. On selvää, että varsinkin siellä, missä joukkoliikenne toimii, tarvitaan myös sen käyttöön kannustamista ja panostamista. Samalla tulisi myös todella kyseenalaistaa nimenomaan päästöjä aiheuttavien liikkumismuotojen taloudelli-

nen tukeminen. Toisaalta esimerkiksi ruuhkamaksujen mahdollistaminen sellaisilla alueilla, joilla ne halutaan ottaa käyttöön, olisi yksi keino liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja toisaalta myös viihtyisyyden lisäämiseksi kaupungeissa.

Hallitus vetoaa monesti teknisiin hiilinieluihin eli hiilen keräämiseen talteen esimerkiksi tehtaiden piipuista. Sinänsä tämä on hyvä juttu, mutta siihen liittyy valtavasti paljon epävarmuuksia, eivätkä ne siksi voi korvata tarvittavia, jo tehokkaiksi tiedettyjä ilmastotoimia.

Minusta myös keskustelu ilmastotoimien oikeudenmukaisuudesta on valtavasti tärkeää ja hyvä, ja ajattelen, että sitä ei kuitenkaan missään tapauksessa pitäisi käyttää minkäänlaisena keppihevosena ilmastotoimien vastustamiselle. Tärkeitä oikeudenmukaisuusnäkökulmia ovat esimerkiksi se, ketä kuullaan, kun päätöksiä tehdään, miten tuetaan ennakoita niitä, joiden elämään nämä toimet vaikuttavat, miten huolehditaan, että heikoimmassa asemassa olevat eivät kärsi, ja niin edelleen.

On kuitenkin hirveän laiskaa ajattelua, että me kaikki voisimme elää kuten aina ennenkin, kenenkään elämä ei muuttuisi ja me jotenkin taikauskusta selättäisimme tämän kriisin. Olisi sen sijaan kaikkien etu, että me päätöksentekijät olisimme nyt hereillä ja toimisimme ennen kuin on liian myöhäistä. Mitä kauemmin me vitkuttelemme, sen kalliimmaksi kaikki tulee.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

16.18 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen lennokkaassa puheenvuorossaan väitti, että Suomi olisi jo hiilineutraali. Nyt on kuitenkin niin, että päästöjen nielulaskentaa ei voi päättää kukin omassa maassaan. Jos näin olisi, niin varmasti aika iso osa maailman maista tulkitsisi jo olevansa hiilineutraaleja. Venäjähän, sivumennen sanoen, on tätä yrittänyt, ja Venäjä on yrittänyt laskea omia päästöjään sellaisella tavalla, joka ei ole kansainvälisten velvoitteiden mukaista, ja väittää tilannetta paremmaksi kuin onkaan. En suosittele Venäjän tietä Suomelle.

Edustaja Hoskonen myös kysyi, pitääkö Suomen maksaa siitä, jos Saksassa käytetään ruskohiiltä, ja vastaus kysymykseen on ”ei”. On myös hieman epäselvää, miten tämä kysymys liittyy keskusteluun ilmastovuosikertomuksesta.

Edustaja Hoskonen kantoi huolta siitä, että Italiasta tuodaan jätettä Vantaalle, ja hän onnistui jotenkin kytkemään tähän vihreät. Hän ei puheenvuorossaan kylläkään onnistunut avaamaan, mikä tämä kytkös näiden kahden asian välillä olisi, ja nyt kun hän on salista poistunut, niin sitä ei varmastikaan taaskaan saada selville.

Edustaja Hoskonen esitti myös väitteen, että täällä jotkut muut olisivat lakkauttamassa teollisuutta. Asiahan on jokseenkin päinvastoin. Niin kuin omassa puheenvuorossani edellä kuvasin, vihreä siirtymä tarjoaa juuri suomalaiselle teollisuudelle erinomaisia suuria mahdollisuuksia. Suosittelen lämpimästi teollisuuden omien järjestöjen kanssa keskustelemista, koska hyvin nopeasti huomaa, että nimenomaan teollisuus Suomessa tukee vihreää siirtymää.

Sitten, arvoisa puhemies, te ette ollut täällä silloin johtamassa puhetta, kun edustaja Hoskonen oli äänessä, mutta hieman herää kysymys, kun toistuvasti puheenvuorossa — hieman diplomaattisin sanankääntein mutta kuitenkin — syytetään valehtelusta. Se hieman risoo, semminkin kun ei ollut mahdollisuutta pitää tätä puheenvuoroa silloin, kun edustaja Hoskonen itse oli salissa. Tätä toivoisin pohdittavan.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Edustaja Polvinen edellä puhui Suomussalmen ratikkaliikenteestä, ja on tavallaan harmillista, jos sitä omaa asiaa esittääkseen joutuu keksimään toisille mielipiteitä. Kukaan ei tässä salissa eikä tämän salin ulkopuolella ole esittänyt, että Suomussalmella liikennettä ratkaistaan ratikalla. Ja kun näin on, niin on turha tällaista mielipidettä tulla saliin esittämään. Keskustellaan niistä asioista, mitä me täällä esitämme. Te voitte olla niistä samaa mieltä tai eri mieltä, mutta teidän ei kannata keksiä toisille mielipiteitä. Suomussalmella ratikkaliikenne ei tule ikinä toimimaan, ei tule toimimaan metrokaan eikä moni muukaan joukkoliikenteen ratkaisu, koska haja-asutusalueilla ei ole joukkoliikenteen edellyttämiä joukkoja. Mutta sen sijaan joukkoliikenne on hyvä ratkaisu vaikkapa täällä Helsingissä ja muissa etelän suurissa kaupungeissa, ja niitä kannattaa sen takia täällä myös edistää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ollikainen.

16.20 **Mikko Ollikainen r:** Ärade talman! Klimatberättelsen är en väldigt bra berättelse på det sättet att under den tid som jag har varit i riksdagen, i snart fem år, så uppfattar jag att i diskussionen kring klimatåtgärder, alltså en megatrend som pågår i världen, kring hur man ska tackla en av de största megatrenderna, är det här ett bra verktyg för att veta på vilket sätt vi i Finland jobbar med att motverka klimatförändringen eller jobba med klimatförändringen så att vi får det bättre och att barn och unga får det bättre i framtiden. På vilket sätt man sedan gör det varierar ganska mycket från parti till parti, men jag tycker att som strategiskt verktyg är klimatårsberättelsen ett väldigt bra verktyg och man kan utveckla det ännu mer.

Elikkä toisin sanoen näen, että on todella tärkeää, että meillä on tämä vuosikertomus, joka kertoo meille — minun mielestäni vielä paremmin koko ajan tämä vuosikertomus, ilmastovuosikertomus, kehittyy — millä tavalla me toimitaan, ja että saadaan sitten sitä kautta tietoa päätöksentekoon.

Mutta toki onhan tässä sitten vielä kehitettävää. Ja todettiin myös tässä yksimielisessä mietinnössä, että meidän tulee vielä tehdä toimenpiteitä, töitä, niin että näitä päästöjä vähennetään tulevaisuudessakin, ja se on tärkeä asia. Näistä keinoista varmaan on eri näkemyksiä.

Tuossa aikaisemmin tänään nostin esille esimerkiksi puurakentamisen, joka on aika tärkeä asia. Itse tulen kunnasta, joka on panostanut juuri julkisen rakentamisen osalta puurakentamiseen, koska se sitoo hiiltä, ja se on todella tärkeää. Sitä paitsi se tukee myös elinkeinoelämää, pk-yrityksiä ja myös alueita ehkä enemmänkin kuin sitten rakentaminen kaupungeissa. Ja meilläkin on tuulivoimaa, joka taas sitten tekee sen, että päästään todella melkein hiilipäästönegatiiviseksi sitten pitkässä juoksussa, ja se on minun mielestäni tärkeää.

Tässä haluan nostaa sen esille, että Suomi on erilainen, alueet ovat erilaisia, ja meidän tulee ottaa huomioon se, että pitää katsoa näitä vahvuuksia, jotka meillä on eri alueilla. Esimerkiksi nämä tekniset päästöt ovat yksi seikka tässä kokonaisuudessa, ja siinä meillä on kaikki mahdollisuudet. Suomalainen teknologia on ensisijaisen hyvää. Minun mielestäni me saatiin tänään ympäristövaliokunnasta hyvä raportti puheenjohtajalta ja myös edustaja Aalto-Setälältä koskien tätä, millä tavalla Suomi voi edistää tätä kokonaisuutta maailmanlaajuisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Aalto-Setälä.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

16.24 Pauli Aalto-Setälä kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Pari juttua pitkän keskustelun päätteeksi. Kiitos kaikista näkemyksistä ja myöskin kritiikeistä. On totta, että hidastahan tämä on, ja välillä miettii, tuliko tehtyä väärä päätös, kun tulin tänne öljyyn juoksemaan, mutta sanoisin, että nämä asiat ovat niin tärkeitä, että on hidasta tai ei, niin meidän tehdään näitä muutoksia.

Täällä on nyt vähän kyseenalaistettu sitä, onko hallitus näitten yhdessä sovittujen ja lakiin kirjattujen tavoitteiden takana. On, hallitus on niiden takana, ja mitä hallitus tekee, niin parhaillaan on aika isoja tämmöisiä strategisia asioita, joista tiedätte, että ne on edellisellä hallituskaudella aloitettu, jotkut ovat matkalla kaatuneet ja jotkut vaativat päivitystä. Esimerkiksi keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ottaa kantaa juuri tällaisiin asioihin kuin tänään puhutaan, tai tässä mainittu ruokastrategia on varmaan myös semmoinen, ja energia- ja ilmastostrategia on myös työn alla. Parhaillaan sitä laaditaan ja pohditaan. Kyllä nämä otetaan vakavasti ja näitä valmistetaan.

Haluaisin nostaa edustaja Ollikaisen näkökulman vielä kirkkaasti esille. On tosi tärkeää, että nyt Suomen EU-strategiassa on kirkkaita tavoitteita, jotka tangeeraavat oikein mainiosti myös näihin täällä tänään puhuttuihin tavoitteisiin. Yksin me emme tätä ilmastokriisiä ratkaise — ei Orpon hallitus, ei kenenkään muunkaan hallitus — vaan me tarvitaan voimakasta vaikuttamista maailmanlaajuisesti, mistä pienenä esimerkkinä se, että edustaja Pitkon kanssa pääsimme Afrikkaan vaikuttamaan, ja itse asiassa niistä 20 EU-tavoitteesta, mitä ajettiin Mykkäsen johdolla, 16 meni eteenpäin. Tämä sali on se, missä se ei varmaankaan ratkea, vaan ne salit ovat tuolla ympäri maailmaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

16.25 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti tähän loppuun vielä: Kiitos tästä puheenvuorosta, ja haluan myöskin sanoa vielä kontekstin, kenelle me todellakin jätämme tämän maan, luonnon ja ympäristön. Sain juuri lapsen päiväkodista, missä he ovat askarrelleet hienoja töitä, viestin, missä lukee: ”Säästän vettä, kerään ja lajittelen roskat, otan ruokaa sen verran kuin jaksan syödä.” Tämä on osa tämmöistä sertifioitua Vihreän lipun päiväkodin toimintaa, mutta se tuli aivan hienossa paikassa nyt, ja haluan muistuttaa, että lapsille ja nuorille tosiaan myöskin tätä teemme. Ja jos nämä pienet ihmiset tekevät oman osansa, niin kyllä meidän täällä myöskin on tehtävä oma osamme.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pitko.

16.26 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Haluan keskustelun loppuun vielä kiittää tästä keskustelusta ja myöskin valiokunnan yksimielisen mietinnön tekemisestä myös valiokunnan jäseniä ja asiantuntijoita.

Haluan nostaa vielä ajatuksena sen, että ehkä jokin tässä meidän ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmässä haastaa sitä pitkäjänteisyyttä siinä mielessä, että nyt ajatellaan, että on totta, että edellinen hallitus jätti nykyiselle hallitukselle tiettyjä haasteita esimerkiksi hiilinielujen suhteen. Nykyinen hallitus on käyttänyt jo nyt melkein vuoden hallituskautta, ja ilmeisesti näiden strategioiden päivitystä ollaan alkamassa ja ne tullaan saamaan tänne ensi vuodenvaihteessa, jolloin on kulunut jo melkein kaksi vuotta hallituskautta. Kuinka me pystymme velvoittamaan hallituksen ja toimimaan tarpeeksi ajoissa niin, ettei aina jätetä jonkinlaista taakkaa seuraavalle hallitukselle? Se on tietenkin ihan oleellista. Yritykset esi-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

merkiksi ansaitsevat tietää, minkälaista ilmastopolitiikkaa me teemme, ja kansalaiset ansaitsevat sen tietää. Tämä — tavallaan aina ongelmien jättäminen seuraavalle hallitukselle tai jopa niin, että nyt tämä nykyinen Orpon hallitus peruu ensiksi keinoja ja odottaa aika pitkään ennen kuin tuo uusia keinoja — ei ole mielestäni tämän ilmastolain hengen mukaista, vaikka se käytännössä onkin mahdollista. Niinpä jätän pohdittavaksi eduskunnalle ja edustajille tämän, onko jotain, mitä pystyisimme vielä tekemään, jotta varmistamme, että se lineaarinen edistyminen kohti sitä tavoitetta jatkuu hallituksen vaihtumisesta riippumatta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Polvinen.

16.28 Mikko Polvinen ps: Arvoisa rouva puhemies! ”Suomussalmen ratikkaliikenteessä voi olla vielä hieman kehitettävää, niin että siellä kotitaloudet heittäisivät henkilöautot paa-lattaviksi.” Edustaja Tynkkynen, Oras tarttui tähän kevennettyyn kielikuvaan, joka kuvasi havainnollistaen maamme erityispiirteitä ja varsinkin väljään asutun seudun asemaa. Ehkä puheenvuoroni oli muutoin sen verran osuva, että johonkin piti tarttua.

Arvoisa rouva puhemies! Edellisen hallituksen ratkaisu oli nostaa autoilijoitten poltto-ainekustannuksia, autoilun kustannuksia. Meillä ei ole mitään muuta vaihtoehtoa kuin maksaa ne kustannukset, mitä edellinen hallitus meille asetti. Ja sen takia minä halusin nostaa tämän kielikuvan, että ymmärretäänkö, että tuolla väljään asutulla seudulla ei ole vaihtoehtona lenkkari, polkupyörä tai julkinen liikenne vaan siellä on välttämätöntä olla auto niillä, joiden työmatkat ovat pitkiä. Sen takia toivoisin, että täällä salissa harkitaan niitä kaikkia eri vaihtoehtoja, mitkä vaikuttavat milläkin alueella eriarvoisesti. [Jenni Pitko: Voisiko sen auton laittaa kulkemaan biokaasulla?]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.29 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän keskustelun loppuun vielä ajattelisin tämmöisen teollisen näkökannan tuoda tähän keskusteluun.

Ilmastokriisi on eräs aikakautemme suurista turvallisuushista, ja meidän on välttämätöntä uudistaa meidän taloutta kestäväan ja ilmastoystävälliseen suuntaan. Meillä on edessä teollisuuden murros, ja meidän pitää oppia sovittamaan nämä ympäristöasiat siihen ihan oleellisena osana.

Yritysmallma on pitkään peräänkuuluttanut johdonmukaista ja selkeää linjaa tämän vihreän siirtymän toteuttamiseen, ja tempoileva linja uhkaa sotkea kaikki yritysten investointisuunnitelmat. Suomen menestyksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää houkutella talouskasvua, hyvinvointia ja työllisyyttä tukevia uuden vihreän teknologian yrityksiä tänne Suomeen. Tämmöinen vakaa ja ennustettava investointiympäristö nimenomaan luo sitä houkuttelevuutta. Tällainen asia, kuten esimerkiksi tämä jakeluvelvoitteen laskeminen, ei ole omiaan kyllä tuomaan sitä vakaata, pitkää investointi-ikkunaa tänne Suomeen.

Eli haluaisin kyllä uskoa, että me löydettäisiin täällä salissa sellaisia kymmenen vuoden aikaikkunoita, joita pystyttäisiin yhdessä viemään eteenpäin, ja yksi sellainen olisi ihan ehdottomasti nimenomaan tämä teollinen murros ja ympäristöasiat yhdessä — yli hallituskausien tulisi löytää sellainen yhteinen kestävä pohja, jotta voidaan peilata vähän pidemmälle näitä asioita. Se on meille täällä ihan ensiarvoisen tärkeä asia saarivaltiona, pienenä

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Euroopan reunavaltiona. Kyllä me löydetään tästä ympäristöasiasta ja teollisuudesta yhteinen sävel ja siinä sitten katsotaan pitkälle jo tuleviin vuosiin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

16.31 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Edustaja Polvinen toi esiin tarpeen arvioida politiikkaa ja sen vaikutuksia eri alueilla, ja olen tästä ihan samaa mieltä. Suomi on laaja maa, jossa ihmiset elävät hyvin erilaisissa olosuhteissa eri puolilla maata, ja me tiedämme hyvin, että erityisesti mitä syvemmälle maaseudulle mennään, sitä välttämättömämpi oma auto on arjessa, ja sen takia on tärkeää huolehtia siitä, että myös tulevaisuudessa ihmiset pärjäävät.

Se, missä meillä ehkä tulee näkemyseroja sitten, on se, miten ongelma ratkaistaan. Perussuomalainen puolue ja nykyinen hallitus ovat valinneet linjan, jossa kevennetään haittaverotusta fossiilisilta tuontipolttoaineilta ja sitä kautta yritetään vastata näihin omaa autoa tarvitsevien Suomen kansalaisten huoliin. Vihreiden vastaus on ollut se, että voidaan hyvinkin verottaa näitä fossiilisia tuontipolttoaineita, mutta sitten täytyy varmistaa, että jokaisella suomalaisella asuinpaikasta riippumatta on ne arjen edellytykset. Ja miten se voidaan tehdä? Se voidaan tehdä esimerkiksi kohdentamalla tukia siihen, että siellä syrjäseuduillakin asuvat ihmiset voivat hankkia vähäpäästöisiä autoja, jotta kustannukset laskevat, tai jos puhutaan asumisesta, siihen, että voidaan tehdä energiaremontteja, jotta energiankulutus vähenee, tai siihen, että se vanha öljykattila voidaan korvata maalämpöpumpulla.

Eli tavoite on sinänsä sama — pidetään koko Suomesta huolta ja siitä, että kaikilla alueilla ihmiset pysyvät mukana — mutta selvästikin meidän keinomme ovat hyvin erilaiset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Sitten edustaja Kettunen.

16.33 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu rouva puhemies! Piti ottaa ihan puheenvuoro, koska täällä on käyty ansiokasta keskustelua koko päivän ajan, ja varsinkin nämä viimeiset puheet innoittivat minut käyttämään tämän puheenvuoron.

Ensinnäkin, edustaja Ollikaista haluan kiittää siitä, että nostitte myös tämän puurakentamisen esille, edustaja Polvista siitä, että myös harvaan asuttu maaseutu ja maaseudun ihmiset on nostettu tähän keskusteluun asianmukaisesti.

Mutta kun niitä keinoja haetaan, kun ilmasto- ja ympäristötavoitteet ja myös -haasteet ovat meille kaikille yhteinen haaste, haluan kiittää siitä, että tämän ilmastovuosikertomuksen pohjalta ympäristövaliokunta on tehnyt yksimielisen... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu] — Puhemies, saanko jatkaa?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kyllä.

...mietinnön. Haluan siitä nostaa esille myös sen, että kun tässä harvaan asutusta maaseudusta ja maaseudun ihmisistäkin on tämän keskustelun myötä puhuttu, niin sieltähän huoltovarmuus ja energiahuolto ja myös ne ilmastotavoitteet ammennetaan. Me tarvitsemme kestävä kehityksen mukaisesti metsiä, maata asianmukaiseen hyötykäyttöön. Ja onkin mukava lukea täältä mietinnöstä sivulta 7, kuinka maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut lausunnon, missä se on kiinnittänyt huomiota kansalliseen huoltovarmuuteen: ”Elin-tarvikehuollon ohella ilmastosuunnitelmien laatimisessa on hyvä ottaa huomioon myös ko-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

timaisen uusiutuvan energian tarpeet ja metsäteollisuuden raaka-aineen saatavuus kestävän toiminnan edellytyksien mukaisesti.” Tähänhän myös ympäristövaliokunta on yhtynyt asianmukaisesti. Ja kun kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti tehdään, niitä metsiä hoidetaan asianmukaisesti, niin sitten me pystymme tekemään sitä puurakentamista, mitä hyvin nyt julkinen puoli on tehnyt, mutta toivoisin myös, että sitten tulevaisuudessa entistä enemmän tähän maahan rakennetaan rakennuksia, isompia ja pienempiä rakennuksia, puusta, kotimaisesta puusta.

Mutta sitten sinne harvaan asutulle maaseudulle. Siellä pitää tulevaisuudessa pystyä ajamaan biokaasuautoilla. Tulevaisuutta on myös vety. Mutta me olemme menossa koko ajan sieltä fossiilitaloudesta kohti biotaloutta. Ei meidän tarvitse täällä kansallisessa päätöksenteossa pelata öljyseikkien pussiin niin, että me sitä fossiilista polttoainetta niin paljon haalitaan, vaan meillä pitää olla koko ajan keinoja siihen, että me uusiutuvalla energialla, biotalouden uusiutuvilla polttoaineilla, ajetaan myös tulevaisuudessa tuolla maaseudulla. Toivoisinkin, että tähän biokaasuun, biokaasun tuotantoon, enemmissä määrin kiinnitettäisiin huomiota, koska kyllä se raskas liikenne, niin että se maito sieltä maatalouden suunnalta tai lihatuotteet tai raakapuu metsäteollisuuden suunnalta, kulkee tulevaisuudessa myös biokaasurekoilla.

Mutta, rouva puhemies, tämä on ollut hyvää keskustelua, ja kiitänkin valiokuntaa yksimielisestä mietinnöstä ja valiokunnan puheenjohtajaa. Ansiokasta työtä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Gebhard.

16.36 **Elisa Gebhard sd:** Arvoisa puhemies! On todella niin, ja ajattelen, että olemme varmaan samaa mieltä siitä, että Suomessa etenkin harvaan asutuilla alueilla kasvukeskusten ulkopuolella autoilu on todella välttämättömyys. Toisaalta on kuitenkin niin, että en ole ihan varma, kuinka hyvä argumentti tämä on sen puolustamiseksi, miksi esimerkiksi helsinkiläisen ihmisen bensa-autoilua nimenomaisesti halutaan rahallisesti tukea. On niin, että pääkaupunkiseudulla, jossa joukkoliikenne toimii maan parhaiten, tehdään itse asiassa eniten automattoja väestömäärään suhteutettuna. Näistä automattoista 28 prosenttia on alle kolmen kilometrin mittaisia. Ehkä ajattelen niin, että tässä nimenomaan tarvittaisiin sellaisia alueellisia ratkaisuja, jotka mahdollistaisivat sen, että liikenteen päästöjä voitaisiin vähentää siellä, missä se on kaikkein helpointa, eli kaupungeissa. Ja juuri tämä ruuhkamaksuesimerkki on sellainen, minkä nostin sen takia, että todella tarvitaan kohdennettuja toimia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 17/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 96/2023 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2024 vp

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Tämän esittelee meille valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Pitko. Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.38 **Jenni Pitko vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen lyhyesti tämän mietinnön sisällön.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yhtä pykälää pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetussa laissa. Muutoksella pilaantuneiden alueiden pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämistä koskevan tehtävän kustannukset voidaan jakaa aikaisempaan tapaan valtion ja yhteistyösapuolen välillä. Vuoden 2020 voimaan tulleesta lakiuudistuksesta kustannusten jakaminen oli jäänyt pois tai jäi siinä epäselväksi. Valtion harkinnanvaraista tukea koskevalla lailla voidaan tukea sellaisten vanhojen pilaantuneiden maa-alueiden riskikohteiden kunnostamista, joiden osalta aiheuttajaa ei tiedetä tai sitä ei enää ole. Ympäristönsuojelulain soveltamisalaan kuuluvan pilaantumisen osalta kunta on usein viimesijaisen vastuunsa perusteella velvollinen puhdistamaan riskikohteen.

Asia on teknisestä suppeudesta huolimatta hyvin tärkeä, sillä ilman ehdotettua muutosta pilaantuneiden alueiden pilaantumisen selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen arvioidaan vaikeutuvan kustannustason noustessa ja määrärahatason pysyessä ennallaan vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Muutoksen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat lähinnä kuntiin, sillä kunnat ovat yritysten ohella hakijoita sekä valtionavustuksissa että järjestämistehtävässä. Käytännössä järjestämistehtävän kautta selvitetään paljon pilaantuneita kohteita, ja järjestämistehtävä on käytännössä välttämätön merkittävien kohteiden selvittämiseen ja puhdistamiseen. Järjestämistuen arvioidaan olevan hyödyllinen erityisesti pienille kunnille, sillä niillä ei yleensä ole osaamista pilaantuneiden alueiden selvittämiseen tai puhdistamiseen tai hankintamenettelyjen toteuttamiseen. Kunnan ei tarvitse tällöin itse toteuttaa toimenpiteitä, vaan tukiviranomainen toteuttaa toimet.

Valiokunta puoltaa yksimielisesti lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie poissa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 96/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatustalain sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 103/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Tämän mietinnön meille esittelee valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen. Olkaa hyvä.

Keskustelu

16.40 Tuula Haatainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tarkoituksena on tehdä varhaiskasvatustalouteen tarvittavat muutokset yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajan lupa- ja rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi.

Varhaiskasvatuksen lupa- ja valvontaviranomaisten tiedonsaantioikeuksia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomaiset voivat hankkia muilta viranomaisilta välttämättömiä tietoja yksityisen varhaiskasvatuksen harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen arviointia ja valvontaa sekä lupahakemusten käsittelemistä varten.

Lisäksi tähän lakiin on ehdotettu lisättäväksi säännökset lupakäsittelyyn ja rekisteröintiin tarvittavien tietojen toimittamisesta sähköisesti.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että selvitysyksikön laatimat taloutta ja toimintaa kuvaavat velvoitteiden hoitoselvitykset ovat käytettävissä yksityisen varhaiskasvatustoiminnan harjoittamisen yleisten edellytysten täyttymisen selvittämisessä ja niiden valvomisessa.

Valiokunta pitää asiantuntijakuulemisessa esitettyjen kannanottojen tavoin hallituksen esitystä perusteltuna. Valiokunta kuitenkin kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että varhaiskasvatustalouden muuttamista koskevassa lakiesityksessä aluehallintoviranomaisen tiedonsaanti jää puutteelliseksi, jos sille ei anneta oikeutta saada tietoonsa palveluntuottajan puolesta määräämisvaltaa käyttävien henkilöiden henkilötunnuksia voidakseen niitä hyödyntämällä varmistua siitä, että nämä kyseiset henkilöt täyttävät varhaiskasvatustalouden 43 a §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset.

Näin ollen valiokunta ehdottaa sääntelyn täsmentämistä siten, että varhaiskasvatustalouden 44 a §:n 1 momentin 1 kohtaan lisätään vielä uusi vaatimus, että päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen on sisällettävä palveluntuottajan puolesta määräämisvaltaa käyttävän henkilön eli muun liiketoiminnasta vastaavan henkilön henkilötunnus. Palveluntarjoajan puolesta määräämisvaltaa käyttävien henkilöiden henkilötunnusten saaminen aluehallintoviraston tietoon on välttämätöntä yksityisen päiväkotitoiminnan harjoittamista koskevan lupahakemuksen käsittelemiseksi sekä näiden yleisten edellytysten selvittämiseksi ja tämän varhaiskasvatuksen harjoittamisen valvomiseksi. Aluehallintovirasto tarvitsee määräämisvaltaa käyttävän henkilön henkilötunnuksen velvoitteiden hoitoselvityksen saamiseksi ja voidakseen siten tarkistaa, että tämä määräämisvaltaa käyttävä henkilö täyttää myös varhaiskasvatustalouden 43 a §:n 1 momentissa säädetyt yleiset edellytykset. Valiokunta ehdottaa, että säädösesityksen johtolauseetta muutetaan siten, että siinä huomioidaan tämä ehdotettu säännösmuutos.

Valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös tarpeeseen täsmentää varhaiskasvatustalouden niin sanottua luotettavuussääntelyä. Kyseistä sääntelyä on tehty harmaan talouden torjumiseksi. Tätä sääntelyn tarvetta ei nyt ole käsiteltävänä olevassa esityksessä käsitelty, koska sen tarkoituksena on tehdä tarvittavat lainmuutokset lupaprosessin sujuvoitta-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

miseksi, mutta valiokunta pitää kuitenkin erittäin tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi tarpeen täydentää varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä nykyistä kattavammilla luotettavuussäännöksillä ja valmistelee asiaa koskevan lakiesityksen mahdollisimman pian.

Valiokunnan mietintö ja nämä lisäykset hyväksyttiin yksimielisesti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ollikainen.

16.44 **Mikko Ollikainen r:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän, mihin valiokunnan puheenjohtaja lopetti, ajattelin just nostaa esille, eli tämä oli yksimielinen mietintö. Me tehtiin tämä muutos koskien avin tiedonhallinnon puutteellisuutta, niin että sitä parannetaan. Sitä parannettiin, mutta haluan nostaa esille, että tämä oli ensimmäinen vaihe. Sitten tullaan katsomaan tätä lakia tulevaisuudessakin, ja se on minun mielestäni aika tärkeä.

Alltså då det gäller den här lagen om småbarnspedagogik och just privata aktörers möjlighet att få tillstånd och register och så vidare, och framför allt tillståndsprocessen, så kommer vi att uppdatera lagen under den här regeringsperioden. Det här var nu bara den första delen i helheten. — Kiitos, tack.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 103/2023 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 91/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 1/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Edustaja Puisto, olkaapa hyvä, puheenjohtajana.

Keskustelu

16.46 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön. Lakiesityksen taustalla on jo hyväksytty positiivinen luottorekisteri, jonka tavoite on vähentää luotto-ongelmia. Luottolaitokset saavat kattavammin luotonhakijan tietoja voidakseen kartoittaa paremmin hakijoiden maksukykyä.

Nyt esitettyyn lakiin positiivisesta luottorekisteristä ehdotetaan tarpeelliset tekniset korjaukset, jotta rekisterin käyttöönotto tapahtuisi sujuvasti keväällä. Samoin tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tutkija- ja aineistopalvelua varten. Talousvaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina, ja talousvaliokunnan mietintö on yksimielinen.

Avaan seuraavaksi esitystä yksityiskohtaisemmin.

Laki positiivisesta luottotietorekisteristä hyväksyttiin eduskunnassa kesäkuussa 2022, ja se tuli voimaan saman vuoden elokuussa. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettu laki tulee voimaan vaiheittain niin, että rekisteri kokonaisuudessaan on käytössä 1. huhtikuuta 2026 lähtien.

Positiivinen luottotietorekisteri on viranomaisrekisteri, joka sisältää tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista. Rekisterin tarkoituksena on varmistaa luotettavien tietojen saaminen luotonhakijan taloudellisesta tilanteesta, kun arvioidaan luotonhakijan luottokelpoisuutta luotonantotilanteessa. Tavoitteena on myös ehkäistä ylivelkaantumista niin, että luonnolliset henkilöt saavat kootusti yhdestä paikasta ajantasaisen tiedon omista luotoistaan. Lisäksi rekisterillä pyritään varmistamaan riittävän laajapohjainen ja kattava tietopohja viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauteen, luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi sekä päätöksentekonsa tueksi. Rekisterinpitäjänä toimii Verohallinnon tulorekisteriyksikkö.

Voimassa olevan lain mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä voidaan luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle vain tilastojen laatimista varten. Hallituksen esityksessä lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että salassapitosäännösten estämättä rekisteristä voitaisiin luovuttaa Tilastokeskukselle tietoja myös sen ylläpitämää tutkija- ja aineistopalvelua varten. Näin positiivisen luottotietorekisterin tietoja voitaisiin hyödyntää paremmin tieteellisessä tutkimuksessa sekä yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten laatimisessa. Ehdotuksen mukaan tietojen luovuttamisen edellytyksenä on, että Tilastokeskukselle tutkimus- ja aineistopalveluja varten luovutettavat tiedot ovat välttämättömiä palvelussa tuotettavien valmisaineistojen muodostamiseksi.

Tiedot tutkimus- ja aineistopalveluja varten luovutettaisiin Tilastokeskukselle teknisen rajapinnan kautta. Tiedot voisivat tapauskohtaisesti sisältää myös suorat tunnistetiedot, jos tietojen yhdistely muihin aineistoihin on välttämätöntä esimerkiksi valmisaineistoja muodostettaessa. Tilastokeskus puolestaan luovuttaa tietoja tutkijoiden käyttöön tietoturvallisen etäkäyttöjärjestelmän kautta sen jälkeen, kun se on varmistanut, että tulosteet eivät sisällä yksittäisten henkilöiden tunnistamisen mahdollistavia tietoja.

Talousvaliokunta pitää kannatettavana ehdotusta positiivisen luottotietorekisterin tietojen luovuttamisesta Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalveluja varten hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ja sen mukaisin perusteluin. Valiokunta toteaa, että rekisteritietojen luovuttaminen tutkimuskäyttöön ja eri rekisteritietojen yhdistäminen mahdollistaa nykyistä paremmin velkaantumiskehitykseen liittyvien toimintamekanismien analysoinnin sekä kokonaiskuvan muodostamisen kotitalouksien velkatilanteesta. Näiden aineistojen pohjalta tietoja voidaan hyödyntää huomattavasti paremmin myös yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Lisäksi tietoaineistot voivat olla merkityksellisiä kansalaisten talousosaamisen vahvistamiseen tähtäävässä työssä.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös eräitä kuluttajaluottoihin liittyviä teknisluontoisia muutosehdotuksia, jotka koskevat positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavia tietoja, luotonantajalle luovutettavia tietoja sekä tietojen säilytysaikaa. Ehdotuksen mukaan muutokset ovat välttämättömiä, jotta positiivisen luottotietorekisterin sujuva käyttöönotto kuluttajaluottojen osalta voidaan varmistaa suunnitellun aikataulun mukaisesti.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta toteaa kokoavana huomiona, että positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto ja sen sisältämät tiedot antavat entistä paremmat mahdollisuudet puuttua luonnollisten henkilöiden talousongelmiin ja katkaista ongelmakierteet nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Rekisteri mahdollistaa myös luottolaitosten luottojärjestelmien kehittämisen siten, että kuluttajaluottoihin liittyvät tappiot pysyvät aiempaa pienempinä. Valiokunta pitää tärkeänä, että positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto etenee sujuvasti ja suunnitellussa aikataulussa.

Valiokunta korostaa, että positiivisen luottotietorekisterin tulee olla tasapainoinen kokonaisuus, jossa huomioidaan tietosuojan ja perustuslain vaatimukset sekä pystytään toteuttamaan järjestelmä teknisesti niin, että rekisterin käyttäminen on mahdollisimman helppoa ja että kustannukset pysyvät kohtuullisina.

Valiokunta pitää samoin tärkeänä, että positiivisen luottotietorekisterin ominaisuuksia ja käyttömahdollisuuksia pyritään parantamaan myös sen käyttöönoton jälkeen. Erinäisiä esitettyjä jatkokehitystarpeita, joita muun muassa kuultiin meidän asiantuntijakuulemisessa valiokunnassa, on tärkeää ottaa arvioitavaksi positiivista luottotietorekisteriä edelleen kehitettäessä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 91/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 2/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin tiistaina 5.3.2024 pidetyssä täysistunnossa, ja nyt sitä sitten jatketaan. — Edustaja Tanus poissa, edustaja Meriluoto poissa. — Edustaja Lindén, olkaapa hyvä.

Keskustelu

16.52 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Eilisessä lähetekeskustelussa jo totesin oman pääviestini, ja se on se, että pitäisin parempana, että sosiaali- ja terveysministeriö olisi jatkossakin se vastuuministeriö, josta käsin hyvinvointialueiden ohjaus sekä koordinoidaan että siitä vastataan. Nykyisessä lainsäädännössä on otettu jo huomioon myös finanssipoliittiset tavoitteet, joten pelkästään siksi tämä siirto ei voi olla tarkoituksenmukainen.

Mutta myös eilisessä keskustelussa nousi jo hyviä puheenvuoroja siitä, mikä on tämä alueiden rahoitustilanne. Päätin, että siitä vielä itsekkin käytän sitten toisen puheenvuoron eli tämän nyt. Nyt me olemme saaneet kuulla, että hyvinvointialueiden yhteinen alijäämä

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

on 1,35 miljardia euroa ja useilla alueilla tehdään hyvinkin voimakkaita palveluiden supistamisratkaisuja. Haluan tätä jossain määrin nyt eritellä.

Syksyllä meillä valtiovarainministeriössä olivat — ja tarkistin tänään vielä päivämäärän, 27. lokakuuta — kuultavana valtiovarainministeriön edustajat hyvinvointialueiden rahoitukseen liittyen. Se koski tietysti vuoden 2024 talousarviota. Silloin valtiovarainministeriön edustajat olivat sitä mieltä, että alueilla ei osata itse arvioida oikein kunnolla tätä alijäämää, ja he pitivät kiinni siitä, että se tulee olemaan 700 miljoonaa euroa. Ja niin kuin nyt on käynyt ilmi, se on 1,35 miljardia euroa. Alueilla syksyllä oli käsitys, että se olisi 1,2 miljardia euroa.

Meillähän on valtion budjetissa siellä yleisperusteluissa — siksi sen juuri äsken tuosta budjettikirjasta tarkistin — esitetty niin sanottu painelaskelma hyvinvointialueiden rahoituksesta. Se on siellä yleisperusteluiden sivulla Y 81. Siellä on otettu huomioon vuodelle 2025 miljardi eli 1 000 miljoonaa euroa jälkikätestarkistusta varten. Eli sen verran käytännössä on jo etukäteen varauduttu siihen, että vuodelta 23 tulee tätä alijäämää. No, nyt se oli siis 1,35 miljardia, siis 350 miljoonaa euroa enemmän kuin se ennakolta laskettu ja arvioitu 1 000 miljoonaa euroa. Nämä ovat suuria lukuja, mutta ne on osattava suhteuttaa tietysti erittäin suuriin lukuihin. Eli tämä alijäämäarvio siis ylittyi 350 miljoonalla eurolla, joka on prosenttilaskun avulla 1,2 prosenttia hyvinvointialueiden yhteisestä budjetista, joka on 27 miljardia euroa. Nyt täytyy muistaa, että hyvinvointialueiden budjetti ei ole vain se 24 tai 25 miljardia, vaan siellä on myös 15 prosenttia omia tuloja asiakasmaksuista ja muista lähteistä, eli noin 27 miljardia viime vuodelta. Ja tästä siis 350 miljoonalla eurolla ylittyi nyt ennakolta arvioitu alijäämä.

Minun mielestäni tämä ei oikeuta nyt siihen, että alueilla tehdään paniikkiratkaisuja, joilla lähipalveluja vähennetään, koska juuri perusterveydenhuoltoa pitäisi vahvistaa. Pitkällä tähtäimellä sillä me saamme sitten painopistettä siirrettyä peruspalveluihin ja varmasti sitten erikoispalvelujen kustannustasoa hillittyä.

Mitkä ovat sitten olleet syyt tähän alijäämään? Alijäämähän syntyy yleensä kustannusten ylityksestä mutta osin tietenkin myös tulojen alittumisesta. Pääasiassa se on nyt syntynyt kustannusten ylittymisestä, ja siihen on kaksi isoa syytä, jotka on hyvä todeta.

Ensimmäinen on se, että vuoden 22 perustiedot, jolloin kunnat ja kuntayhtymät vastasivat näistä palveluista, ovat edelleen jossain määrin sumun peitossa. Nykyinen talousarvio, valtion budjetti siis, sisältää itse asiassa 1,2 miljardia euroa korvauksia siitä, että aikanaan oli väärät tiedot olemassa vuoden 22 tilanteesta, koska ne perustuivat silloin kuntien talousarvioihin, kun ne oli jouduttu kesken vuotta 22 laatimaan. Tämä 1,2 miljardia, joka on tuossa valtion talousarviossa, koostuu kahdesta osasta. Siellä 700 miljoonalla eurolla kompensoidaan viime vuoden alijäämiä ja sitten 650 miljoonalla eurolla itse asiassa tehdään sama korjaus vuodelle 24. Tämä on se olennainen kysymys, että se lähtötaso on ollut virheellisellä tavalla tiedossa tai osittain hämärän peitossa, kun budjettia vuodelle 23 tehtiin.

Toinen on tietenkin sitten kustannustason nousu. Me tiedämme, että voidaan puhua 7,5—8 prosentin kustannustason noususta, niin kuin julkisissa palveluissa muuallakin. Muun muassa omassa kotikaupungissani olen havainnut, että kasvatuksen ja opetuksen toimialan kustannusten nousu oli 8 prosenttia. Se ei aiheuttanut Turun kaupunginvaltuustossa minkäänlaista keskustelua, Todettiin, että verotulojen kasvullahan se kuittautuu, ja syyt olivat juuri ne samat, mitkä hyvinvointialueillakin ovat. Ja ero on tietysti vielä siinä, että hyvinvointialueilla meillä on kyse ikääntyvästä ja lisääntyvästä väestöstä ja lääketieteen ja

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

muiden palveluiden tarpeen kasvusta verrattuna esimerkiksi koulutussektoriin, jossa toki tarpeita on myös.

Nämä kaksi ovat ne olennaista asiaa siellä taustalla.

Vuoden 23 talousarvioon oli varattu 1,3 miljardia kustannusten nousuun. Se perustui 750 miljoonan euron osalta indeksiin, 250 miljoonan euron osalta uusiin lakisääteisiin palveluihin ja 300 miljoonan euron osalta yleiseen palvelutarpeen kasvuun. Mutta tämä ei siis ollut riittävä. Nyt minusta tällä hetkellä tilanne on se, että tähän pitää nyt voimakkaasti panostaa. Ei pitäisi odottaa vuoteen 25 asti, että saadaan se 1,3 miljardia jälkikäteen rahoitukseksi, vaan siitä pitäisi saada puolet ennakkona tälle vuodelle, jotta alueilla ei tehtäisi nyt paniikkimaisia ratkaisuja. Kannatan tuottavuuden ja tehokkuuden kehittämistä, ja siihen uudet hyvinvointialueet antavat mahdollisuudet. Mutta nyt pitää välttää niitä monia kielteisiä ratkaisuja, joita valitettavasti olen havainnut alueilla tehtävän.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viljanen.

17.00 Eerikki Viljanen kesk: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on eilen ja tänään käyty hyvää keskustelua tämän esityksen periaatteellisesta ja käytännöllisestä merkityksestä. Taustaksi todettakoon, että jo useamman vaalikauden ajan Suomessa ehdittiin todeta kaikkien puolueiden toimesta, että sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut sekä pelastustoimen siirtäminen niin sanotuille laajemmille hartioille on — kaikkien puolueiden mielestä — välttämätöntä tai vähintäänkin tarpeellista palveluiden turvaamiseksi ja niistä julkiselle taloudelle lankeavien kustannusten kasvun hillitsemiseksi. Yhtä lailla kaikissa puolueissa on nähty terveyspalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen välttämättömäksi keinoksi niin hoitotulosten turvaamisessa kuin terveyspalveluiden kustannusten kasvun taittamisessa.

Peruspalveluiden vahvistaminen ja niin sanottujen parhaaksi koettujen toimintakäytäntöiden käyttöönotto kaikilla hyvinvointialueilla vaatii nyt kuitenkin aikaa, työrauhaa ja varoja. Ajan antamisen sijaan hallitus on nyt leikkaamassa sote-alueiden tarvitsemää rahoitusta, minkä johdosta hyvinvointialueilla suunnitellaan nyt vähintäänkin puolipaniikkisella taloudellisella säästöillä karsimalla juurikin lähipalveluista, joita siis karsimisen sijaan piti kaikkien mielestä, ainakin ennen vaaleja, vielä vahvistaa. Onkin aiheellista kysyä, vahvistaako tämä käsittelyssä oleva lakiesitys valtiovarainministeriön ohjausvaltaa sosiaali- ja terveyspalveluihin, kuten esimerkiksi edustaja Lindén ansiokkaassa puheenvuorossaan äsken alleviivasi, eli vahvistuuko rahaministeriön valta hoivaministeriön kustannuksella.

Tämän lakiesityksen yhteydessä on myös esitetty huoli, että hallituksen johtavien poliitikkojen innokkuus julkisen talouden leikkauksiin yhdessä valtiovarainministeriön kasvavan ohjausvallan kanssa voisi johtaa siihen, että terveyspalveluiden toiminnallisen ja taloudellisen kehittämisen sijaan jatkossa hallituksen suunnalta pääpaino laitettaisiin palveluiden ja etenkin palveluverkkojen karsimiseen julkisen talouden tasapainottamisen nimissä. Tämä olisi erittäin lyhytnäköistä ja erittäin eriarvoistavaa toimintaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen suunnalta on useaan kertaan todettu, että tämä edellä kuvaamani huoli olisi täysin turha. Tätä, ikävä kyllä, sopii epäillä. Toivottavasti huoli osoittautuu turhaksi, se jää nähtäväksi. Me keskustassa olemme sitoutuneet seuraamaan tätä ohjausvallankin kehittymistä ja käyttöä erittäin tiiviisti, ja pahoin pelkään, että joudumme vaatimaan hyvinkin pikaisella aikataululla korjausliikkeitä. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nieminen poissa, edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Lohi.

17.04 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä, kuten täällä on myös hyviä puheenvuoroja käytetty, on tarkoitus vahvistaa valtiovarainministeriön ohjausvaltaa suhteessa hyvinvointialueisiin, ja samalla tämän lakimuutoksen osalta on tarkoitettu korostaa valtioneuvoston finanssipoliittisten tavoitteiden toteutumista myös hyvinvointialueiden talouden osalta.

Tämä esityshän on ymmärrettävä siitä näkökulmasta, että kun katsotaan viime vuoden hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta, niin yhteinen yhteenlaskettu alijäämä hyvinvointialueilla oli noin 1,36 miljardia euroa. Täällä eduskuntasalissa, myös ministeriaitiossa, on käytetty usein puheenvuoroja, joissa on todettu, että tämä alijäämä johtuu nykyistä edeltävän hallituksen sote-mallista, että siinä rahoitusmallissa olisi joku valuvika, joka aiheuttaa alijäämiä. Tämähän ei pidä ollenkaan paikkaansa. Jos tällaisia puheenvuoroja käytetään, pitäisi kyetä perustelemaan, mistä tämän rahoitusmallin yksityiskohdasta johtuu tai tulee alijäämät tai tappiot. Ei tietenkään mistään. Alijäämähän johtuvat siitä yksinkertaisesta syystä, että kustannukset hyvinvointialueilla sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisessa nousivat viime vuonna selvästi odotettua enemmän. Eivätkä ne nousseet, ainakaan allekirjoittaneen saamien tietojen perusteella, sinänsä tästä mallista, vaan niihin on pääosin, sanotaan, erittäin helposti ymmärrettäviä perusteita. Jos me katsomme vuoden taakse tammikuuhun, yleinen inflaatiotaso oli 8,4 prosenttia. Se selittää jo aika paljon useita kustannusten nousuja, mutta samaan aikaan — samaan aikaan, mutta täysin ennakoimattomasti — kun ajatellaan sitä aikaa, milloin tämä lainsäädäntö säädettiin, meillä tapahtui työmarkkinoilla erityisesti sosiaali- ja terveysalan poikkeuksellinen palkkaratkaisu, joka nosti alan palkkoja niin, että viimeisimpien tietojeni mukaan pelkät sopimuskorotukset olivat sosiaali- ja terveysalalle noin 6,15 prosenttiyksikköä. Ja kun ajatellaan vielä muuta palkankorotusta ja työvoimalisäystä alalle, niin arvioisin — tämä on arvio — että ehkä noin 8 prosenttia palkkakustannukset nousivat hyvinvointialueilla. Kun samaan aikaan katsomme, mikä oli se laskennallinen kustannusten nousu, joka tapahtui alalla, noin 3,5 prosenttiyksikköä viime vuonna, niin tämä erotus on niin suuri, että se alkaa selittämään jo reilut puolet tuosta viime vuoden alijäämästä.

On siis olemassa täysin selkeitä perusteita sille, miksi tehtiin alijäämä ja kustannukset nousivat, ja ne perusteet eivät ole pääosin tähän sosiaali- ja terveysuudistukseen liittyviä vaan aivan muihin liittyviä. Kukaan ei pysty sanomaan niin, kuten ehkä on annettu täältä ministeriaitiostakin ymmärtää, että jos sosiaali- ja terveysuudistusta ei olisi tehty tai malli olisi ollut jotenkin erilainen, etteikö inflaatio olisi ollut ihan samaa tasoa yleisesti yhteiskunnassa tai etteikö meillä olisi samaan aikaan syntynyt palkkaratkaisu, joka oli tämän vuosituhannen ehkä korkein, ja voi sanoa perustellusti, että korkein, sen takia, että Kevan, joka on julkisen alan työeläkevakuuttaja, palkkasumma kasvoi suurimmalla tämän vuosituhannen prosenttiosuudella, joka oli 7,2 prosenttia, ja siitä palkkasummasta reilu puolet on hyvinvointialueiden palkkoja. Meillä on siis olemassa tähän kustannusten nousuun aivan selkeät perusteet, jotka eivät liity sinänsä tähän malliin millään tavalla eivätkä ole siitä riippuvaisia. Sen takia toivoisin, että jatkossa täällä salissa keskusteltaisiin faktoista ja selvitetäisiin tarkkaan myös valtiovarainministeriön toimesta, mikä on tämä kustannustason

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

kehitys kaiken kaikkiaan vuodesta 2022 vuoteen 2023 ja mikä on se ennuste tästä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Miksi tämä kaikki liittyy tähän hallituksen esitykseen? Se liittyy erityisesti siitä syystä, että olen erittäin huolissani siitä, että jos kuvitellaan, että me kykenemme tätä kustannuskehitystä hallitsemaan sillä, että siirrämme voimakkaammin ohjausvaltaa valtiovarainministeriöön, joka lähtee ohjaamaan excel-taulukoilla, tekemään mekaanisia säästöjä ja vaatimaan, että palveluverkkoa pitää karsia, niin todennäköisesti muutaman vuoden päästä meillä on edessä vielä korkeammat kustannukset kuin tänä päivänä. Siis menemme ojasta allikkoon, jos luulemme tekevämme tätä kautta säästöjä, että ihmisten perustason lähipalveluista karsitaan, kun koko uudistuksen päätavoite oli se, arvoisa puhemies, että me panemme painopistettä erikoissairaanhoidosta perustason palveluihin, erikoistasolta myös sosiaalipalveluissa perustason palveluihin, ja haemme integraatiota.

Nyt jonkun pitäisi kerta kaikkiaan uskaltaa ottaa tässä palveluprosessien uudistamisessa johtajuus tässä maassa. Sehän kuuluisi sosiaali- ja terveysministeriölle, mutta me emme ole tähän saakka valitettavasti kuulleet täällä yhtään puheenvuoroa sosiaali- ja terveysministerin suusta, että hän on ottamassa johtajuuden tästä ja johtaa valtakunnassa sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamista, vaan täällä on kuultu vain puheenvuoroja, joissa on edellisiä hallituksia moitittu huonosta uudistuksesta. Kun olin itse sen valiokunnan puheenjohtaja, joka tätä käsittelee loppusuoralla, ja kysyin silloiselta oppositiopuolueelta, mikä on teidän vaihtoehtonne tähän uudistukseen, voimmeko äänestää teidän vaihtoehtonne ja hallituksen esityksen välillä, niin vastaus oli, että meillä ei ole mitään vaihtoehtoa, jolloin äänestimme 200 kertaa nimenhuutoäänestyksen yksityiskohdissa, kun ei ollut vaihtoehtoa. Ja nyt olemme tässä tilanteessa.

Täällä on moitittu vain edellistä hallitusta, mutta, arvoisa puhemies, poliittista johtajuutta, tai johtajuutta yleensäkin, ei ole se, että ongelmista syytetään edeltäjiä, vaan johtajuutta on se, että näytetään suomalaisille ja tälle joukolle, mihin suuntaan pitää kehittää näitä palveluita, ja tätä suuntaa nyt suomalaiset hyvinvointialueiden päättäjätkin kaipaavat. Tätä kaipaava tämä sali, ja tätä kaipaava suomalainen politiikka: johtajuutta, jossa näytetään suunta eikä vain arvostella edeltäjiä. [Aki Lindén: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Ollikainen.

17.11 Mikko Ollikainen r: Arvoisa rouva puhemies! Koskien sotea: Niin kauan kuin olen ollut mukana näissä karkeloissa, sotesta on puhuttu, ja nyt on tehty tämä muutos. Itsekin toimin hyvinvointialueella puheenjohtajana valtuustossa, ja kyllähän tämä kieltämättä on aikamoinen haaste, taloudellinen haaste. Ja meilläkin on ollut tässä... No, jo puolisoista vuotta on ollut näitä säästöohjelmia, ja niitä jatkuu, myös ensi viikolla niistä keskustellaan. Yksi osa on se talous, mutta sittenhän henkilöstöpula on vähintään yhtä haasteellinen, ja siitä ehkä ei aina puhuta niin paljon. Mielenkiintoistahan on, että kun nämä talousluvut viime vuodelta tulivat, niin itse asiassahan kaikki olivat miinuksien puolella, paitsi Helsingin kaupunki, siellä oli plussaa. Ja näin ollen ehkä mietityttää vähän, kuinka tämä sitten näin meni, koska se ei ole erillinen alue. Mutta tässä suhteessa siitä on monesti keskusteltukin meillä päin, että joo joo, mutta jos kunnat nyt ylläpitäisivät tämän, niin kyllä kaikki olisi hyvin. Mietin vaan, millaista se olisi, jos kunnat olisivat hoitaneet tämän asian, varsinkin kun tiedetään, millainen väestöpohja meillä on.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Det ekonomiska läget är onekligen utmanande, inte enbart för staten, utan också ute i välfärdsområdena är ju personalbristen en av de största utmaningarna som vi har. På grund av det har vi också tvingats stänga en del av våra enheter av ekonomiska orsaker.

Tässä on nyt puhuttu näistä lähipalveluista, ja kyllä, jonkun verran yksiköitä on jouduttu lakkauttamaan myös meidän alueella. Toki ei ole mitenkään mielekäs tehtävä lakkauttaa näitä yksiköitä, osittain henkilöstöpulan takia, mutta myös taloudellisesti katsottuna. Tässä on ollut tällaista keskustelua myös näistä profiileista elikkä siitä, millä tasolla sitä palvelua nyt sitten tuotetaan, mutta lähtökohtaisesti pyritään siihen, että jokaisessa kunnassa olisi se vanha terveystakeskus. Ja sitten toki itse se palvelutaso on se, mikä on yksi iso haaste. Tässä suhteessa on myös nämä vuokralääkärit, haluan nostaa myös ne esille tässä kokonaisuudessa. Kuulin tässä hiljattain, että jotta ylläpidetään tätä palvelua, lähipalvelua, maksetaan keikkalääkärille 170 euroa tunnissa elikkä toisin sanoen varmaan noin 30 000 kuukaudessa, mikä on ihan todella suuri summa. Elikkä tämä talousseuranta myös eri tasoilla hyvinvointialueilla, sanoisin, on ensisijaisen tärkeää. Aikaisemminhan lähetettiin kuntiin nämä laskut, varsinkin perusterveydenhuollosta.

Så med andra ord, då det ekonomiska läget är vad det är, flyttas nu alltså koordineringen kring ekonomin till finansministeriet. Jag förstår de dimensioner som har lyfts upp om social- och hälsovårdsministeriets styrning kring det här, men enligt regeringsprogrammet flyttas det nu till finansministeriet. Men att man följer med i välfärdsområdena på vilket sätt ekonomiuppföljningen fungerar där är också väldigt viktigt — nämnde om bland annat de här läkarna som finns där.

Elikkä toisin sanoen tämä taloudellinen tilanne Suomessa on todella haastava, ja tässä suhteessa joudutaan mielestäni myös katsomaan näitä normien purkuja nyt sitten lähemmin. Totta kai on toivottavaa, että suosituksia on, mutta siinä sitten pitää puntaroida, että mikäs siinä on se kaikkein tärkein suositus ja mikä on se kaikkein tärkein normi tässä suhteessa. Ja tässä edustaja Lohi kertoi, ehkä aika värikkäästikin, näitä syitä, miksi on ollut kustannusten nousua. Inflaatio ja palkkaratkaisut ovat tässä toki osatekijä, näinhän se on.

Mutta näen kuitenkin, että tässä meillä kaikilla on yhteinen näkemys siitä, että pystytään tuottamaan julkisesti myös tulevaisuudessa näitä palveluita, sote-palveluita, ja nämä tavat, millä ne toteutetaan, tulevat kyllä varmaan muuttumaan nyt lähitulevaisuudessa. Digitalisaatiosta puhutaan yhä enemmän. Näen kuitenkin, että voitaisiin puhua enemmän tästä henkilöstöpulasta ja houkuttelevuudesta, ei vain palkan näkökulmasta vaan myös johtajuuden ja työympäristön näkökulmasta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko, poissa. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

17.17 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Jaan edustajakollega Ollikaisen huolen rahoituksesta, palveluista sekä vuokralääkäreistä. Itsekin toimin hyvinvointialueen aluevaltuuston puheenjohtajana, ja huolet tuntuvat hyvinvointialueilla olevan yhtenäiset.

Käsittelyssämme on tänään hallituksen esitys hyvinvointialueista annetun lain muuttamisesta. Esityksen mukaan hyvinvointialueiden ja valtion välisiä neuvottelukuntia ja neuvotteluja sekä valtioneuvoston asettamia valtakunnallisia strategisia tavoitteita koskevat

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

säännökset yhtenäistettäisiin. Lisäksi hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättäisiin täsmennetyt säännökset valtiovarainministeriön tehtävistä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Ehdotetuilla laeilla yhtenäistettäisiin hyvinvointialueiden valtionohjausta, selkeytettäisiin valtiovarainministeriön roolia ohjauksessa sekä varmistettaisiin, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopiva valtioneuvoston asettamien talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa. Hallituksen esitys siis siirtää hyvinvointialueiden ohjauksen vahvasti valtiovarainministeriön alle.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden ensisijainen tavoite on tuottaa laadukkaita ja yhdenvertaisia sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluja kansalaisille. Valtion talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden asettaminen näin vahvasti ohjauksen lähtökohdaksi on kyseenalainen tavoite. Esitettyjen lainsäädäntömuutosten tosiasiallisia vaikutuksia on vielä selvitettävä tarkasti eduskuntakäsittelyn aikana. Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu hoidon saaminen, jota ei saa alistaa taloudelle. Hallitus haluaa yhä vahvemmin suitsia hyvinvointialueiden taloutta, vaikka alueilla tarvittaisiin toiminnan vakauttamiseksi muun muassa lisää aikaa alijäämien kattamiseen.

Hyvinvointialueiden päätöksentekoon kohdistuu rahoituksen niukkuuden takia paineita, jotka saattavat johtaa tahattomasti hallitsemattomiin negatiivisiin seurannaisvaikutuksiin, kuten tekivät muun muassa myös sosiaali- ja terveysministeriön sairaalaverkkoselvitys ja alueiden palveluverkkokarsinnat. Hyvinvointialueiden toiminnallisuutta ja itsehallinnon tulevaa asemaa sekä laajuutta tulee tarkastella kokonaisuudessaan valtionohjauksen ottaessa yhä vahvemman roolin hyvinvointialueilla.

Arvoisa puhemies! Sote-palvelujen ja pelastuspalvelujen järjestäminen on hyvinvointialueiden tärkein tehtävä, ja valtion tulee huolehtia niiden riittävästä rahoituksesta, jotta kansalaistemme tärkeimmät palvelut saadaan tarkoituksenmukaisesti hoidettua asuinpaikasta riippumatta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.20 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vielä toisen puheenvuoron, koska täällä tuli esille edustaja Ollikaisen puheenvuorossa pohdintaa siitä, miten asiat olisivat hoituneet tässä vuosina 23 ja nyt 24, jos nämä palvelut olisivat edelleen kuntien vastuulla. Olen yrittänyt itse haarukoida sitä painetta kuntien veroprosenttiin, mikä tästä seuraisi, ja keskimäärin kyseessä olisi noin yhden prosenttiyksikön korotus laskennallisesti. Toki se voisi jossakin kunnassa olla vain puoli, ehkä jossakin kolme, riippuen siitä, miten esimerkiksi erikoissairaanhoidon laskut kohdentuisivat sitten eri kuntiin, missä on yleensä paljon vaihtelevuutta.

Pyysin varsinaisesti puheenvuoron myös siksi, että kun me puhumme hyvinvointialueista, niin se tietyllä tavalla häivyttää tuollaisena byrokraattisena käsitteenä ne palvelut, jotka siellä alueilla kuuluu tuottaa tai järjestää, ja siksi tässä yhteydessä haluan ihan lyhyesti kertoa, vaikka tämä lienee kaikille kuitenkin aika tuttua:

Erikoissairaanhoidon on noin 40 prosenttia rahalla mitattuna hyvinvointialueiden palveluista, ja erikoissairaanhoidon jakaantuu käytännössä 50 lääketieteen erikoisalaan. Siellä suurimpia ja taloudellisesti merkittävimpiä ovat esimerkiksi psykiatria — kallein yksittäinen hoidettava sairaus on itse asiassa Suomessa skitsofrenia, koska hoitojaksot ovat pitkiä, vaikka potilaiden lukumäärä ei ole niin suuri — ja sitten taas hyvin myönteinen asia eli

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

synnytykset ovat toinen tärkeä asia, jossa on toisinpäin: myönteinen asia ja volyyymi suuri, saisi olla suurempikin. Eli erikoissairaanhoidon on se 40 prosenttia.

Sitten terveyskeskukset eli perusterveydenhuolto on noin 20 prosenttia, hieman alle sen. Toisin kuin tavallisessa kielenkäytössä yleensä ajatellaan, perusterveydenhuoltoon kuuluu suomalaisessa terveyskeskuksessa 30 eri palvelua. Se ei ole siis vain se lääkärin vastaanotto, joka edustaa noin viidesosaa tai neljäsosaa terveyskeskuksen toiminnasta, vaan siellä on myös hammaslääkäripalvelut, siellä on lukuisat erilaiset neuvolapalvelut, siellä on kuntoutusta, apuvälinelainaamoa, hoitotarvikejakelua ja useita muita. Siis yhteensä 30 eri toimintaa.

Sitten meillä ovat ikäihmisten palvelut. Se on myös noin 20 prosenttia ja jakaantuu tietysti myös moneen eri palveluun, joista merkittävimmät ovat ympärivuorokautinen laitoshoito ja kotihoito.

Sitten meillä ovat muut sosiaalipalvelut. Siellä keskeistä on tietenkin lastensuojelu, perhetyö, vammaispalvelut ja kehitysvammaisten erityishuolto. Ja sitten meillä on se kahden prosentin osuus palo- ja pelastustoimeen.

Jos me puhuisimme näistä palveluista niiden sisällöllä ja jos valtion budjetissa olisi näille kaikille erillinen määräraha, mikä ei olisi sinänsä järkevää, niin luulen, että keskustelun sävykin olisi toisenlainen kuin puhuttaessa pelkästään ”alueista” eräänlaisena hallinnollisena kokonaisuutena.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

17.23 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Pidän tätä esitystä huolestuttavana. Minusta esitettyjen lainsäädäntömuutosten tosiasiallisia vaikutuksia on vielä todellakin selvitettävä tarkasti eduskuntakäsittelyn aikana.

Valtion talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden asettaminen näin vahvasti ohjauksen lähtökohdaksi on kyseenalainen tavoite. Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluu hoidon saaminen, ja tämä oikeus ei saa olla alisteinen taloudelle.

Mitä siis nyt pitäisi tehdä? En näe kovin montaa muuta keinoa sotessa hillitä kustannusten kasvua ilman, että palvelut kärsivät, kuin että panostaisimme näyttöön perustuvaan ja vaikuttavuuteen. Näyttöön perustuvassa sosiaali- ja terveydenhuollossa toimintaa ohjaa luotettavaksi arvioitu, tiivistetty ja ajantasainen tutkittu tieto. Tavoitteena on, että terveydenhuollon käytännöt ja toimintatavat ovat vaikuttavia, merkityksellisiä sekä käyttökelpoisia ja tarkoituksenmukaisia, jolloin niillä voidaan saavuttaa toivottuja hoitotuloksia. Näyttöön perustuvan terveydenhuollon velvoite perustuu terveydenhuollon lainsäädäntöön ja ammattihenkilöiden eettisiin ohjeisiin. Silti tässä näyttöön perustuvassa toiminnassa on edelleen puutteita.

Nyt pitäisi siis käyttää kaikki keinot sen edistämiseksi, että implementoidaan se tieto, mikä meillä jo on olemassa, ja yritetään deimplementoida ne käytännöt, mitkä eivät ole näyttöön perustuvia. Meillä on erinomaisia toimijoita, jotka tuottavat tätä materiaalia, esimerkiksi Hoitotyön tutkimussäätiö ja Käypä hoito, joten siis nyt siellä palveluorganisaatioissa pitäisi olla myös se vastinpari, jotta nämä käytännöt oikeasti saataisiin toteutumaan siellä. Nyt hyvinvointialueilta kuuluu kyllä huolestuttavaa viestiä näiden ytimien johdosta siitä, että monesti ne kohdentuvat juurikin näihin asiantuntijoihin ja esimerkiksi hoitotyön johtoon. Tämä on todella huolestuttavaa, ja olen jo aluevaaleista lähtien yrittänyt tätä professiojohtajien asemaa pitää yllä puheissa, ja nyt todellakin näitä viestejä alueilta

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

kuuluu, että tästä tingitään ja se kehitys, mitä ollaan jo saatu aikaiseksi, uhkaa valua nyt hukkaan.

Eli todella tarvittaisiin panostuksia sinne vaikuttavuuteen, ja tällä pystyisimme itse asiassa sitä kustannusten kasvua hillitsemään, koska meillä on ikääntyvä väestö. Tälle väestökehitykselle emme tässä hetkessä juuri nyt pysty tekemään kovinkaan paljon, ja meidän todellakin täytyy meidän ikääntyneet hoitaa, joten ihan näin ei voida kyllä jatkaa. Eli panostuksia sinne vaikuttavuuteen todella tarvitaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

17.26 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tällä siirrolla valtiovarainministeriöön ei ratkaista näitä kysymyksiä, kun ne kuitenkin viime kädessä liittyvät siihen, kuinka paljon asiakasvirtaa hyvinvointialueelle tulee, ja siinä meillä kuntien rooli tulee olemaan keskeinen: kuinka paljon hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tehdään asioita ja vaikutetaan siihen tulevaan virtaan. Tämä on yksi osa, josta tässä salissa pitäisi keskustella enempi, ja mitkä ovat siellä ne insentiivit, joilla tähän saadaan enempi panostuksia. Ehkä VOS-uudistus on käytännössä sitten se, jolla saadaan tehtyä sille asialle jotain. Toinen asia, joka tässä unohtuu, on se, että nämä palvelutarpeet kasvavat koko ajan voimakkaasti ikääntymisen ja sairastavuuden myötä, ja se näkyy hyvinvointialueilla erittäin vahvasti.

Edustaja Lindén hyvin tässä kuvasi tätä hyvinvointialueitten rahoitusta, ja jos sitä pelkistää vielä toisella tavalla, niin hyvinvointialueitten menoista noin 40 prosenttia on henkilöstömenoja ja noin 40 prosenttia on ostopalveluja. Eli nämä kaksi isoa luokkaa kattavat noin 80 prosenttia hyvinvointialueitten menoista, ja kummassakin näissä on ollut isoja haasteita. Ensinnäkin voin sanoa, että ostopalvelujen hinnat — kun hyvinvointialueet syntyivät, niin kyllä nämä ostopalveluja tarjoavat isot yhtiöt nostivat todella kovasti hintoja ja käyttivät sitäkin tilannetta hyväksi — ovat nousseet siellä todella voimakkaasti. Henkilöstön palkkaratkaisusta täällä on tullut jo esille se, mikä siinä oli, ansaittu palkkaratkaisu. Nämä kaksi tekijää vaikuttavat siihen, miten tässä on menty, ei tämä järjestelmä.

Sitten, jos ajatellaan, että tätä ollaan siirtämässä valtiovarainministeriön suuntaan, niin kuin tässä esityksessä nyt on, niin se ei saisi johtaa siihen, että tätä tilannetta — näitä tekijöitä, mitä tässä äsken luettelitin tästä palvelutarpeesta ja sitten niistä kustannuskehityksistä, mitä eri asioilla on, ja sitten sitä asiakasvirtaan vaikuttamista — kalkuloitaisiin vain näillä taloudellisilla luvuilla. Tämän kokonaisuuden pitää kuitenkin olla tiedossa, miten tässä mennään.

Tärkeämpää tässä olisi, että tässä tämä rahoituskuvio — tämä siirtovaihe, joka on nyt tässä tämän pari vuotta — rahoitettaisiin nyt ja otettaisiin sitten, niin kuin hyvinvointialueiden johtajat ovat esittäneet, se rahoitusmalli käyttöön vaikka vuoden 25 alusta, jolloin meillä olisi sitten edellytykset, kun tämä sisäanajo on tehty, mennä sen rahoituslain mukaisesti ja sen tasapainottamisaikataulujen mukaisesti. Meillä on tällaisia tekijöitä. Tämä siirto VM:ään tai VM:n vahvistaminen ei tässä ratkaise, nämä syyt ovat paljon syvemmällä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

17.29 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Mielenkiinnolla kuuntelin tässä puheenvuoroja salin vasemmalta reunalta, sillä tämä joukkohan tämän sote-mallin, jota nyt

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

arjessa toteutetaan, on luonut. Siinä mielessä mielenkiinnolla näitä puheenvuoroja kuuntelin ja ehkä odotin enempikin niitä korjausmalleja ja ratkaisuja, joita hekin nyt jo näkevät tähän omaan malliinsa, jota viime kaudella kuin härkää pyssyyn ajettiin.

Tänään olemme lakia hyvinvointialueista muuttamassa vähän. Toisissa puheenvuoroissa nykyinen oppositio vaatii työrauhaa ja aikaa alueille, ja sitten toisissa puheenvuoroissa vaaditaan taas jotain päinvastaista. Sote-uudistusta tässä maassa on tehty vähintäänkin 15 vuotta ja erilaisia malleja on tehty lukuisia, ja nyt olen entistä vakuuttuneempi, että edellinen hallitus valitsi näistä malleista näköjään kaikista huonoimman — 15 vuoteen tehdyistä malleista kaikista huonoimman, kun katsoo, miten tämä nyt näyttäytyy tuolla arjessa, ihmisten palveluissa. Erikoissairaanhoidon oli ennen sote-uudistusta aika hyvässä kunnossa. Meillä on ollut ihan hyviä sairaaloita, palvelut ovat toimineet, synnytyssairaaloihin on ollut eri puolilla Suomea, ja isoimmat ongelmat olivat lääkäriin pääsyssä, perusterveydenhuollossa, ja nyt kun katsoo, mitä tämä sosiaalidemokraattien johdolla toteutettu keskustan sote-malli tarkoittaa, tämä tarkoittaa nimenomaan, että ne perusterveydenhuollonkin palvelut menevät vain entistä huonompaan kuntoon. Mutta samaan aikaan myöskään erikoissairaanhoidossa ei ole nähtävissä, että ne pysyisivät sillä tasolla, mitä ne ennen tätä sote-mallia olivat. Siksi olen hyvin vakuuttunut, että 15 vuoden aikana tehdyistä sote-malleista Sanna Marinin hallitus valitsi kaikista huonoimman.

No sitten, mitä tulee palo- ja pelastustoimeen, jota täällä myös vasemmiston puheenvuoroissa esillä pidettiin, niin kyllä kentältä tulevat viestit ovat ne, että oli iso virhe viedä ne aluehallinnon alaisuuteen. Palvelut ovat menneet huonompaan suuntaan, ja tällä hetkellä palo- ja pelastustoimi kärsii tästä uudistuksesta ja on iso huoli, miten maaseudun palveluiden mutta myös seutukeskusten palveluiden tulee käymään. Minun mielestäni oikeampi suunta olisi palo- ja pelastustoimen kohdalla siirtää se pikapikaa pois hyvinvointialueilta valtiolle ja esimerkiksi enintään viidelle alueelle, joilla palo- ja pelastustoimi voitaisiin hoitaa tässä maassa laadukkaasti. [Aki Lindén: Mitkäs ne alueet sitten olisivat?]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

17.32 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Täytyy todeta suuresti arvostamalleni edustaja Heinosen, että edellisen hallituksen hyväksymä sote-uudistus oli valitettavasti 15 vuoden aikana se ainoa, joka meni perustuslakivaliokunnan seulasta lävitse. [Timo Heinonen: Ei pidä paikkaansa!] Ja täytyy sanoa, että itse olen ollut vuodesta 2009 lähtien kuntapäättäjänä ja nähnyt näitten ainaisten uudistuksien vaikutukset tuolla kunnissa, kun on ryhdytty uudistamaan, selvittämään ja kun hanke on kaatunut jossain vaiheessa: se henkilöstön epätietoisuus siitä, mihinkä tulevaisuus on menossa, ja ennen kaikkea se tietystä mielessä hukkaan heitetty aika meidän kuntaorganisaatioissa, kun mitään valmista ei ole tullut. Ja ehkä näissä viimeisimmissä uudistuksissa kuvaavaa oli jo se, että kun niihin töihin ryhdyttiin, kun pääkaupungista kävi käsky, niin siellä paikallisella tasolla keskusteltiin paljon niin, että tehdään nyt tätä mutta tämänkin tulee joka tapauksessa kaatumaan. Siinä mielessä olen tyytyväinen, että edes yksi sote-malli on saatu eteenpäin, vaikka ei tämä täydellinen olekaan.

Arvoisa puhemies! Tässä hyvinvointialueiden rakennustyössä en itse kuulu siihen joukkoon, joka olisi käsi ojossa valtion suuntaan lisää rahaa pyytämässä, [Sinuhe Wallinheimo: Erilainen demari!] vaan katson, että tällä nykyisellä rahamäärällä, mikä hyvinvointialueille on annettu, kyetään tulemaan toimeen. Se tietysti vaatii hyvinvointialueilta ennen

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

kaikkea oikeanlaista näkemystä palveluverkon suhteen, sitä, että se on tehty kestävästi, mutta myös panostusta niihin ennalta ehkäiseviin palveluihin sekä liikkuvien palveluiden ja digitalisaation täydellistä hyödyntämistä. Ja tätä kautta sitten pystytään luomaan se pohja, joka toivon mukaan tulevaisuudessa hillitsee kustannuksia ja parantaa kansalaisten hoitoonpääsyä.

Mutta ehkä se yksi asia, jota itse olen tässä omassa roolissani aluevaltuustossa miettinyt ja mistä on myös keskusteltu, liittyy siihen, kuinka paljon on asetettu nimenomaan sosiaali- ja terveyspalveluihin velvoitteita, joita hyvinvointialueiden täytyisi täyttää ilman, että meillä välttämättä on sitä riittävää rahoitusta. Ja ehkä tästä tulisi nyt enemmän aloittaa keskustelua liittyen nimenomaan näiden velvoitteiden täyttämiseen: missä menee se riittävä raja, ja onko jotain, mistä voitaisiin antaa hyvinvointialueille vaikka höllennyksiä, ehkä erillisiä toimintavapauksia siinä, mitenkö asioita järjestetään ja hoitoa tuotetaan? Tämä nykyinen järjestelmä tuntuu nyt ehkä hukkuvan siihen omaan mahdottomuuteensa. Meillä eivät yksinkertaisesti taloudelliset resurssit eivätkä henkilöstöresurssit hyvinvointialueilla riitä nyt ihan niiden kaikkien velvoitteiden täyttämiseen, mitä meille valtion taholta on annettu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.35 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Kirjoitin äkkiä tuohon paperille sen vuoden 2009 elokuussa silloisen ministeri Risikon esittämästä mallista alkaneen vaiheistuksen, mutta en käy nyt sitä läpi tässä. Sen sijaan luen teille mielenkiintoisen sitaatin, ja vaikka tämä nyt ei mikään arvauspaja olekaan, niin voitte pohtia mistähän tämä on peräisin. Se kuuluu näin:

”Menikö kokoomuksen kannalta hyvin vai huonosti?

Sote vai aluehallinto? Sote niin kuin olimme tavoitelleet.

Kolmen miljardin säästöt vai kustannusneutraali? Säästöt. Toinen piste meille.

Valinnanvapaus vai ohjattu? Valinnanvapaus. Kolmas piste.

Tilaaja—tuottaja vai julkinen monopoli? Tilaaja—tuottaja. Neljäs piste.

Valtio-ohjaus vai itsehallinto? Okei, itsehallinto, siitä nolla, mutta valtio sai kuitenkin rahat, siitä piste.

Viisi vai 18 aluetta? No, 18, jotka vähenevät asteittain.

Seitsemästä kohdasta viisi meni sen mukaan, mitä ryhmä oli tahtonut. Periksi jouduttiin antamaan vain alueiden määrässä ja osin alueiden itsehallinnossa.”

Tämä oli nykyisen tasavallan presidenttimme Alexander Stubbin kirjasta Alex sivulta 266, jossa hän kuvasi marraskuista neuvottelua vuonna 2015 Sipilän hallituksessa siitä, minkälainen sote-ratkaisu Suomeen tulee saada. Erityisen tärkeää tässä oli tämä kohta, että ”okei, valtio sai kuitenkin rahat”. Eli puhe siitä, että kokoomus olisi halunnut jatkaa kuntapohjaista mallia... Kokoomus on ollut mukana viimeisten 15 vuoden ajan luomassa mallia, jossa tehtäisiin laajemmat hartiat, ja ne laajemmat hartiat voivat olla käytännössä vain suoraan valtio tai sitten joku uusi aluetaso, joka nyt on sitten tämä hyvinvointialueiden taso.

Mitä tulee Heinosen esille ottamaan palo- ja pelastustoimen näkemykseen, se liippaa sitä puheenvuoroa, minkä tässä hetki sitten paikaltani käytin. Eli varmasti jos me paloitte-lisimme nämä kaikki palvelut, jotka hyvinvointialueille sisältyvät, ja jos niillä olisi valtion budjetissa oma momentti, me keskustelisimme ihan eri tavalla. Nyt kun siellä on yksi mo-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

mentti, 24,7 miljardia euroa rahaa ja hyvinvointialueet ja HUS ja Helsingin kaupunki lukee siinä vieressä, niin se synnyttää semmoisen keskustelun, jossa me emme pääse riittävästi keskustelemaan sisällöllisistä tarpeista, joita on niin palo- ja pelastustoimella kuin syövänhoidossa kuin vaikkapa mielenterveystyössä tai lastensuojelussa, jotka koko ajan ovat asioina akuutteja mutta peittyvät helposti tällaisen hallinnollisen keskustelun alle, mitä ihan liiaksi käydään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

17.38 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Pidin eilen hallituksen esityksen käsittelyssä aika kriittisen puheenvuoron niistä pääasiallisista muutoksista tähän hyvinvointialueiden ohjaukseen, joita tämä esitys pitää sisällään. Kritisoin sitä, että tässä esityksessä on riski, että näiden talous-, finanssipoliittisten tavoitteiden painottaminen saa ylliotteen tästä toiminnallisesta puolesta, kun ehkäpä tasapainoisinta olisi se, että hyvinvointialueiden ohjausta katsottaisiin niin talouden kuin toiminnankin kannalta hyvinkin tasapuolisista lähtökohdista käsin. Mutta kun kriittisen puheenvuoron käyttiin eilen, niin ajattelin tässä yhteydessä ehkä yhden myönteisen asian nostaa esiin tästä hallituksen esityksestä.

Ja myönteisenä pidän kyllä sitä, että kun meillä on tällä hetkellä lainsäädännössä näitä ministeriöiden ja hyvinvointialueiden erilaisia neuvottelukuntia jopa kolme, niin nyt siirryttäisiinkin sitten yhteen kokoavaan neuvottelukuntaan. Huomasin, että tässä hallituksen esityksen lausuntopalautteessa, kun sitä käytiin läpi, aika paljon itse asiassa juuri sieltä hyvinvointialueilta oli tullut palautetta siitä, että näissä neuvottelukunnissa juostaan keskustelemassa erilaisista asioista — kaikki toki tärkeitä — mutta tehokkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa olisi se, että olisi tällainen yksi kokoava neuvottelukunta. Ja siksi tämä yksinkertaistaminen näyttää saaneen myöskin alueiden kohtuullisen vahvan tuen lausuntopalautteessa. Eli tämä on hyvä asia, että yksinkertaistamistakin tehdään siellä, missä se on mahdollista.

Mutta tähänkin liittyy se yksi huolenaihe, ja se on tämä pelastustoimi. Kun meillä nyt on ollut pelastustoimi omassa neuvottelukunnassaan — siellä ovat sisäministeriö ja hyvinvointialueet käyneet keskustelua siitä, miten nämä pelastustoimen erityispiirteet tässä hyvinvointialueiden ohjauksessa tulevat huomioiduksi — niin miten jatkossa varmistetaan se, että tässä kokoavassakin neuvottelukunnassa se pelastustoimen ääni kuuluu ja nämä pelastusalan erityispiirteet tulevat huomioiduiksi? Se on sellainen asia, jota toivon, että valiokuntakäsittelyssä hallintovaliokunnassa hyvin tarkkaan mietitään, sitä, miten varmistetaan se, että vaikka tässä tehdään yksinkertaisempaa, parempaa näiden neuvottelukuntien osalta, niin se pelastustoimen ääni ei katoa. Se on todella tärkeä, vaikka se ei hyvinvointialueiden budjetista kovin isoa osaa muodosta. Arjen turvallisuuden, arjen sujuvuuden kannalta on kuitenkin ensiarvoisen tärkeätä, että siinä ohjauksessa myös tämä pelastustoimen ääni kuuluu eikä siitä väliinpuotoajaa myöskään muodostu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

17.41 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä oli edellä erinomainen puheenvuoro, ja haluaisin nostaa myös sosiaalialan ja hoitotyön näkemyksen kuulumisen yhtä lailla kuin sen pelastustoimen.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Tässä aikaisempia puheenvuoroja vielä kommentoin: Esimerkiksi vuoteen 2030 mennessä yli 80-vuotiaiden määrä Pirkanmaalla kasvaa 69 prosenttia, ja tiedämme, että esimerkiksi riski muistisairauksiin kasvaa, ja tämä asia ei muutu sillä, että niitä alueita olisi vähemmän. Jos raha niissä muissakin malleissa tulisi samasta pussista, niin samat ongelmat olisivat olleet edessä joka tapauksessa, vaikka niitä alueita olisi vähemmän.

Haluan sanoa myöskin sen, että kentältä tulee viestiä myös siitä, että tämä uudistus on ollut hyvä. Siellä on myös paljon sellaista positiivista yhteiskehittämistä, missä juurikin päästään yhtenäistämään niitä sisällöllisiä käytäntöjä ja tekemään yhdessä laajemmin, laajalla rintamalla niitä asioita. Myös sitä positiivista palautetta tulee, mutta todellakin nyt täytyy antaa aikaa siihen sisällölliseen kehittämiseen.

Vielä tästä palo- ja pelastustoimesta: Nythän näyttää siltä, että vapaapalokunnat kärsivät joillakin alueilla hyvinkin paljon siitä. En näe, että se olisi välttämättä nyt tämän mallin ongelma, vaan myös rahoitus on nyt aika niukkaa näillä alueilla. Sen halusin tässä vielä nostaa esille.

Vielä sen sanon, että esimerkiksi tällaisiin asioihin kuin sähköinen päätöksentuki pitäisi siellä alueilla panostaa, erilaisissa tietojärjestelmissä pitäisi näitä kehittää, ja se kehittämisenkään ei onnistu kylläkään ilman rahaa, mutta loppupeleissä näillä pystyttäisiin säästämään, jos me saadaan siitä hoidosta ja nimenomaan niistä sisällöistä vaikuttavampia. Itse asiassa tätä sisältöohjausta on pakko tehdä niin, että tietää, mitä siellä tapahtuu. Sen takia pidän tätä esitystä kyllä hiukan vaarallisena.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

7. Lakialoite laiksi yhteistoimintalain 2 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 25/2023 vp Lauri Lyly sd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan. — Edustaja Lyly.

Keskustelu

17.43 **Lauri Lyly sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomalainen, luottamukseen ja keskinäiseen arvostukseen perustuva työpaikkojen yhteistoimintamalli on nyt Orpon hallituksen kynsissä saamassa pahasti takapakkia, kun suunnan pitäisi olla toisinpäin. Me tarvitsemme työelämän murroksessa enemmän vuorovaikutusta, tietojen jakamista ja sopimista työpaikoilla. Nyt näyttää siltä, että vuosikymmenet suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa rakentaneet järjestelmät halutaan yksipuolisesti rikkoa eikä yhdessä kehittää. Työelämää viedään väärään suuntaan.

Arvoisa rouva puhemies! Teimme tämän lakialoitteen, jotta meillä olisi aidosti rakentavia uusia työkaluja muuttuvaan työelämään. Suomalainen työelämä ei tarvitse edellä ku-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

vattua linjaa, vaan me tarvitsemme vahvempaa yhteistyötä, enemmän tietoa ja vahvempaa vuorovaikuttamista. Onko reilua, että jo 25 hengen kokoisessa yrityksessä työntekijät saivat oman äänensä nykyistä paremmin kuuluviin? Minusta olisi. Tällä hetkellä raja on työntekijöiden hallintoedustajan osalta 150:n hengen yrityksessä. Yrityksissä on tällä hetkellä riskinä se, että työntekijöitä koskevista asioista heitä kuullaan liian vähän ja asiat tulevat huonosti henkilökunnan tietoon.

Lakialoitteessa esitetään, että Suomessa jo 25 hengen yrityksessä työntekijöille taattaisiin paikka yrityksen hallinnossa. Tämä lisäisi toiminnan läpinäkyvyyttä ja tarjoaisi henkilökunnalle edustajansa välityksellä mahdollisuuden ottaa kantaa asioihin, joilla on suoraa vaikutusta yrityksen toimintaan, talouteen ja työllisyyteen. Keskustelukulttuuri olisi näin rakentavampaa. Meidän pitäisi laskea raja-aitoja eikä lisätä niitä. Raja-aitoja työpaikoilla ei tässä ajassa tarvita. Muuttuneet työmarkkinat haastavat yhteiskuntaa varmistamaan myös sen, että kaikissa niissä on työntekijöiden turva kunnossa ja velvoitteet tulevat hoidettua. Työlainsäädännön tehtävänä on osaltaan suojata heikompia eli työntekijöitä. Näin tulee olla jatkossakin.

Arvoisa rouva puhemies! Jatkuva vuoropuhelu ja sekä yrityksen että työntekijöiden asioiden läpikäyminen ovat työpaikkojen yhteistoiminnan kulmakiviä. Yrityksen henkilöstö on sitoutunut ajamaan yrityksen etua ja työpaikkansa etua. He haluavat olla osallistavassa, kehittyvässä, menestyvässä ja turvallisessa yhteisössä töissä.

Yhteistoiminnan työpaikoilla on tarkoitus edistää työnantajan ja henkilöstön keskinäisiä suhteita sekä henkilöstön mahdollisuuksia vaikuttaa työhönsä ja työpaikkansa asioihin. Yhteistoiminnasta on säädetty lainsäädännössä, joka tukee osaltaan jatkuvan vuoropuhelun syntymistä henkilöstön ja työnantajan välillä. Työpaikoilla tapahtuvan yhteistoiminnan kehittämiseen tarvitaan uusia toimenpiteitä. Työntekijät tarvitsevat yhtiöiden hallintoon omat edustajansa. Tämä toimi edistäisi asioiden käsittelyä yhdessä sekä tarjoaisi henkilöstölle mahdollisuuden päätöksentekovaiheessa ottaa kantaa asioihin, joilla usein on suoraa vaikutusta yrityksen ja yhteisön työntekijöihin. Keskustelukulttuurista muodostuu näin rakentavampaa, kun muutostilanteisiin voivat kaikki osapuolet reagoida ennakolta.

Kysyä pitää, miksi juuri nyt Orpon hallitus on nostamassa yt-rajaa 20:stä 50:een eli vähentämässä vuorovaikutusta työmarkkinoiden muutostilanteissa. Noin 179 000 ihmistä putoaa yt-lain piiristä pois, kun nyt juuri tarvittaisiin enemmän yhteistä vuorovaikutusta työpaikoilla.

Arvoisa rouva puhemies! Lainaan Jukka Ahtelan Muu maa mustikka -raportista seuraavia kappaleita:

”Ruotsissa henkilöstön edustus yritysten hallinnossa on omassa lainsäädännössä. Henkilöstön edustusta yritysten hallinnossa koskeva laki on ollut vuodesta 1987. Sen mukaan yli 25 työntekijää työllistävien yritysten hallituksiin on valittava vähintään kaksi työntekijöiden edustajaa, ja yli 1 000 työntekijän yrityksissä työntekijän edustajia on oltava kolme. Työntekijöitä ei kuitenkaan voi olla enemmistönä hallituksen jäsenistössä.

Miten tämä siis toimii Ruotsissa? Siellä paikallinen ammattiosasto valitsee työntekijöiden edustajat. Käytännössä valinnasta usein sovitaan yrityksen ja ammattiosaston välillä. Työntekijöiden edustus koostuu käytännössä LO:n ja toimihenkilöitä edustavien järjestöjen nimeämisestä henkilöstä. Selvitysten mukaan noin 75 prosentissa yrityksissä hallituksissa on noin kolmannes henkilöstön nimeämiä jäseniä, eli varsin vahva.

Henkilöstön edustajat yrityksen hallituksessa ovat asemaltaan rinnastettavissa muihin hallituksen jäseniin. He eivät kuitenkaan voi osallistua työehtosopimuksia, työtaisteluita

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tai muita ristikkäisiä intressejä sisältävien asioiden käsittelyyn. Muutoin heidän tulee toimia hallituksessa yritysten etuja edistäen.

Myötämääräyslaki antaa paikallisille ammattiosastoille ja luottamusmiehille keskeisen roolin kaikessa yhteistoiminnassa työnantajan kanssa. Lainsäädännön ohella työehtosopimukset täsmentävät ja syventävät tätä roolia.

Lain mukaan työnantajalla on laaja ensisijainen neuvotteluvollisuus työntekijöiden asemaan vaikuttavien työpaikan muutosten osalta. Työntekijöiden aloitteesta voidaan käynnistää neuvottelut myös asioista, jotka eivät välttämättä kuulu yhteistoiminnan piiriin mutta joilla voi olla merkitystä työsuhteiden näkökulmasta. Kolmas laji neuvotteluja koskee paikallisen yhteistyötoimintasopimuksen aikaansaamista.” Tässä Ruotsin-mallista.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä malli toimii myös Suomessa. Tampereella tämä henkilöstön edustus otettiin yksimielisesti pormestariaikanani käyttöön yli 20 henkilön tytäryhtiöissä. Henkilöstön edustaja on hallituksen täysvaltainen jäsen sillä rajauksella, ettei ole valitsemassa johtoa. Kokemukset ovat olleet rohkaisevia omistajaohjauksikön tekemän selvityksen perusteella yritysten hallitusten puheenjohtajille ja toimitusjohtajille. Henkilöstö on kokenut tämän luottamuksenosoitukseksi, tärkeäksi vaikutuskanavaksi yhtiön johtoon ja erityisen tärkeäksi yritysten muutostilanteissa. Tämä lähti Tampereella liikkeelle Tilapalvelujen yhtiöittämisestä 2018, ja sen jälkeen se laajeni sittemmin kaikkiin tytäryhtiöihin.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen pitäisikin ottaa oppia työmarkkinatoimijoiden vuoropuhelusta Ruotsista ja Tampereelta. Ottamalla henkilöstö vahvemmin mukaan yrityksen päätöksentekoon ja parantamalla henkilöstön mahdollisuuksia saada tietoa yrityksen tilanteesta voidaan edistää hyviä työmarkkinasuhteita ja hyvin todennäköisesti ehkäistä työpaikan muutostilanteisiin liittyviä lakkoja.

Arvoisa rouva puhemies! Allekirjoittaneet — meitä on yhteensä 44 edustajaa neljästä eri puolueesta — haluavat lakialoitteella muuttaa yhteistoimintalakia niin, että henkilöstön edustus yhtiöiden hallinnossa paranee, kun yrityksen henkilöstön määrä lasketaan 150:stä 25:een. Työntekijät ovat yrityksen voimavara, jonka osaamista ja tietotaitoa tulee hyödyntää paremmin yrityksen toiminnan suunnittelussa. Työpaikan vuoropuhelun ja toiminnan kehittämiseksi tällä tulisi olemaan positiivinen vaikutus. Menisimme oikeasti pohjoismaiseen suuntaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

17.53 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi haluan kiittää edustaja Lylyä hänen kantamastaan huolesta työnantajan ja työntekijöiden välisestä vuoropuhelusta ja vaikutusmahdollisuuksista työpaikalla.

Ongelmaa ei kuitenkaan työpaikoilla näyttäisi olevan. Suomessa työntekijöiden vaikutusmahdollisuudet ovat nousussa kaikilla mittareilla mitattuna, kuten työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrin 2022, TEMin julkaisu 2023/13, mukaan voidaan havaita. Palkansaajista neljä viidestä arvioi, että tiedonvälitys on työpaikalla avointa, työntekijöitä kohdellaan tasapuolisesti, työpaikalla on luottamuksellinen ilmapiiri ja siellä pystytään käsittelemään ja ratkaisemaan ristiriitoja.

Arvoisa puhemies! Edustaja Lylyn ynnä muiden lakialoite korostaa muodollista osallistumista yrityksen hallintoon. Pk-yrittäjä ei tyypillisesti kuitenkaan ole hallinnollisesti hierarkkinen eikä organisaatiossaan kaavamainen. Asiat käsitellään ja päätetään mutkatto-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

masti yrittäjien ja henkilöstön kesken, vaikka kahvitaulla. Perheyrittäjät päättävät oman yrityksensä asiat jouhevasti pitkin vuotta ilman muodollisia hallituksen kokouksia. Vuodessa saattaa olla vain yksi hallituksen kokous, jossa käsitellään edellisen vuoden tilinpäätös. Kuitenkin tuo muodollinen jäsenyys hallituksessa toisi henkilöstön edustajalle suuren vastuun, saman kuin yrittäjälle itselleenkin. Vaikea kuvitella, että työntekijät olisivat edes halukkaita tuota vastuuta ottamaan.

Todettakoon tässä yhteydessä myös hallitusohjelman kirjaus siitä, että yhteistoimintalain yleistäkin soveltamisalaa ollaan nostamassa 20:stä 50:een. Tässä yhteydessä lakialoite, jossa 5 luvun soveltamisalaa henkilöstön edustuksesta samalla laskettaisiin 150:stä 25:een, on hallitusohjelman vastainen.

Arvoisa rouva puhemies! Viitaten juuri mainitsemiini asioihin en voi kannattaa tätä lakialoitetta. Paitsi että se lisää byrokratiaa pk-yrityksissä, se myös jäykistää jo hyvin toimivaa mutkatonta vuoropuhelua työnantajan ja työntekijöiden kesken. Keskustelu ja vuoropuhelu on hyvä asia, mutta sitä ei pidä tehdä liian muodolliseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Hyvin toimivaa konetta ei tarvitse korjata. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm.

17.56 Timo Furuholm vas: Arvoisa puhemies! Niputan nyt kerralla nämä molemmat lakialoitteet, jotka edustaja Lyly on tänne saliin tuonut ja joista hän jo toisen hienosti avasi ja toisen sitten vielä myöhemmin.

Koko eilinen ilta ja koko eilinen päivä tässä salissa meni siihen, että oppositiosta yritettiin kertoa hallitukselle ja sen puolueille, että eivät nämä Suomen ongelmat tällä valitulla työmarkkinapolitiikalla oikene. Vastalahjaksi näistä puheista saimme hallituspuolueiden jäseniltä monta puheenvuoroa ja vaadetta, että onko niitä opposition omia vaihtoehtoja olenkaan olemassa. Niitä kerrottiin kyllä eilenkin suullisesti, mutta tänään niitä tulee oikein lakialoitteen muodossa. Kiitänkin edustaja Lylyä siitä, että keskellä tätä työmarkkinoiden turbulenssia hän on tuonut tänne saliin kaksi lakialoitetta. Sekä tämä yhteistoimintalaki että seuraavassa asiakohdassa käsitellyssä oleva aloite tulkintaetuoikeudesta ovat mielestäni juuri sitä kovasti vaadittua rakentavaa yhteistyötä.

Arvoisa rouva puhemies! Näillä aloitteilla ratkotaan ja ennalta ehkäistään oikeasti niitä työmarkkinoiden haasteita, joita hallitus pyrkii nyt lakkoja rajaamalla ratkomaan. Näillä aloitteilla etsitään ratkaisuja, ei keksitä rangaistuksia. Kun työntekijät saavat jalansijaa ja valtaa yrityksissä, joissa he työskentelevät, niin silloin pystytään neuvottelemaan, eri osapuolet tulevat toisiaan lähemmäksi ja kyetään luomaan kestävää yhteisymmärrystä työpaikkatasolla, kuten Ruotsissa. Kun taas tulkintaetuoikeus siirtyy työntekijälle, lähtökohteisesti aina heikommassa asemassa olevalle osapuolelle, syntyy tiettyjä raameja, joissa sopiminen on luontevampaa, kuten Ruotsissa.

Arvoisa puhemies! Tässä niitä ehdotuksia, rakentavia ehdotuksia, nyt on. Nyt kysymys kuuluukin: tartutaanko näihin, vai jatkaako hallitus yksipuolisesti työntekijän aseman runnomista ilman yhtäkään parannusta siihen?

Lopuksi haluan vielä muistuttaa, että vain ja ainoastaan tämän maan hallitus voi lopettaa tämän työmarkkinoilla vallitsevan tilanteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

17.58 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lylyn lakialoite yhteistoimintalain muuttamisesta, joka koskee työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien vahvistamista, on erittäin kannatettava lakialoite. Lakiin kirjattu oikeus henkilöstön edustukseen yritysten hallinnossa varmistaa entistä paremman neuvotteluyhteyden työntekijöiden ja työnantajien välillä, ja se on siten omiaan parantamaan työrauhan toteutumista, aitoa neuvotteluyhteyttä sekä työntekijöiden näkökulmien esille tuontia.

Suomen yritys kentällä on usein korostettu keskisuurten teollisuusyritysten määrän ja kasvun potentiaalia Saksan mittelstand-yrityskentän esimerkin mukaisesti. Satakunnan yritys kentän hyvin tuntevana tunnistan saman potentiaalin. Edustaja Lylyn aloite laskisi henkilöstöedustuksen rajaa 150 työntekijästä 25 työntekijään ja siten koskisi juuri tätä osaa yritys kentästä, keskisuuria yrityksiä.

Teollisuusrakenteemme muutos suurteollisuudesta kohti keskisuuria toimijoita on mahdollisuus, jossa pitää huomioida myös työntekijöiden edustusoikeudet. Tämänkokoisilla toimijoilla henkilöstö on kaikki kaikessa, ja heidän edustusoikeutensa kirjaaminen lakiin varmistaa vuoropuhelun työelämässä.

Arvoisa puhemies! Työelämässä työhyvinvoinnin lähteitä löytyy materiaalistien asioiden lisäksi muualta. Mahdollisuus vaikuttaa omaan toimintaympäristöönsä on yksi merkittävimmistä hyvinvoinnin tekijöistä. Työntekijät, jotka kokevat voivansa vaikuttaa, voivat paremmin, ja henkilöstön edustuksen parantaminen onkin siten myös työhyvinvointia lisäävä toimi, joka auttaa suomalaista työelämää muuttumaan tulevaisuudessa tuottavammaksi ja mielekkäämmäksi.

Kiitos edustaja Lylylle asiallisesta lakialoitteesta, jonka myötä Suomen työmarkkinat menisivät askeleen siihen kuuluisan pohjoismaisen mallin suuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Gebhard.

18.01 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Tämä aloite on oivallinen esimerkki Ruotsin-mallista, johon hallituskin mielellään työelämläinsäädännön osalta viittaa. Tämä on myös osoitus hallitukselle, että vaihtoehtoja kyllä on, ja sen vuoksi on erityisen ironista, että tässä salissa ei tällä hetkellä ole yhtä ainutta hallituspuolueen kansanedustajaa kuulemassa näitä oppositiosta esitettyjä vaihtoehtoja. Nimittäin Ruotsissa on osattu arvostaa sopimisen kulttuuria. Ruotsissa on ymmärretty, että lisääntyvä vastakkainasettelu työelämässä ei itse asiassa hyödytä yhtään ketään.

Tässä aloitteessa tosiaan esitetään parannettavaksi henkilöstön edustusta yhtiöiden hallinnossa ja lisäävän Ruotsin-mallin mukaisesti siten vuoropuhelua toiminnan kehittämiseksi yhteistyössä. Suomessahan henkilöstön edustus perustuu lähtökohtaisesti sopimukseen yhtiön kanssa, kun taas Ruotsissa se perustuu täsmällisemmin lainsäädäntöön. Minä ajattelen, että kyllä tähän vuoropuheluun liittyvään seikkaan meidän olisi syytä ottaa Ruotsista mallia. Kun henkilöstö on vahvemmin mukana ja saa myös tietoa päätöksenteosta, tällä olisi hyvin todennäköisesti vakautta ja luottamusta lisäävä vaikutus.

Hallitusohjelmaan ja hallituksen keinovalikoimaanhan on hyvin valikoivasti otettu tästä Ruotsin-mallista erilaisia piirteitä, ja ne asiat, ne rusinat, mitä sieltä pullasta on valittu, ovat yksinomaan työntekijävastaisia. Erityisesti siksi toivoisin, että hallituspuolueista kuunneltaisiin tarkasti ja oltaisiin paikalla, kun oppositiosta esitetään näitä vaihtoehtoja työelämän uudistamiseksi. Erityisesti sen takia haluan tässä ajankohtaisessa tilanteessa kehua edustaja Lylyä tämän mainion aloitteen tekemisestä.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Tämä erinomainen aloitehan ei ole suinkaan ainoa tapa edistää sopimisen kulttuuria tai kaikille parempaa työelämää, vaan se on tärkeä osa kokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat esimerkiksi alipalkkauksen kriminalisointi, järjestökanteen mahdollisuus eli ammattiliittojen mahdollisuus viedä asioita eteenpäin oikeudessa työntekijöiden puolesta sekä tietysti tulkintaetuoikeus työntekijöiden hyväksi ristiriitatilanteessa, johon tullaan pian.

Itse en voi myöskään olla nostamatta esille lainsäädännön tarvetta raskaus- ja perhevaapausrjinnän torjumiseksi työelämässä, sillä nämä ovat aidosti merkittäviä ongelmia. Toivoisin todella, että hallitus kuuntelisi oppositiota näistä vaihtoehdoista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkynen, poissa. — Edustaja Razmyar.

18.04 Nasima Razmyar sd: Arvoisa rouva puhemies! Yhtä lailla minäkin yhdyin niihin kiitoksiin, mitä täällä olemme antaneet edustaja Lylylle tästä erittäin tärkeästä lakialoitteesta. Olisi toki toivottavaa, että myös hallitus olisi kuulemassa näitä meidän vaihtoehtojamme, joilla nimenomaan parannetaan suomalaista työelämää.

Kuten tässä keskustelussa on hyvin käynyt ilmi, hyvinvoiva henkilöstö on tae meidän yhteiskunnalle. Oikeastaan mitä tulee tähän ruotsalaiseen ja pohjoismaalaiseen malliin, josta olemme kovin paljon keskustelleet tässä eilisen päivän aikana, niin itse toivoisin, että tällaisesta diskuteri- ja keskustelu- ja vuorovaikutusmallista olisi enemmän hyötyä myöskin meidän yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Jos nyt mietitään sitä Ruotsin-mallia, johon kovasti täällä myöskin verrataan, niin Ruotsin-malli kaiken kaikkiaan perustuu työmarkkinaosapuolten vahvaan asemaan, mutta se perustuu ennen kaikkea myös osapuolten vahvaan luottamukseen, luottamukseen toinen toistaan kohtaan, ja siihen, että tunnustetaan toisten asema. Ruotsissa, kuten yhtä lailla hyvin tiedetään, järjestäytymisaste on korkea, ja se kertoo myös yhteiskunnan vakaudesta ja luottamuksen määrästä. Keskinäinen sopiminen on arkipäivää, ja siihen luotetaan. Osapuolille annetaan valtaa, mutta silloin osapuolet myöskin ottavat sen vastuun, mikä heille kuuluu, on se sitten ammattiliittojen puolella tai yksittäisten työpaikkojen kohdalla, ja silloin emme myöskään ajaudu sellaiseen kriisiin, missä me tällä hetkellä olemme nyt meidän yhteiskunnassamme. Silloin ei tarvitse lakkoilla, kuten hyvin tiedetään Ruotsin esimerkistä.

Arvoisa puhemies! Jos lainsäädännön kautta pakotetaan ja tuodaan näitä muutoksia, niin nehan eivät tuo meitä lähemmäksi kohti pohjoismaalaista mallia, vaan ne vievät meitä ennen kaikkea kauemmaksi siitä tärkeästä Ruotsin-mallista. On täysin ymmärrettävää, että hallitus asettaa päämääriä, ja on täysin ymmärrettävää, että hallitus asettaa tavoitteita, mutta niitä keinoja, joilla päästään niihin tavoitteisiin ja joilla pystytään neuvottelemaan myöskin paremmasta työelämästä, me olemme oppositiossa vaatineet hallitukselta, ja pahoin pelkään, että tätä viestiä ei kerta kaikkiaan kuulla, vaikka tällä hetkellä suomalaiset työmarkkinat ovat kaaoksessa, eikä tämänhetkinen tilanne tietenkään millään tavalla ole eduksi suomalaisille yrityksille.

Neuvottelua, sopimista ja enemmän ruotsalaista toimintakulttuuria soisi tuovan myös meidän työmarkkinoihin ja meidän yhteiseen malliin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

18.07 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Haluan minäkin aivan aluksi kiittää edustaja Lylyä, kollegaa, jonka tunnemme aiemmalta työuralta tuhansien sopimusten miehenä. Hänellä on vankka kokemus näistä työmarkkina-asioista, riitojen sopimisesta, ja se kyllä näkyy tässä aloitteessa. Siksi myöskin halusin sillä pienellä parlamentaristisella kynänvedolla tukea omalta osaltani tätä tärkeää aloitetta.

Tässä lakialoitteessahan yhteistoimintalain muuttamisesta todella käytännössä tavoitteena on parantaa työntekijöiden edustusta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia yritysten hallinnossa. Mahdollisuus vaikuttaa on erityisen tärkeää niissä muutostilanteissa, joita työelämässä yritysten arjessa kohdataan.

Pitkin syksyä ja myös tätä kevättä on tässä salissa paljon sieltä salin oikealta laidalta, hallituspuolueiden suunnalta pyritty sosiaalidemokraatteja haastamaan siitä, onko meillä ollenkaan mitään vaihtoehtoja työelämän kehittämiseksi ja uudistamiseksi. Tämä aloite osoittaa jälleen sen, että kyllä niitä vaihtoehtoja on olemassa. Kun hallituksen linja on ajaa työelämäheikennyksiä, niin täällä oppositiossa sosiaalidemokraattien linja on ajaa työelämäparannuksia. Meillä on useita rakentavia ehdotuksia työelämän kehittämiseksi, ja tämä työntekijöiden aseman ja edustuksen vahvistaminen yritysten hallinnossa on yksi sellainen.

Kun hallitus on kantanut tässä viime päivinä paljon huolta lakkopäivistä — vaikka niiden määrä Suomessa on kansainvälisestikin arvioituna hyvin vähäinen — ja halunnut vähentää lakkopäivien määrää esimerkiksi valmistelemalla näitä yksilöperustaisia lakkosakkoja ja lakko-oikeuden rajoittamista, niin tässä edustaja Lylyn aloitteessa on kyse toimenpiteestä, jolla aivan varmasti pystyttäisiin positiivisella tavalla puuttumaan näiden lakkojen ja työtaisteluiden juurisyihin siellä työpaikkojen arjessa. Eli kyllä tässä voimakkaasti haastan myöskin tämän lakialoitteen kautta sitä tulokulmaa, jonka hallitus on valinnut näihin työmarkkina-asioihin laajemminkin omissa esityksissään. Olisi parempi vahvistaa vuorovaikutusta siellä arjen tasolla työpaikoilla ja lähteä sitä kautta rakentamaan parempaa, sovinnollista, hyvää työelämää kaikille.

Sitten vielä loppuun: Tässä on hyvin tuotu esiin sitä pohjoismaista mallia, jolla hallitus perustelee omia työelämäheikennyksiään. Nythän me olemme nähneet, että tässä on eräänlainen rusinat pullasta -peli käynnissä, eli hallitus on tuomassa sieltä Ruotsista tai muista Pohjoismaista kaikki ne sellaiset tekijät, jotka ovat työnantajalle edullisia näissä työmarkkinamalleissa. Kuitenkin jätetään tuomatta ne kaikki positiiviset, kannustavat elementit, joilla parannetaan [Puhemies koputtaa] työntekijöiden asemaa työmarkkinoilla. Ja tässä olisi yksi sellainen malli, joka on Ruotsissa käytössä ja joka voitaisiin myöskin Suomeen tuoda.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina.

18.10 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn myös omalta osaltani kiitoksiin edustaja Lylyn lakialoitteita koskien. On helppo allekirjoittaa myös edellä olevien kollegojen puheenvuorot henkilöstön tärkeydestä ja hyvinvoinnin huolehtimisesta sekä mahdollisista esityksistä henkilöstön vuorovaikutuksen parantamiseksi.

Tämä edustaja Lylyn lakialoite yhteistoimintalain muuttamisesta koskee yritysten henkilöstöedustuksen alarajan laskemista 150:stä 25:een. Tämä lakiesityshän osaltaan parantaa henkilöstön edustusta yhtiöiden hallinnossa ja lisää vuoropuhelua työnantajien ja työn-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

tekijöiden välillä. Tämä esitys on todellinen Ruotsin-mallin mukainen esitys, jolla parannetaan työelämää.

Näillä lainsäädännön muutoksilla lisätään työpaikkojen sisäistä vuorovaikutusta, edistetään tasapuolista neuvottelukulttuuria työpaikalla ja edistetään osapuolten valmiutta paikalliseen sopimiseen. Tasavertainen neuvotteluasema parantaa neuvottelujen lopputulosta, tekee niistä tasapainoisempia ja ottaa paremmin huomioon eri osapuolten näkökannat. Tämä parantaa ylipäättään työntekijöiden osallistumismahdollisuuksia heidän työtään koskeviin päätöksiin.

Henkilöstö on yritysten tärkein voimavara. Henkilöstön hyvinvoinnista on pidettävä huolta. Sitoutunut, motivoitunut, hyvin informoitu sekä päätöksentekoon mukaan otettu henkilökunta on hyvinvoiva. Poimitaan ennemmin nämä rusinat Ruotsin-mallista ja parannetaan suomalaista työelämää edustaja Lylyn aloitteiden mukaisesti.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

18.13 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä erinomainen ja kannatettava aloite, jonka edustaja Lyly on tehnyt, on osa useiden aloitteiden sarjaa, mikä kertoo siitä, että meillä oppositiossakin on vaihtoehto. Se vaihtoehto on nimenomaan yhdessä sopiminen ja kaikkia osapuolia kunnioittava ja mukaan ottava. Me oppositiossa kyllä myönnämme, että työmarkkinoiden pitää elää ajassa ja työmarkkinoita pitää uudistaa, mutta se ei voi tapahtua yksipuolisesti vain yhtä osapuolta hyödyttäen, vaan siinä tulee olla kaikkien mukana. Tästä meillä on pitkä yhteinen ja onnistunut historia, ja samoin tämä usein kuultu Pohjoismaiden-malli myös tukee sitä, että kaikki osapuolet ovat mukana.

Tässä nimenomaisessa aloitteessa puhutaan työntekijöiden osallisuudesta yhtiön hallitukseen. Työntekijät todella tarvitsevat yhtiön hallintoon omat edustajansa. Tämä nimenomaan edesauttaa sitä yhteistyötä ja sitä yhteistä ymmärrystä, jota yrityksissä tarvitaan, jotta voidaan myös menestyä. Suomessahan henkilöstön edustus yhtiöiden hallituksissa perustuu lähtökohtaisesti sopimukseen yrityksen kanssa. Ruotsissa tämä perustuu lainsäädäntöön. Tässä asiassa olisi nyt otettava Ruotsista mallia ja näin tuotava parempaa paikallisen neuvottelun mahdollisuutta. Ottamalla henkilöstö vahvemmin mukaan yrityksen päätöksentekoon ja parantamalla henkilöstön mahdollisuuksia saada tietoa yrityksen tilanteesta voidaan edistää hyviä työmarkkinasuhteita ja hyvin todennäköisesti ehkäistä työpaikan muutostilanteisiin liittyviä lakkoja.

Tässä kohtaa on myös syytä ehkä kysyä — tai kysyisinkin, jos täällä olisi hallituspuolueiden edustajia paikalla — miksi juuri työntekijän asemaa heikentäviä lakeja halutaan nyt edistää lakikirjaan. Ja mitä sitten taas tulee työnantajan asemaan, niin kuin meillä tällä hetkellä on liittyen työntekijöiden edustukseen hallituksessa, niin miksi näiden sitten pitää olla yhdessä sopien työntekijöiden ja yritysten kesken? Tästä olisi mielenkiintoista kuulla hallituksen edustajien näkemyksiä, mutta ehkä me kuulemme vielä, kun tämä lakialoite tästä toivottavasti myötätuulessa etenee. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

18.16 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Näinä myrskyisinä aikoina, joissa Suomi tällä hetkellä on, on ollut suorastaan ilo laittaa nimi tällaiseen lakialoitteeseen, joka on ennen kaikkea yhteistyötä ja sovintoa rakentava aloite. Sinällään ei yllätä, että kollega Lyly täl-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

laisen lakialoitteen on tehnyt — kuten tässä keskustelussa on todettu, hän on tuhansien sopimusten mies ja ollut osaltaan rakentamassa hyvää työelämää ja sopimisen kulttuuria Suomeen.

Tässä ennen kaikkea on nyt, niin kuin on kuultu, kysymyksessä sellainen Ruotsin-malli, jossa ei poimita pelkästään niitä rusinoita sieltä pullasta, kuten hallitus tekee, vaan otetaan se koko pulla ja nähdään se työelämän kehittäminen nimenomaan kokonaisuutena, tasapainoisena yhteistyönä, jossa sekä työnantajat että työntekijät ovat kiinteästi mukana. Ja jos ajatellaan sitä, minkälainen rooli ja toisaalta myös ehkä huoli niillä työntekijöillä aina on tulevaisuudestaan, niin ehkä juuri tämä edustaja Lylyn lakialoite olisi hyvä keino nimenomaan siihen ajantasaisen tiedon välittämiseen ja ehkäisemään mahdollisesti niitä ristiriitatilanteita, joita työelämässä voi syntyä työntekijöiden ja työnantajan välillä, ja varmistamaan se kunnollinen keskusteluyhteys.

Ja ehkä myös sitten, jos ajattelee Suomen tulevaa työllisyyskehitystä, niin nimenomaan tämän alarajan laskeminen vaikuttaisi erityisesti positiivisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, jotka tällä hetkellä tuntuvat kantavan merkittävän vastuun uusien työpaikkojen syntymisestä, [Puhemies koputtaa] niiden pysymisestä Suomessa. Tässä suhteessakin varmasti hallituksen kannattaisi ottaa tästä lakialoitteesta mallia, mikäli halutaan tosissaan tavoitella sitä 100 000 uuden työllisen määrää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.18 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puheenjohtaja! Myös minä yhdyn kiitoksiin tästä lakialoitteesta. Se on ammattitaitoisen miehen käsialaa. — Yt:t on sana, jota mielellään usein viljellään. Usein unohtuu myös se, että kyse on yhteistoiminnasta. Yhteistoimintaan työpaikalla kuuluu ehdottomasti, että asioita tehdään työnantajan ja työntekijän välillä yhdessä. Se, että asioiden käsittely voi edetä työpaikalla, vaatii tietoa ja luottamusta. Sen takia onkin varsin eriskummallista, että maan istuva hallitus, tämä Orpon—Purran hallitus, ei ole valmis ottamaan näistä vinkeistä vaaria, joita myös sosiaalidemokraatit tänä iltana täällä ovat esitelleet, vaan ennemminkin haluaa siirtyä tielle, jossa tietoja pimitetään ja rehellisten neuvottelujen roolia väheksytään. Ja siihen päälle, kun työpaikalle lyödään vielä kova kiire, niin ei siinä ainakaan työssäjaksamisesta ja työhyvinvoinnista voida puhua.

Se, että Suomi saadaan kasvun uralle, tarkoittaa sitä, että me tarvitsemme lisää tuottavuutta. Tuottavuuteen vaikuttaa nimenomaan se, kuinka henkilöstö kokee asemansa työpaikalla. On vaikutusmahdollisuuksia, on mahdollisuus osallistua, on tietoa siitä, missä mennään, ja nämä elementit lisäävät luottamusta. Kun aitoja neuvotteluja voidaan käydä ja oikeaa tietoa jakaa, silloin myös vaikeissa tilanteissa se kuminauha joustaa molempiin suuntiin. Se, että kuminauha voi joustaa molempiin suuntiin, tarkoittaa sitä, että kun on vaikka matalasuhdanne, voidaan keskustella esimerkiksi vuorojärjestelyistä tai lomautuksista, tai sitten kun aina jossain vaiheessa se parempi aika koittaa ja kiire koittaa ja rekryt eivät kerkeä perässä, niin myös silloin se kuminauha joustaa ja työntekijät ovat valmiita antamaan panoksensa yritykselle.

Mutta jos näitä keskusteluja ei käydä aidosti ja oikeasti, niin se kuminauha vain venyy, ja kun se kuminauha venyy tarpeeksi kauan, sitten se katkeaa. Sen takia olen huolissani siitä, että näistä erinomaisista esityksistä — esimerkiksi nyt tämä mukaan lukien — ei hallitus halua ottaa kuuleviin korviinsa vinkkejä, kuinka se tuottavuus oikeasti saataisiin kasvamaan ja miten oikeasti palkansaajat saadaan myös osallistumaan siihen omaan työhön ja

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

nimenomaan myös kunnioittamaan sitä ja tuntemaan ammattiyhdistyksen siitä työstä. Se tunnetaan saadaan aikaan sillä, että kuunnellaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

18.21 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Viime kuukausina ja viikkoina Suomessa on hämmästely tätä ennennäkemätöntä työmarkkinakaaosta, joka nyt suomalaisessa yhteiskunnassa on laajasti käsillä. On syytä jälleen kerran muistuttaa siitä, että tämän työmarkkinakaaoksen aiheuttajat ovat yksinomaan siellä hallituslaitoksissa. Jos hallitus ei olisi valinnut Säätytalolla hallitusneuvotteluissa lähtöä ajamaan yksipuolisesti tällaista työmarkkinapolitiikkaa, jossa ei juuri kuunnella työntekijän näkökulmaa, ei meillä olisi tällaista työmarkkinakaaosta nyt käsillä.

Moni kokee tällä hetkellä siis aivan oikeutetusti hallituksen työelämä- ja työmarkkinapolitiikan hyvin epäoikeudenmukaiseksi. Tämä epäoikeudenmukaisuuden kokemus, joka siis on vahvaa, juontaa juurensa juurikin siihen, että hallitus on valinnut tämän työmarkkinä- ja työelämäpolitiikkansa keinot ainoastaan sieltä työnantajan työkalupakista. On otettu ainoastaan niitä keinoja, joilla vahvistetaan työnantajan roolia ja vaikutusmahdollisuuksia työmarkkinoilla, mutta jätetty oikeastaan kokonaan vahvistamatta ja huomioimatta sitä työntekijän asemaa työelämässä. Siitä syntyy se kokemus epäoikeudenmukaisuudesta. Ja se näkyy myös erilaisissa mielipidemittauksissa, joissa Suomen kansalta on kysytty, onko näille hallituksen toimille tukea. Siellähän ylivoimainen enemmistö kertoo keinokeinolta, kun näitä työelämäheikennyksiä käydään läpi, että näille asioille ei kansan enemmistön kannatusta ole.

Tämä työmarkkinakaaos varmasti alkaisi pikkuhiljaa ratketa, jos hallitus rohkenisi tuoda pöydälle myös sellaisia esityksiä, jotka huomioivat työntekijän ja vahvistavat työntekijöiden asemaa sekä sopimista työelämässä. Niitähän tässä salissa on ollut paljon tarjolla, kuten tälläkin hetkellä käsittelyssä oleva lakialoite työntekijöiden aseman vahvistamisesta yritysten hallinnossa antaa osoittaa. Nyt olisi minusta ihan paikallaan kyllä kuulua hallitukselta se, miksi hallitus ei tartu esimerkiksi tähän esitykseen eikä niihin aiempiin moniin hyviin esityksiin, joilla voitaisiin tätä hallituksen työmarkkinapolitiikkaa tasapainottaa, tehdä siitä reilumpaa. Tänäpä emme valitettavasti ole vastausta siihen kuulleet. Mutta uskon, että niin tämän lakialoitteen kuin kaikkien vielä tulossa olevienkin lakialoitteiden myötä keskustelu asiasta jatkuu, ja toivottavasti silloin saamme hallitukselta myös selkeän vastauksen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.24 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan myös omalta osaltani todeta, että nyt on tehty todella merkittävä lakialoite, ja kuten täällä edustajakollegat ovat perusteellisissa puheenvuoroissaan osoittaneet, sen taustalla on valtava osaaminen. Edustajakollegamme Lauri Lylyn työmarkkinakokemus on ylivoimainen, ja me olemme sitten allekirjoittaneet tämän aloitteen ja toivomme tietenkin sen etenevän eduskunnan käsittelyssä.

Teen aikamoisen vertauskuvallisen hyppäyksen tässä, koska tänään Yleisradion verkkosivulla julkaistiin emeritusprofessori Kari Enqvistin blogikirjoitus, jossa hän käsittelee luottamusta. Se oli sen kirjoituksen pääsisältö, luottamuksen saavuttaminen. Se, että me tasaveroisesti työelämässä kaikkia osapuolia kunnioittaen ja kaikkien osaamista yhteen koo-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

ten johdamme organisaatioita ja käymme asioita yhdessä läpi, lisää nimenomaan luottamusta. Siinä kolumnissa Enqvist käyttää esimerkkinä vaikkapa erään yrityksen erinomaisia kokemuksia siitä, mikä on tällä hetkellä heidän sairauslomakäytäntönsä. Se itse asiassa on vähentänyt sairauspoissaoloja, kun on luotettu ihmisiin. Ja työntekijöiden mukaan ottaminen yritysten johtoon on erinomainen keino lisätä sitä luottamusta ja saada myös osaaamista suoraan, voidaan sanoa, asiakasrajapinnasta tai sorvin äärestä sinne yrityksen johdon piirissä käytävään keskusteluun.

Semmoinen oma hyvin voimakas kokemus ja elämys on niiltä vuosilta, kun Suomi syöksyi erittäin syvään lamaan 90-luvun alussa. Olin silloin Porin kaupungin palveluksessa terveydenhuollon johtotehtävissä. Pori oli vientiteollisuudesta riippuvainen kaupunki, jossa koko kaupungin alueella työttömyys nousi 30 prosenttiin ja Meri-Porissa Pihlavan alueella jopa 50 prosenttiin, mikä on aivan käsittämätön ajatus. Se, miten kaupunkiorganisaatio — nyt puhun kunnallishallinnosta, kaupunkiorganisaatiosta — meni läpi tämän vaikean kriisin, perustui siihen, että silloinen kaupunginjohtaja Martti Sinisalmi otti erittäin voimakkaasti kaikkien pääsopijajärjestöjen pääluottamusmiehet mukaan siihen kaupungin käytännön johtamiseen. Esimerkiksi noudatettiin sellaisia tiettyjä käytäntöjä kuin yhdessä sovitusti oli kolmen kuukauden välein vaikkapa lomautukset ja sitten oltiin kaksi kuukautta töissä, jolloin jaettiin tasan sitä raskasta kokemusta ja kaupungin menoja tällä tavalla pidettiin hallinnassa. Itse myöhemmin johtotehtävissä toimiessani olen yrittänyt noudattaa näitä samoja oppeja. Nyt tietysti tässä lakialoitteessa on kysymys pitkälti yrityksistä, mutta myös kunnallisissa yhtiöissä, joista edustajakollega Lyly tässä kertoi, on saatu hyviä kokemuksia, ja näkisin mielelläni myös julkishallinnossa noudatettavan näitä samoja periaatteita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

18.27 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitos kollegoille kiitoksista. Tämä on tärkeä asia, ja tässä yritetään edistää luottamusta työpaikoilla. Tässä yritetään antaa ihmiselle yksi vaikutuskanava lisää vaikuttaa omaan työpaikkaansa ja antaa luottamusta siihen, minkä näköinen tulevaisuus siellä on. Kun minä tuossa äsken nopeasti katsoin yrityskotilastoja, niin taitaa olla niin, että tämän esityksen myötä, tällä muutoksella, noin 350 000 palkansaajaa tulisi tämän piiriin, jos nämä rajat menisivät näin kuin tuossa esitetään.

Omasta kokemuksestani: kun Tampereella tämä otettiin käyttöön semmoisessa tilanteessa, että yhtiöitettiin tilapalveluja, mikä on aina iso muutos henkilöstön kannalta, ja kun me kerroimme, että tehdään kunnon siirtosopimukset ja henkilöstöllä on edustus hallituksessa jatkossa, niin se rauhoitti tilanteen ja toi selkeästi semmoisen polun, että muutoksia otettiin vastaan ja luotettiin siihen, että siellä yhtiön hallituksessa on meidän ääni kertomassa siitä, mitä on tulevaisuudessa. Pelkotila on, että kun mennään yhtiöön kunnan organisaatiosta, niin sitten työpaikka katoaa alta. Ja sen jälkeen, kun on sitten yhtiöitetty näitä muitakin ja otettu tämä käyttöön laajasti kaikessa, ei ole muita kuin hyviä kokemuksia. Ja on ollut kiva havaita, että myös yhtiöitten hallitusten puheenjohtajat ovat saaneet tästä työkalun ohi toimitusjohtajan keskustella siitä, minkälainen tuntuma henkilöstöllä on nyt näihin asioihin, mitä siellä on tapahtumassa, ja ne käydään avoimesti siellä hallituksen piirissä. Ja tämä on yksi tämmöinen työkalu olemassa. Ja sitten luottamuksellisesti voidaan käydä näitä keskusteluja, niin kuin hallituksen asiat yleensäkin ovat luottamuksellisia.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Täällä on vielä taustalla semmoinen ajatus ollut koko ajan, että kun henkilöstö valitsee edustajaa sinne yhtiön hallitukseen, niin hän ei olisi luottamushenkilö, pääluottamusmies tai -nainen, vaan joku muu henkilö. Ja sillä tavalla ei sekoitettaisi sitä edunvalvontaroolia ja osallistumista yhtiön hallitukseen. Tämä on todettu myöskin aika hyväksi. Ja sitten on se ajatus, että tämä kiertää noin kolmen neljän vuoden välein niin, että sama henkilö ei ole siellä pysyvästi. Nämä ovat olleet niitä kokemuksia, jotka on havaittu hyväksi.

Ja itse uskon tähän järjestelmään todella paljon, ja toivon, että me saamme tälle riittävää tukea sitten tuolla jatkokäsittelyssä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.30 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä jatkaa tästä edustaja Lylyn puheenvuorosta, joka käsitteli juurikin tätä luottamusta ja sitä, kuinka tärkeää on, että myös luottamuksellisista asioista puhutaan työpaikalla.

Kaikki, jotka työelämässä ovat olleet, ovat kiinnostuneita omasta työpaikastaan, siitä, mitä siellä työpaikalla tapahtuu ja mitkä ovat työpaikan tulevaisuudennäkymät, ja juurikin tästä, että henkilöstön edustaja on myöskin niissä pöydissä, joissa asioista keskustellaan. Se on se paikka, jossa tätä luottamusta voidaan rakentaa ja myös samalla valmistautua joko niihin hyviin tai huonoihin asioihin.

Tähän esitykseen, joka on moneen otteeseen jo todettu erinomaiseksi, liittyy tietenkin myös yt-neuvottelukunta, joka yleensä jää hiukan vähemmälle huomiolle, mutta sehän on oivallinen paikka nimenomaan käydä myöskin osaltaan niitä keskusteluja, kuinka sitä työtä voidaan kehittää, mimmaisia ajatuksia työntekijöillä on vaikkapa työn ergonomiaan tai siihen, kuinka asiat voidaan tehdä nopeammin ja tätä kautta myöskin lisätä tuottavuutta. Kun näitä asioita tehdään, niin silloin myös se työssäjaksaminen lisääntyy, ja kun työssäjaksaminen lisääntyy, niin totta kai se positiivinen imu siinä vaiheessa syntyy. Sitä ymmärtääkseni kaikki sinne työpaikalle haluaisivat, että työn tekeminen on antoisaa, siitä voi nauttia ja myöskin sitä omaa työtään voi kehittää ja antaa sen panostuksensa ja kokea ammattiylpeyttä omasta työstään. Siksi minäkin toivon, että tämä erinomainen lakialoite tässä etenee ja pääsemme pienin askelin muuttamaan suomalaista työlainsäädäntöä ja työelämää parempaan suuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Gebhard.

18.32 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Sekä tämä aloite että seuraavana käsittelyssä oleva aloite työntekijöiden edustajien tulkintaetuoikeudesta ovat sellaisia, joilla pyritään lisäämään tasapainoa osapuolten välillä. Työnantaja on väistämättä vahvempi osapuoli työntekijään nähden, ja työlainsäädäntöä tarvitaan, jotta työelämä olisi kuitenkin reilumpaa. Ihmisillä on hyvin ymmärrettävästi ja oikeutetusti sellainen käsitys, että hallitus ei juuri nyt kuuntele heikompaa osapuolta lainkaan, että hallitus ei edes halua kuulla, mitä palkansaajilla on sanottavaa. Ja sitä toki vahvistaa se, että tässä salissa ei todellakaan ole ainnuttakaan hallituspuolueiden edustajaa tällä hetkellä paikalla.

Lisäksi pidän hyvin huolestuttavana, että tässä salissa, kun eilen keskustelimme lakko-oikeuden rajoittamisesta, kuulimme hyvin paljon sellaista retoriikkaa, jossa työntekijöiden oikeutta vaatia parempaa pidettiin yksinomaan ongelmana. Käytettiin esimerkiksi termiä ”turhat lakot”, jolla annettiin ymmärtää, että työntekijät ilmaisevat nykyisin mielipiteitään

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

turhaan. On kuitenkin niin, että suomalaisten pitäisi jaksaa työelämässä aiempaa pidempään huoltosuhteemme vuoksi, eikä työelämän kehittäminen yksinomaan työnantajien ehdoilla tai työntekijöiden kokemus siitä, että he ovat ongelma eikä heitä edes haluta kuunnella, edistä kenenkään jaksamista. Jokainen tuntee parhaiten oman työnsä, ja jos työntekijöiden ääni kuuluu ja jokainen voi kehittää työyhteisöään ja sen asioita, olen aivan varma, että se taas lisää kokemusta jaksamisesta työssä ja työn mielekkyyttä.

Orpon hallitus edistää työelämään liittyvää politiikkaansa sanelemalla sen sijaan, että se millään tavalla mahdollistaisi luottamuksen rakentamista. Siksi on erityisen hyvä asia, että täältä oppositiosta käsin tehdään aloitteita vastakkainasettelun vähentämiseksi. Tämä nimenomaan on se Ruotsin-malli, jonka perään hallituspuolueet haikailevat. Toivon todella, että jatkossa juuri tällaisille ehdotuksille saadaan tukea.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

18.34 **Juha Viitala sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä nyt, kun keskustelu tuntuu olevan hyvin hedelmällistä ja laadukasta, ajattelin vielä yhden puheenvuoron käyttää työelämän tasapainosta. Eli tällä hetkellä me nimenomaan tarvittaisiin enemmän tasapainoa kuin epävarmuutta. Edelliset puheenvuorot ovat tarkastelleet työmarkkinoita selvästi laajemmin ja analyttisemmin kuin mitä olemme tottuneet hallitukselta kuulemaan.

Tässä keskustelussa on tullut esiin oikein hyviä uusia elementtejä, joiden myötä työelämästä tulisi oikeudenmukaisempaa ja toiminta olisi kestävämmällä pohjalla. Tämän keskustelun hedelmät toisivat juuri sitä kaivattua tasapainoa työmarkkinoille. Mutta onkos se oikeastaan ihme, että keskustelu on nyt hyvin asiallista ja perustuu vahvaan työelämäkokemukseen, koska en näe salin toisella laidalla yhtään edustajaa keskustelemassa? SDP tarjoaa selvästikin reilummat ja oikeudenmukaisemmat työelämän rakenteet. Niille olisi juuri tässä turbulenssissa käyttöä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

8. Lakialoite laiksi työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta

Lakialoite LA 26/2023 vp Lauri Lyly sd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan. — Keskustelu alkaa. Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.36 **Lauri Lyly sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen työmarkkinoiden toiminta on perustunut vuosikymmenet työmarkkinaosapuolten väliseen neuvotteluyhteyteen ja luottamukseen. Osapuolilla on ollut yhteinen tavoite kehittyvästä ja hyvinvoivasta yhteiskunnasta. Tavoite on mahdollistanut hyvinvointivaltion kehittymisen, ja se

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

on tälläkin hetkellä yksi maailman parhaista. Yhtenä kulmakivenä on ollut Suomen työmarkkinamalli, jossa työntekijöiden vähimmäistyöehdot määräytyvät työehtosopimusjärjestelmän kautta. Työlainsäädäntö on säädetty heikomman osapuolen turvaksi. Samalla lainsäädäntö tukee työehtosopimusjärjestelmää ja antaa sille kehykset.

Työehtojen tulkintaerimielisyyksiin ja tulkintariitoihin tarvitaan kuitenkin toimivia uusia työkaluja. Orpon hallitus haluaa yksipuolisesti edistää työnantajan määräysvallan lisääntymistä sekaantumalla työmarkkinapolitiikkaan lainsäädäntöteitse. Näillä Orpon toiminnoilla ei edistetä aidon vuoropuhelun ja neuvotteluyhteyden syntymistä työmarkkinaosapuolten välille eikä saada aikaan riitojen ratkaisua sopimusten ja lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tarvitaan työkaluja, joilla heikomman osapuolen, eli työntekijöiden, asemaa pystytään tukemaan ja edistämään sekä tasapainottamaan asioiden käsittelyä osapuolten välillä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisessa työelämässä vallitsee työnantajan tulkintaetuoikeus, eli työehtojen soveltamista koskevilla erimielisyystilanteissa työntekijät ovat velvollisia noudattamaan työnantajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia on saatu sovitua esimerkiksi järjestäytyneessä kentässä liittojen välillä tai viime kädessä ratkaistua tuomioistuimessa. Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus tarkoittaisi, että tietyissä työehtoja koskevilla erimielisyystilanteissa käytäntö käännettäisiin toisinpäin ja noudatettaisiin työntekijöiden edustajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asiaan saadaan ratkaisu. Näissä tilanteissa vastuu myös mahdollisen oikeuskanteen nostamisesta siirtyisi työnantajalle. Ruotsissa on vastaava malli käytössä. Siellä työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus työehtosopimuskiistassa koskee työvelvoitteen laajuutta sekä oikeutta palkkaan tai muuhun saatavaan sekä näiden suuruutta.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta eräissä työehtosopimuksen ja työlainsäädännön tulkintaa koskevilla erimielisyystilanteissa. Lakialoitteessa tarkoitetut työntekijöiden tulkintaetuoikeudet liittyvät paikalliseen sopimiseen, työvelvoitteen laajuuteen eli työnkuvaan ja palkan tai vastikkeen määrään. Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus koskisi valtakunnallisen työehtosopimuksen nojalla solmitun paikallisen sopimuksen osalta käsiteltävää erimielisyyttä. Paikallisella sopimuksella tarkoitetaan tässä työnantajan ja henkilöstön edustajan välillä tehtyä sopimusta, jolla sovitaan työehtosopimuksen antamien raamien mukaisesti työntekijöiden työsuhteissa noudatettavista ehdoista. Näitä voisivat esimerkiksi olla työaika, vuosilomaa tai erilaisia korvauksia koskevat ehdot. Tämä mielestäni madaltaisi kynnystä tehdä paikallisia sopimuksia ja edistäisi niiden syntymistä. Lisäksi tämä parantaisi sopimusten laatua, koska olisi erityisesti työnantajan intressi tehdä niistä nykyistä selkeämpiä. Tiedettäisiin paremmin, mistä on sovittu.

Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus koskisi myös erimielisyyttä, jonka kohteena on työntekijän työvelvoitteen laajuus. Työnantajalla olisi tästä riippumatta kuitenkin oikeus vaatia työ tehtäväksi, milloin sitä ei voida suorittaa muilla tavoin eikä lykätä aiheuttamatta merkittävää vahinkoa.

Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus koskisi myös erimielisyyttä työntekijälle työehtosopimuksella tai muulla tavalla kuuluvan palkan tai muun vastikkeen määrittelystä. Siihen olisi työnantajan vastuulla hakea pikaisesti ratkaisua neuvottelemalla tai nostamalla asiassa kanne. Ellei työnantaja toimisi tämän mukaisesti, olisi työnantajalla velvollisuus noudattaa työntekijöiden edustajan kantaa asiassa.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Tulkintaetuoikeutta koskevat säännökset olisivat sopimuksenvaraisia niin, että valtakunnalliset työntekijä- ja työnantajajärjestöt voisivat sopia niistä työehtosopimuksella toisin. Työehtosopimuksella toisin sovittua ei kuitenkaan saisi soveltaa silloin, kun työnantaja noudattaa työehtosopimusta yleissitovuuden perusteella.

Jotta torjuttaisiin riski tulkintaetuoikeuden väärinkäytöstä, ei työnantajalla olisi velvollisuutta noudattaa työntekijöiden edustajan kantaa, mikäli se on ilmeisen perusteeton. Ilmeisellä perusteettomuudella tarkoitettaisiin sitä, että kanta on yksiselitteisesti havaittavassa ristiriidassa erimielisyyteen sovellettavan normin kanssa tai se olisi ilmeisesti muuten kohtuuton. Ilmeistä perusteettomuutta tulisi tulkita suppeasti.

Työntekijöiden edustaja asiassa olisi joko työehtosopimuksen nojalla valittu luottamusmies tai työsopimuslain nojalla valittu luottamusvaltuutettu silloin, kun työehtosopimuksessa tarkoitettua luottamusmiestä ei ole valittu, ja joissain tilanteissa mahdollisesti myös työsuojeluvaltuutettu.

Arvoisa rouva puhemies! Työnantajalla olisi tässä laissa tarkoitettujen erimielisyyksien ratkaisemiseksi velvollisuus kutsua työntekijöiden edustaja neuvotteluihin. Kun neuvotteluita on kestänyt vähintään 14 päivää, on työnantajalla oikeus viedä asia eteenpäin liittojen ratkaistavaksi ja mikäli se ei siellä ratkea, nostaa kanne työtuomioistuimessa tai yleisessä tuomioistuimessa. Kanne olisi luonteeltaan vahvistuskanne, ja vastaajana olisi joko työntekijöiden yhdistys tai mikäli työntekijöiden edustajalla ei olisi tällaista taustalla, työntekijöiden edustaja itse. Jälkimmäisessä tapauksessa ei työnantajan oikeudenkäyntikuluja voitaisi tuomita työntekijöiden edustajan maksettavaksi riippumatta lopputuloksesta, ellei kyse ole tahallisuudesta tai törkeän huolimattomasta tulkintaetuoikeuden väärinkäytöstä.

Jotta työntekijäjärjestö ei joutuisi tahtomattaan vastaajaksi oikeuskanteeseen, olisi työnantajan ilmoitettava sille etukäteen aikeesta kanteen nostamiseen. Useimmissa tapauksissa työntekijäjärjestö jo lieenee vähintään välillisesti mukana erimielisyyttä koskevissa neuvotteluissa, mutta poikkeustapauksiakin varten sillä olisi neuvotteluissa myös itsenäisen väliintulijan asema, ja se voisi ratkaista asian työnantajan kanssa työntekijöiden edustajan puolesta tätä sitovalla tavalla. Näin vältetään tilanne, jossa työntekijäjärjestö joutuisi vastaamaan tulkinnasta, jota se ei pidä oikeana.

Arvoisa rouva puhemies! Olen neljästä eri puolueesta olevien 43 kansanedustajan kanssa yhdessä jättänyt tämän lakialoitteen tulkintaetuoikeudesta. Näemme, että ottaisimme merkittävän askeleen kohti tasavertaisempia, vuorovaikutteisempia ja ennakoivampia työyhteisöjä sekä askeleen — oikean askeleen — pohjoismaiseen suuntaan. Toivon tälle laajaa tukea koko eduskunnasta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

18.45 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Ruotsin työmarkkinamalli on viimeiset kuukaudet ollut kaikkien huulilla täällä eduskunnassa. Ruotsin työmarkkinamallissa sopiminen toimii, työntekijöitä kuunnellaan ja vaikeita oikeusriitoja vältellään neuvottelemalla.

Edustaja Lylyn lakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta. Lain tarkoitus on kehittää työelämää edistämällä tasapainoista neuvottelukulttuuria työpaikoilla. Kiitän tästä aloitteesta edustaja Lylyä, lakialoite tulee todellakin tarpeeseen.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Työelämän yksi ongelma on se, että työntekijät ovat yksin melko heikkoja neuvotteluissa isoja yrityksiä vastaan. Lehdistä saa liian usein lukea juttuja kesätyöntekijöitä höynäytteleivistä, ilmaista ylityötä vaativista tai käytäntöjä venyttävistä yrityksistä. Varsinkin uransa alkuvaiheessa riitatilanteen uhrin on vaikea vaatia oikeutta. Oikeusprosessit ovat tiedetävästi hitaita ja kalliita ainakin työntekijälle. Siksi tarvitsemme tulkintaetuoikeuden parantamaan työntekijän asemaa epävarmassa työelämässä.

Arvoisa puhemies! Suomen työmarkkinoiden vahva perusta on työmarkkinaosapuolten välinen neuvotteluyhteys ja keskinäinen luottamus, joka tosin nyt on pahassa turbulenssissa hallituksen aiheuttaman työmarkkinasotkun vuoksi. Suomen työmarkkinamalli on ollut toimiva, koska työehdot määräytyvät työehtosopimusjärjestelmän kautta.

Työmarkkinoilla heikompi osapuoli, eli palkansaaja, tarvitsee tasapainon säilymiseksi kuitenkin tukea ja turvaa, ja tähän vastaa osaltaan työlainsäädäntö. Meillä ei ole kuitenkaan olemassa olevissa järjestelmissä riittäviä työkaluja selvittämään työehtojen tulkinta-erimielisyyksiä. Suomessa on työnantajan tulkintaetuoikeus, eli erimielisyystilanteissa työntekijät ovat velvollisia noudattamaan työnantajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia on saatu sovittua tai työtuomioistuimessa ratkaistua. Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus tarkoittaisi, että tietyissä työehtoja koskevissa erimielisyystilanteissa käytäntö käännettäisiin toisinpäin ja noudatettaisiin työntekijöiden edustajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia saadaan ratkaistua.

Tulkintaetuoikeuden merkitys ulottuu myös laajempiin yhteiskunnallisiin näkökantoihin. Se vähentää työriitoja ja edistää työrauhaa. Työntekijöiden äänen kuuleminen ja heidän näkemyksiensä kunnioittaminen parantaa osaltaan myös tuottavuutta. Kun työntekijät tuntevat olonsa turvallisiksi ja arvostetuksi, he ovat usein motivoituneempia ja tuottavampia.

Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on jatkuvasti kuultu, miten työmarkkinoita uusiin pohjoismaisten mallien ja varsinkin Ruotsin-mallin mukaisesti. Myös tämän mallin voisi Ruotsista kopioida, sillä siellä vastaava malli on käytössä.

Käsittelyssä oleva edustaja Lylyn lakialoite on erittäin kannatettava.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkynen, poissa. — Edustaja Peltonen.

18.49 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Lehestä luin, että pääministeri Orpo tapaa tämän viikon perjantaina palkansaajajärjestöjä Kesärannassa. Moni tässäkin salissa on vedonnut hallitukseen, että se sopisi aiheuttamansa työmarkkinakaaoksen, ja tuo ensi perjantain tapaaminen palkansaajajärjestöjen kanssa voisi olla alku paluulle siihen sopimisen tielle, jonka lopputuloksena tämä työmarkkinakaaos saataisiin asiallisesti pois päiväjärjestyksestä ja käynnistettyä ne aidot neuvottelut, joissa hallitus ei sanele neuvottelujen lopputulosta vaan eri osapuolet yhdessä rakentavasti etsivät niitä keinoja ulos tästä tilanteesta ja työelämän, työmarkkinoiden kehittämiseksi.

On jälleen syytä tämänkin lakialoitteen yhteydessä muistuttaa siitä, että kansan enemmistö on erilaisissa mielipidemittauksissa vedonnut ja antanut tukensa sen puolesta, että näistä työmarkkina-asioista, jotka nyt pöydällä ovat, käytäisiin aidot neuvottelut. Se olisi paluuta pohjoismaisen sopimisen kulttuurin ja perinteen tielle, jolla tätä maata on kaikki nämä vuosikymmenet hyvässä yhteisymmärryksessä rakennettu. Nyt katseet ovatkin kääntyneet tuohon tulevaan perjantaihin, pääministerin ja palkansaajien edustajien tapaamiseen. Odotukset ovat korkealla, ja perustellustikin, koska kaiken aikaa tässä olisi hallituk-

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sella mahdollisuus ja ratkaisun avaimet sopia tämä tilanne, jotta voitaisiin palata normaaliin päiväjärjestykseen näissä asioissa.

Jos täältä oppositiosta käsin sopii pääministerille antaa hieman evästyä tuohon perjantain tapaamiseen, niin kannustaisin pääministeriä siellä tapaamisessa tulemaan vastaan työntekijöitä ja heidän edustajiaan. Siinä vastaantulossa elementtejä voisivat olla esimerkiksi näiden tänään tässä salissa käsiteltyjen lakialoitteiden mukaiset toimenpiteet. Jos pääministeri siellä tapaamisessa työntekijöiden edustajien kanssa toteaisi, että hän olisi valmis esimerkiksi edistämään työntekijöiden parempaa edustusta yritysten hallinnossa tai valmis tuomaan pöydälle työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeuden tai vaikka järjestökanteen, niin olen varma siitä, että nämä vastaantulot voisivat olla alkusoittoa siihen, että tästä työmarkkinakaaoksesta päästään rakentavasti eteenpäin. Näiden hyvien ehdotusten ja hallituksen työmarkkinapolitiikkaa tasapainottavien ehdotusten lisäksi kyllä kannattaisi samassa yhteydessä myös vetää niitä kaikkein kovimpia ja eniten vastustettuja työelämän heikennyksiä takaisin. Kun aloitetaan siitä sairassakosta, jatketaan sitten potkulakiin ja otetaan vielä lakko-oikeuden rajaaminenkin pois pöydältä, niin olen aivan varma, että niitä lähtökohtia sopimiseen ja sovun tielle alkaa löytyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

18.52 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Työnantajalla on aina ollut Suomessa tulkintaetuoikeus, tarkoittaen siis sitä, että ristiriitatilanteessa työnantajan sana on painavampi. Kun tässäkin salissa puhutaan useasti siitä, että naapurimaassa Ruotsissa on huomattavasti paremmat työelämäkäytännöt, niin naapurimaassa Ruotsissa ei ole tätä äsken kuvaamaani tilannetta ja siksi olisikin syytä käydä sama keskustelu myös Suomessa ja hakea tasapainoisempaa suhdetta neuvotteluihin. Ruotsalainen diskuteeraaminen eli keskusteleminen niin kauan, kunnes yhteinen näkemys löytyy, olisi tervetullut kulttuuri myös Suomeen ja varsinkin tähän aikaan, jolloin työmarkkinat ovat hallituksen toimesta kamottavassa kaaoksessa.

Vaikka useissa tapauksissa meillä keskustellaan edes pikkaisen, on meillä joka tapauksessa myös niitä järjestöjä, jotka eivät halua olla työmarkkinaosapuolia, mutta samalla he kantavat vastuuta kyllä siitä, että he ottavat kantaa muun muassa siihen, kuinka hallitusohjelmaan saadaan kirjauksia.

Keskusteluun vaaditaan aina molemmat osapuolet, ja keskustelulle on oltava aikaa. Ei voi olla niin, että vaaditaan kaikenlaisia uudistuksia ja heikennyksiä mutta silti ei tulla samaan pöytään neuvottelemaan. Suomessa on valitettavasti näitä järjestöjä, joilla on kova halu ajaa omaa poliittista asiaansa työmarkkinaneuvotteluiden pöydille, mutta ei samallaista halua osallistua vastuunkantoon ja keskusteluihin siitä, kuinka yhteiskunta voisi olla entistä eheämpi ja osallistavampi.

Tänään tässä on nyt käsittelyssä kaksi lakiesitystä, joilla molemmilla olisi valtava rooli nimenomaan keskustelukulttuurin lisäämiseen, yhteisen ymmärryksen lisäämiseen ja myöskin tähän eheyteen. Kun jokainen kokee olevansa hyväksytty yhteiskunnan jäsen ja voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä työ- sekä vapaa-ajalla, on myös yhteiskuntarauha pysyvämpää ja vahvempaa. Minun mielestäni tähän paras täsmälääke on juuri keskustelu eli diskuteeraaminen eli halu antaa myös työntekijälle mahdollisuus vaikuttaa tulkintaan ja samalla myös omaan tulevaisuuteen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

18.55 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti oma asiantuntemukseni ei sinällään liity työmarkkinakysymyksiin, ja olen ehkä tässä suhteessa sen verran viisas, että en myöskään ole vahvasti ottamassa kantaa asioihin, mitkä ovat itselle hepreaa. Ehkä tässä suhteessa toivoisi hallituksen ottavan tästä linjasta mallia, kun katsoo, minkälaiseen kaaokseen he ovat suomalaiset työmarkkinat ajaneet ryhtymällä jostain kumman syystä nimenomaan työmarkkinaosapuoleksi ja korvanneet tämän perinteisen suomalaisen neuvottelupolitiikan lähinnä sanelupolitiikalla.

Kuten äsken tuossa edellisessäkin lakialoitteessa, tässäkin näkyy se kova asiantuntemus ja kokemus, jota edustaja Lylyllä on nimenomaan työntekijöiden oikeuksien vahvistamisesta. Nimenomaan tällä lakialoitteella työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta tähdätään nimenomaisesti siihen tasa-arvoisempaan yhteistyöhön, tasa-arvoisempaan kumpanuuteen — siihen, mihin edustaja Malm hyvin viittasi tällä Ruotsin-mallilla, että saataisiin tätä kautta myös vahvistettua sitä työrauhaa ihan perinteisten keskusteluiden ja neuvotteluiden kautta.

Voin lämpimästi antaa tukeni tälle edustaja Lylyn aloitteelle, ja toivon todellakin, että vaikka nyt tässä salissa ei yhtäkään hallituspuolueiden edustajaa ole paikalla ja myöskin valtioneuvoston jäsenet ovat jossain muualla, niin lakiesitykseen perehdyttäisiin erittäin tarkasti ja se vaikka otettaisiin — mihin edustaja Peltonenkin tuossa viittasi — perjantaina sitten pääministerin mukaan työntekijäjärjestöjen tapaamiseen. Ehkä sieltä sitten löytyisi niitä esityksiä ja vinkkejä, mitenkä tämä hallituksen itsensä aiheuttama työmarkkinasolmu saataisiin ratkaistua ja Suomessakin päästäisiin sitten rakentamaan sitä reilumpaa työelämää ja sekä saamaan talouskasvua aikaan että vahvistamaan työllisyyttä ennen kaikkea yhdessä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen.

18.57 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämäkin lakialoite on osa meidän opposition edustajien ja tässä kohtaa edustaja Lylyn erinomaista sarjaa kohti parempia työmarkkinoita, parempaa työmarkkinauudistusta ja yhteistä sopimisen kulttuuria ja on myöskin osa tietä kohti sitä aitoa Ruotsin-mallia, jota tässä salissa on paljonkin peräänkuulutettu.

Arvoisa rouva puhemies! Työmarkkinoilla tarvitaan sääntelyä, jolla heikomman osapuolen eli työntekijän asemaa pystytään tukemaan ja edistämään. Orpon hallituksen tavoite on yksipuolisesti edistää työnantajan määräysvallan lisääntymistä muuttamalla työmarkkinapolitiikkaa lainsäädännön kautta. Näillä toimilla ei valitettavasti edistetä vuoropuhelun ja neuvotteluyhteyden syntymistä työmarkkinaosapuolten välillä eikä saada aikaan riitojen ratkaisua sopimusten ja lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Näillä tilannetta pahennetaan ja on saatu aikaan viime kuukausinakin nähty työmarkkinakaaos.

Suomalaisessa työelämässä vallitsee työnantajan tulkintaetuoikeus. Eli työehtojen soveltamista koskevilla erimielisyystilanteissa työntekijät ovat velvollisia noudattamaan työnantajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia on saatu sovittua tai tuomioistuimessa ratkaistua. Työntekijän edustajan tulkintaetuoikeus tarkoittaisi, että tietyissä työehtoja koskevilla erimielisyystilanteissa käytäntö käännettäisiin toisinpäin ja noudatettaisiin työntekijöiden edustajan käsitystä oikeasta tulkinnasta, kunnes asia saadaan ratkaistua.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Ruotsissa toimitaan vastaavan mallin mukaisesti, ja näin olisi hyvä toimia jatkossa myös Suomessa. Kiitos aloitteen tekijälle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

18.59 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämän lakialoitteen ajatus on, että tällä ennaltaehkäistään työpaikkakohtaisia riitoja. Kun eilen täällä paljon puhuttiin työrauhakysymyksestä, niin tämä olisi yksi työkalu siihen, että työpaikkakohtaisia ristiriitoja voitaisiin välttää ja saada niitä käsiteltyä järjestäytyneesti eteenpäin.

Sitten täällä on aika paljon puhuttu siitä, kuinka paikallinen sopiminen on tällainen hopealuoti, että sillä saadaan työpaikat nousuun. Paikallisessa sopimisessa on semmoinen ongelma, että kun se määritellään työehtosopimuksen rajojen puitteissa, niin ne sopimukset pitäisi tehdä asiallisesti ja hyvin, että ne olisivat myöskin sillä tavalla tulkittavissa, että niistä ei ristiriitoja synny. Ja nyt jos päästäisiin siihen tilanteeseen, että tulkintaetuoikeus on olemassa, niin se nostaisi näitten sopimusten laatua jo automaattisesti, koska työnantajan intressi olisi kirjoittaa ne niin, että niistä ei tarvitse jatkotulkintoja ottaa. Nyt kun ne ovat työnantajan itsensä tulkitsemia, niin ne voidaan kirjoittaa vähän vapaammin ja ajatella, että kyllä minä sitten tulkitseän tämän oikein. Että olisi parempi tehdä ne heti kunnolla.

Toinen asia, joka liittyy tähän paikalliseen sopimiseen, liittyy tähän ulottuvuuteen. Nyt kun sitä ollaan hallituksen esitysten ja toiveiden mukaisesti siirtämässä järjestäytymättömyyden kenttään eli järjestäytymättömiin yrityksiin, niin olisi vallan iso asia, että siellä nimenomaan tätä tasapainotettaisiin sillä, että työntekijäpuolella olisi tulkintaetuoikeus niissä paikallisissa sopimuksissa ristiriitatilanteissa. Se pakottaisi samalla tavalla niitä asioita hoitamaan kuin tuossa aiemmin kuvasin sisältöä, ja sitten samalla se madaltaisi sitä kynnystä tehdä paikallisia sopimuksia, koska luotetaan niitten toteutumiseen sellaisina kuin niitten on ajateltu olevan.

Eli tällä luodaan niitä työkaluja. Ja mitä pelättävää tässä kellään olisi, jos ajatellaan, että sopimuksen on tarkoitus toteutua sellaisella tavalla kuin sen on ajateltu? Tällä vain annettaisiin käsittelyjärjestykseen nyt sitten erilainen tilanne, ja se helpottaisi sitä, että yksittäisten työntekijäryhmien tai luottamushenkilöiden ei tarvitsisi viedä tätä oikeuteen, vaan tämä ratkaistaisiin työnantajan viemällä tavalla eteenpäin. Tässä on monta hyvää asiaa.

Sitten kun tässä puhutaan tästä yleisestä työmarkkinatilanteesta, niin kyllä tässä on niitä työkaluja. Tämä tulkintaetuoikeus ja henkilöstön edustus yhtiöiden hallituksiin ovat niitä työkaluja, joilla voitaisiin tasapainottaa ja viedä oikeasti pohjoismaiseen suuntaan tätä Suomen työmarkkinaa, ja samalla voitaisiin näiden hallituksen esityksien rinnalle tuoda tämäläisiä esityksiä.

Toivoisin, että pääministeri ottaisi näistä puheenvuoroista, mitä täälläkin on tänään ollut, vaarin ja veisi niitä omalta osaltaan eteenpäin siihen pöytään, missä niitä tarvitaan. Neuvotellen ratkaisut syntyvät. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

19.03 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän lakialoitteeseen työntekijöiden tulkintaetuoikeudesta kuuluu olennaisesti yhtenä osana myös paikallinen sopiminen. Ja kun se nyt kuuluu tähän kokonaisuuteen, niin en voi olla sitä kommentoimatta ihan omana kokonaisuutenaan.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

Koska paikalliseen sopimiseen on jo tällä hetkellä valtavasti mahdollisuuksia, kuten esimerkiksi teknologiateollisuuden työehtosopimus osoittaa, on varsin valitettavaa, että paikallisen sopimisen nykyisiä mahdollisuuksia ei selvästi tunneta eikä niihin varmasti kaikilta osin edes haluta tutustua. Monelta löytyy asiaan mielipide, mutta harva on tutkinut asiaa sen pidemmälle, ei välttämättä edes työnantaja. Paikalliseen sopimiseen liittyvää koulutusta ja yhteistyötä olisi siksi ehdottoman tärkeää edistää myös työnantajapuolella. Tällä hetkellä ammattiliitot kouluttavat luottamusmiehiä paikalliseen sopimiseen. Kuinka voi siis olla mahdollista, että yksittäinen työntekijä saattaa olla itse tietoinen paikallisen sopimisen mahdollisuuksista mutta läheskään kaikki työnantajat eivät niitä tunne?

Järjestäytynyt työnantaja ja työntekijä ovat viime kädessä toistensa turva myös kilpailussa. Yhdessä sovittu yleissitovuus takaa myös alakohtaiset palkkaminimit. Kukaan ei kiellä maksamasta enempää hyvälle työntekijälle, mutta jos paikallisella sopimisella halutaan maksaa vielä pienempää palkkaa kuin mitä yleisesti on sovittu, vääristää se markkinoita ja myös vie leipää rehellisiltä yrittäjiltä. Paikallista sopimista perustellaan usein myös irtisanomisen vaikeudella. Suomessa irtisanominen ei ole ollut aikaisemminkaan vaikeaa, kunhan siihen vain on ollut syy.

Orpon hallitusohjelma toteutuessaan heikentää nykyistä irtisanomissuojaa erittäin laealla termillä, nimittäin ”asiallisella syyllä”. Tämä käytännössä mahdollistaa vaikka minäkin synn irtisanomiselle, kuten työnantajan kritisoinnin tai vaatimuksen paremmista työoloista. Hallitusohjelmasta keskusteltaessa on noussut yhtenä syynä myös sairastaminen, kuten täälläkin on tänään kuultu, tai häirintä. Migreeniä, suolistosairautta tai vaikkapa syöpää sairastava voi hyvinkin tehdä töitä jossain vaiheessa sairautta. Oletettavaa on, että joi-takin sairauspäiviä silloin tällöin tulee mutta työt etenevät. Migreenikko ja suolistosairas voivat tarvita satunnaisesti yhden päivän toipumiseen, mutta nyt tämäkin voi olla mahdollisia asiallisia syitä irtisanomiseen.

Ja sitten muutama sana vielä häirinnästä. Häirintään taas varoituskäytäntö on oivallinen. Se antaa mahdollisuuden muuttaa käytöstään. Jos häirintä ei varoituksesta huolimatta lopu, se voi johtaa irtisanomiseen. Varoituskäytäntö on ollut Suomessa jo kauan, mutta vieläkin sitä ei selvästi haluta käyttää. Ja koska myös nämä kaikki ovat asioita, jotka liittyvät paikalliseen sopimiseen, niihin sopimuksiin, joita siellä työpaikalla voidaan sopia, niin ne myös olennaisesti liittyvät tähän lakialoitteeseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

19.06 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Ruotsin-mallista on tänään paljon puhuttu, ja Ruotsin-mallista on paljon puhuttu myös viime viikkoina näiden hallituksen työelämäheikennysten yhteydessä. Ruotsin-mallihan on se, kuten tänään on selväksi tullut, millä hallitus on yrittänyt nyt perustella ajamiaan työelämäheikennyksiä. Mutta vilkaistaanpa nyt hieman työntekijän näkökulmasta sitä Ruotsin-mallia, minkä tyyppisistä asioista siellä työntekijän näkökulmasta sopiminen ja työmarkkinamalli rakentuvat.

Luen viisi kohtaa Ruotsin-mallista: siellä on käytössä vahvempi sovitteluinstituutio, yhteinen tilannekuva, myötämääräämisoikeus eli henkilöstön edustus yli 25 henkilöä työllistävän yrityksen hallinnossa, kattavampi henkilöstön tiedonsaantioikeus ja viidentenä työntekijän tulkintaoikeus. Nämähän ovat nyt niitä Ruotsin-mallin mukaisia asioita, joista hallitus kuitenkin vaikenee täysin. Miksi hallitus ei tuo Ruotsin-mallista niitä elementtejä, niitä rakenteita, jotka parantavat työntekijän asemaa työelämässä, työmarkkinoilla, tuovat

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

sitä sopimista, yhteisen tekemisen henkeä, joka vie työelämää eteenpäin ja josta niitä yhteisiä kestäviä ratkaisuja löytyy? Kysymys kuuluu: miksi hallitus näistä toimista vaikenee?

Minä uskon, että me kaikki tässä salissa olevat tiedämme, miksi hallitus näistä toimista vaikenee. Mutta vetoan vielä kerran hallitukseen. Jos halutaan tämä työmarkkinakaaos ratkaista, jos halutaan sopua luoda, niin kyllä tämän työmarkkinapolitiikan täytyy tasapaino löytää. Ja juuri tämäntyppisistä asioista, mitä äsken tuosta Ruotsin-mallista esiin nostin ja mitä edustaja Lyly on näissä kahdessa lakialoitteessaan tänään edistänyt, voisi löytyä niitä ratkaisun avaimia ja sitä polkua, tietä ulos tästä haastavasta tilanteesta.

Omalta osaltani haluan vielä puheenvuoroni päätteeksi lainata edustaja Lylyä, joka minusta erittäin hyvin tässä salissa muutama viikko sitten kiteytti tämän tilanteen. Edustaja Lyly sanoi näin: ”Ei sellaista riitaa, jota ei sopu voittaisi.” Minusta se oli erittäin viisaasti sanottu, ja tämä ohjenuora kannattaisi nyt hallituksessa ottaa käyttöön.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Vieläkö puhutaan? Ei taideta, eli keskustelu on päättynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

9. Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2023 eduskuntavaaleissa - Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Kertomus K 20/2023 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 1/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.3.2024 pidettävään täysistuntoon.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 105/2023 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 1/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.3.2024 pidettävään täysistuntoon.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 104/2023 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2024 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 7.3.2024 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 17/2024 vp

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 7.3.2024 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen